

Strategia Rozwoju

Gminy Zabór

na lata 2023-2031



GMINA
ZABÓR

Luty 2023

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY ZABÓR.....	6
1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej	7
2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej	11
3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej	15
4. Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych	20
4.1. Ocena sytuacji Gminy.....	20
4.2. Pożądane priorytety rozwojowe.....	21
5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej	23
CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY ZABÓR	27
1. Misja i wizja	28
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym.	30
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zabór oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.....	46
4. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa.....	56
5. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych	60
6. Ramy finansowe i źródła finansowania	63
ZAŁĄCZNIKI.....	65
Załącznik 1: Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Zabór.....	65
Załącznik 2: Wzór ankiety	114
Załącznik 3: Tabela ewaluacyjna.....	119

WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Zabór na lata 2023-2031 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania Gminą. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju Gminy w perspektywie do 2031 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz Gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środowisko przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, infrastrukturalne, czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych.

Strategia Rozwoju Gminy Zabór na lata 2023-2031 jest dokumentem nadrzędnym względem innych dokumentów planistyczno-strategicznym obowiązujących w Gminie Zabór, a także spójnym z dokumentami wyższego rzędu – Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030. Będzie ona wyznaczała również ramy dla planów i programów powstających w Gminie podczas jej obowiązywania.

Dokument został opracowany na podstawie aktualnych dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Podstawowym dokumentem prawnym wykorzystywanym podczas przygotowania Strategii była ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Ważnym elementem w pracach nad Strategią była partycypacja społeczna. Diagnoza strategiczna została uzupełniona o analizę ankiet wypełnionych przez mieszkańców. W pracę nad dokumentem zaangażowani byli członkowie Zespołu Strategicznego, w skład którego wchodził pracownicy Urzędu Gminy i Gminnych Jednostek Organizacyjnych oraz reprezentanci społeczności lokalnej.

Gminę Zabór przy tworzeniu Strategii wspierali eksperci z Wielkopolskiej Akademii Nauki i Rozwoju z Poznania:

- Irma Kuznetsova – Dyrektor Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- Iwona Nowacka – Zastępca Dyrektora Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- Maja Czyż – Specjalistka ds. Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- Maciej Łodyga – Młodszy Specjalista ds. Strategii i Rozwoju Lokalnego.

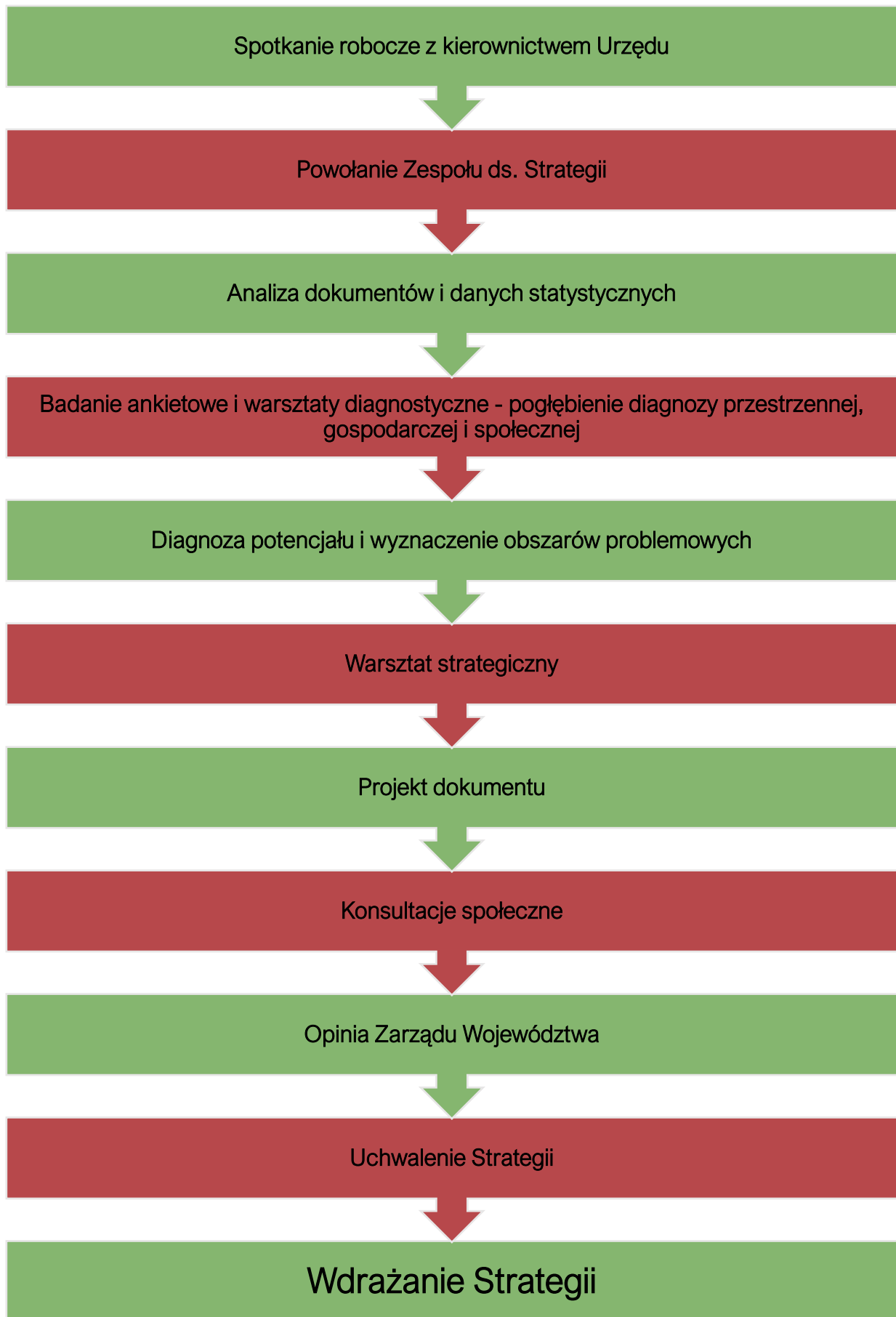
Pracę nad Strategią rozpoczęto w czerwcu 2022 roku, kiedy to Rada Gminy Zabór przyjęła Uchwałę Nr XL.268.2022 z dnia 23 czerwca 2022 r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy Zabór na lata 2023-2031, w tym trybu konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Następnie został powołany Zespół ds. opracowania projektu „Strategii Rozwoju Gminy Zabór na lata 2023-2031” zgodnie z Zarządzeniem Nr 0050.55.2022 Wójta Gminy Zabór z dnia 30 czerwca 2022 r. w sprawie powołania Zespołu ds. opracowania Strategii Rozwoju Gminy Zabór na lata 2023-2031.

Do jego zadań należało opracowanie założeń do projektu Strategii, pomoc przy opracowaniu projektu Strategii oraz uczestnictwo w warsztatach diagnostycznych i strategicznych, które odbyły się w dniach 14.09.2022 r. oraz 07.12.2022 r.

Proces tworzenia Strategii poprzedzono analizą sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy, którą pogłębiono podczas warsztatów diagnostycznych oraz badaniami ankietowymi wśród mieszkańców. Na tej podstawie wyznaczono obszary problemowe. Następnie opracowano analizę SWOT,

misję i wizję rozwoju Gminy, a także cele strategiczne, operacyjne oraz działania, których realizacja wpłynie na osiągnięcie podstawowych celów. Powyższe zagadnienia skonsultowano z Gminą i w lutym 2023 roku przygotowano projekt Strategii.

Strategia Rozwoju Gminy Zabór na lata 2023-2031 została przygotowana zgodnie z art. 10e ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym z uwzględnieniem wniosków z przeprowadzenia badań ankietowych. Następnie dokument poddano konsultacjom społecznym i przedłożono Zarządowi Województwa Lubuskiego w celu wydania opinii, dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju. Powyższe działania miały na celu ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii. Dokument został sporządzony z uwzględnieniem zapisów ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw. Poniżej przedstawiono poszczególne etapy procesu prac na Strategią.



Część I

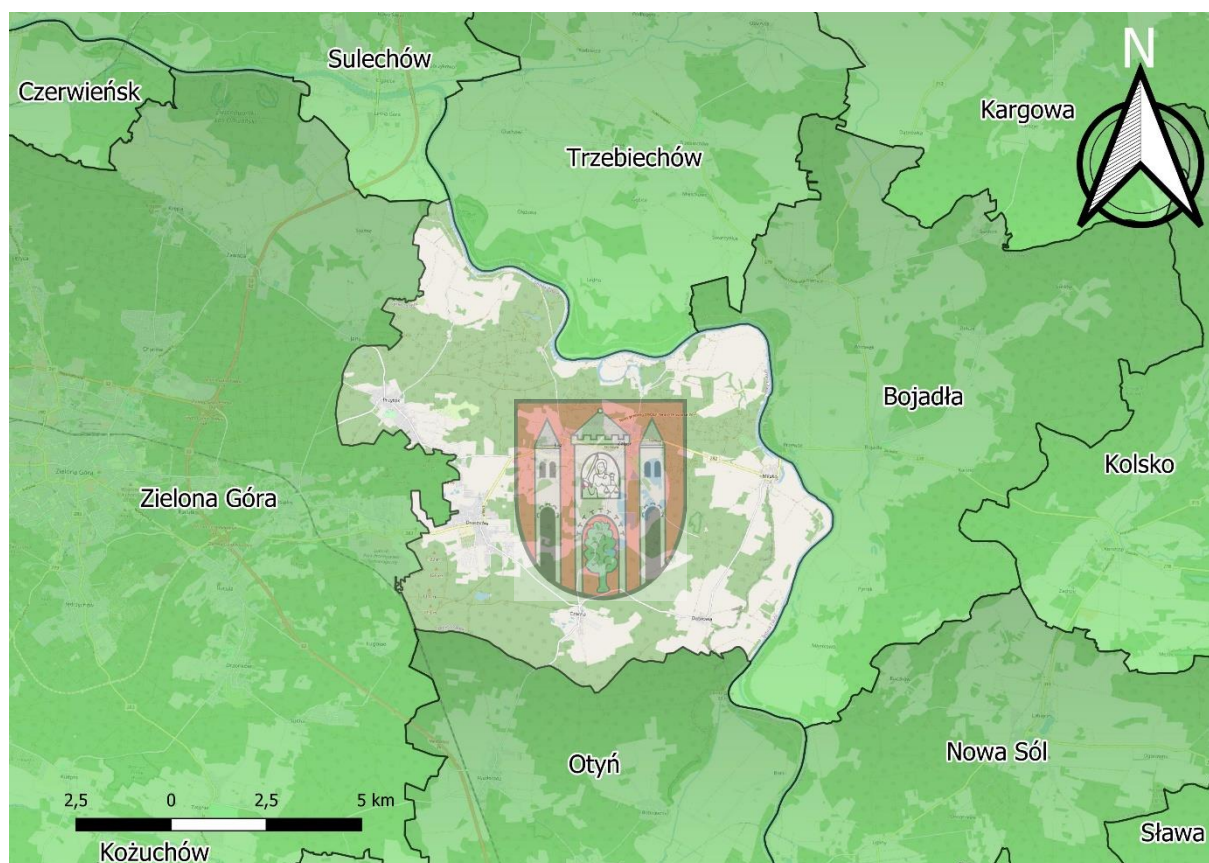
STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY ZABÓR



GMINA
ZABÓR

1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

Gmina Zabór jest gminą wiejską, położoną w południowo-wschodniej części województwa lubuskiego – na wschód od ośrodka wojewódzkiego tj. miasta Zielona Góra. Wchodzi w skład powiatu zielonogórskiego. Powierzchnia Gminy Zabór wynosi 93,34 km², co stanowi 5,95% powierzchni powiatu. Użytki rolne stanowią ok. 40% powierzchni Gminy (3542 ha), natomiast lasy ponad 50% (4930 ha). **Tak wysoki udział powierzchni lasów wpływa pozytywnie na środowisko, a wraz z użytkami rolnymi stanowi duży potencjał na rozwój m.in. agroturystyki.** Na Gminę Zabór składa się 13 jednostek, są nimi: Czarna, Dąbrowa, Droszków, Łaz, Miłsko, Przytok, Tarnawa, Zabór, Proczki, Mielno, Przytoczki, Rajewo i Wielobłota. Najliczniej zamieszkane w Gminie są wsie Zabór i Droszków. Na terenie Gminy Zabór w żadnej ze wsi nie wykształcił się obszar skoncentrowanej lokalizacji usług podstawowych. Są one rozrzucone we wsiach: Zabór, Przytok, Droszków oraz Miłsko. Gmina w całości położona jest w zlewni rzeki Odry – wyznaczającej jednocześnie północną i wschodnią granicę administracyjną Gminy. Największym zbiornikiem wodnym jest jezioro Liwno (Zabór) o powierzchni 37,7827 ha. W sąsiedztwie znajduje się jezioro Liwno Małe o powierzchni 4,9394 ha. Ponadto w rejonie występują stawy rybne, których obecność może również stanowić atrakcję dla potencjalnych turystów.



Rysunek 1. Położenie Gminy Zabór na tle gmin sąsiadujących

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

Obszar Gminy według regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski J. Kondrackiego położony jest w podprowincji Pojezierze Południowobałtyckie w makroregionie Wzniesienia Zielonogórskie (mezoregion Wał Zielonogórski) oraz makroregionie Pradolina Warciańsko-Odrzańska (mezoregion Kotlina Kargowska). Pod względem przyrodniczym Gminę można podzielić na dwie części: wschodnia i północna część ma charakter równiny wraz z obszarem doliny rzeki Odry (rejon

glebowo-rolniczy Region Doliny Odry), natomiast pozostały obszar stanowi wysoczyzna (rejon glebowo-rolniczy Region Zielonogórski). W obrębie tej pierwszej występują mady średnie i ciężkie – gleby żyzne IIIa-IVb klasy bonitacyjnej, natomiast w obszarze wysoczyzny występują gleby IIIa-IVb klasy bonitacyjnej. Tworzą one kompleksy: pszenno-dobry i pszenno-żytni dobry – nadające się do intensywnego rolnictwa i sadownictwa. **Znaczną część Gminy porastają lasy, pola uprawne i winnice – są to tereny sprzyjające rozwojowi agroturystyki.** Ponadto występują tu dwa złoża kruszyw naturalnych: złoża kruszywa naturalnego „Łaz I” oraz złoża kruszywa naturalnego „Tarnawa” (obszar i teren górniczy).

Zachowane fragmenty naturalne środowiska przyrodniczego, charakterystyczne dla dolin rzecznych, znajdujące się na terenie Gminy Zabór, objęte zostały szczególną ochroną. Na terenie Gminy występują Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk „Nowosolska Dolina Odry” (PLH080014) oraz „Kargowskie Zakola Odry” (PLH080012) zaliczające się do Obszarów Natura 2000. Ponadto w północnej i wschodniej części Gminy znajduje się Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 „Dolina Środkowej Odry” (PLB080004). Dodatkowo znajdują się tu trzy użytki ekologiczne: Ostoja, Tarnawa oraz Zaborskie Bagna, a także 11 pomników przyrody – głównie dębów szypułkowych.

Położenie i uwarunkowania historyczno-kulturowe Gminy Zabór sprawiło, że w Gminie występuje wiele cennych historycznie obiektów. Do najcenniejszych obiektów z terenu Gminy należą zespoły pałacowo-parkowe w Przytoku i w Zaborze czy kościoły w Milsku pw. św. Jadwigi oraz w Przytoku pw. Wniebowzięcia NMP. Ponadto znajdują się tutaj liczne stanowiska archeologiczne w rejonie Droszkowa, Czarnej, Łaz, Milska, Przytoku, Tarnawy i Zaboru.

Szczególnie atrakcyjne turystycznie są tereny Gminy przeznaczone pod uprawę winorośli, które obejmują południowe stoki na granicy miejscowości Łaz i Zabór. Ulokowano tam Lubuskie Centrum Winiarstwa z największą w kraju – 35 hektarową winnicą. Wspólne działania zmierzają do założenia winnicy z tradycjami. Planowana jest budowa infrastruktury badawczej oraz wytwórni win, z której będą mogli korzystać wszyscy winiarze. Na terenie Gminy znajdują następujące winnice: Winnica Ingrid, Winnica Na Leśnej Polanie, Winnica Żelazny, Winnica Miłosz, Winnica Międzypole i Winnica Milsko. Do tradycji winiarstwa nawiązuje również „Wzniesienie Kobelka” znajdujące się we wsi Droszków. Mieściła się tam kiedyś największa w powiecie winnica, wraz z okazałą budowlą winiarską znajdującą się niegdyś na szczycie pagórka. Współcześnie jest przestrzenią do podejmowania interesujących inicjatyw społeczno-kulturalnych.

Poza winiarstwem Gmina słynie także z pszczelarstwa – głównie działalności Pszczelarni „Słodnik” i Pasieki Dariusza Jędrycha. Sprzedaje się miód odmianowy, pyłek pszczeni, okłady czy wyroby z wosku, ale także prowadzona jest edukacja ekologiczna, apiterapia czy inhalacja solanką przy łożu solankowej.

Gmina posiada dobrze rozwiniętą lokalną bazę noclegowo-turystyczną – w 2021 roku było to 11 obiektów (głównie agroturystycznych) świadczących takowe usługi, posiadających 175 miejsc noclegowych. Dodatkowo w obszarze Gminy wytyczone i oznakowane zostały 3 piesze szlaki turystyczne:

- trasa czerwona: Nowy Kisielin – Droszków – Zabór – Milsko
- trasa niebieska: Zielona Góra (schronisko PTMS) – Amfiteatr Zielonogórski – Góra Wilkowska – Ochla – Kielpin – Zatonie – Niedoradz – Otyń – Bobrowniki – Milsko – Zabór – Przytok – Zielona Góra.
- trasa: Zielona Góra – Nowy Kisielin – Łaz – Zabór.

Turystyka ma duże znaczenie w rozwoju Gminy, dlatego powstał **Zaborski Produkt Turystyczny**, który zbiera wszystkie informacje na temat możliwości spędzania wolnego czasu na terenie Gminy Zabór. **Rekomenduje się dalszy rozwój tego narzędzia**, ponieważ dobrze zintegrowane i zebrane w jednym miejscu informacje o atrakcjach czy noclegach dostępnych w obszarze, może znacząco zachęcić potencjalnych turystów do odwiedzenia Gminy Zabór.

Gmina charakteryzuje się dość dobrym położeniem komunikacyjnym. Odległość z miejscowości Zabór do centrum Zielonej Góry to nieco ponad 15 km, a sołectwo Przytok oraz Droszków praktycznie przylegają do granic miasta, co ma kluczowe znaczenie dla mieszkańców Gminy Zabór. Sieć komunikacyjna Gminy tworzona jest przez drogę wojewódzką DW 282, która łączy Zieloną Górę z gminą Bojadła, cztery drogi powiatowe (o długości 24,86 km) oraz drogi gminne (o długości 46,62 km). **Rozmieszczenie ich jest adekwatne do sieci osadniczej i na ten moment wystarcza na aktualne potrzeby mieszkańców. Jakość dróg oraz ich stan techniczny nie jest jednak na dobrym poziomie i wymaga poprawy w tym zakresie.** Przez teren Gminy nie przebiega żaden ważny szlak komunikacyjny o znaczeniu krajowym lub międzynarodowym ani linia kolejowa. Znajduje się tu jednak szlak żeglowny na rzece Odrze o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. Do najbliższego węzła drogi ekspresowej S3 (Racula) z centrum Zaboru jest ok. 13 km, czyli ok. 25 min drogi samochodem. Ponadto w 2022 roku otwarto most nad Odrą w Milsku, wraz z nowym przebiegiem drogi wojewódzkiej nr 282 na odcinku od Łaz do Przewozu – z obejściem miejscowości Łaz, Zabór, Milsko i Przewóz.

Według założeń Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego wraz z planami zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski, Gmina wchodzi w skład czterech obszarów funkcjonalnych: miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Zielona Góra, wiejskiego obszaru funkcjonalnego uczestniczącego w procesach rozwojowych, obszaru narażonego na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy oraz obszaru ochrony krajobrazów kulturowych.

W Gminie dla całego jej obszaru obowiązuje Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zabór przyjęte Uchwałą Nr VI.34.2019 Rady Gminy Zabór z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie uchwalenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabór”.

Wyróżniono w nim poniższe cele polityki przestrzennej:

- poprawa funkcjonalno-przestrzennej struktury, w tym podniesienie ładu przestrzennego, zwiększenie walorów wizerunku i sprawności funkcjonowania oraz wzmocnienie powiązań z regionem, krajem i zagranicą,
- ochrona wartości zasobów dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego oraz jego racjonalnego kształtowania,
- stworzenie atrakcyjnych i zróżnicowanych możliwości dla rozwoju gospodarczego i życia na wysokim poziomie, w tym poprawę standardów zamieszkiwania, pracy i wypoczynku,
- racjonalne wykorzystanie terenów i intensyfikacja ich zagospodarowania,
- wypracowanie docelowej wizji przestrzennej,
- wdrożenie polityki przestrzennej poprzez koordynację planowania miejscowego,
- ustalenia narzędzi pozwalających na wdrożenie tej polityki.

Ponadto wyznaczono obszary strategiczne, w których sposób zagospodarowania i dokonania przekształceń przestrzennych ma znaczenie dla funkcjonowania i rozwoju Gminy oraz zaspokojenia potrzeb jego mieszkańców:

- Zabór, Milsko, Łaz, Przytok, Droszków – ze względu na rozwój usług ponadpodstawowych,
- Droszków, Milsko, Zabór – ze względu na rozwój gospodarczy Gminy na predysponowanych strefach wytwórczych,
- Zabór, Droszków, Czarna – ze względu na rozwój rekreacji,
- droga nr 282 Zielona Góra-Zabór-Bojadła – ze względu na potrzebę rozwoju systemu transportowego,
- cały obszar Gminy ze względu na potrzebę gospodarki komunalnej, budowa grupowych systemów kanalizacyjnych, nowych linii energetycznych średniego napięcia i sieci gazowej, zabezpieczającej dostawę gazu dla odbiorców z terenu Gminy.

Warto podkreślić, że w Gminie opracowywany jest aktualnie nowy dokument Studium. Po jego przyjęciu, dokument będzie mógł stanowić podstawę do dalszych działań przestrzennych w Gminie w bardziej aktualny i kompleksowy sposób, niż obecne Studium.

Aktami prawa miejscowego regulującymi planowanie przestrzenne w Gminie są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. **Pod względem pokrycia terenu ww. planami, Gmina Zabór wypada niekorzystnie.** W 2021 w Gminie obowiązywało 29 planów, obejmujących swoim zasięgiem 4,9% jej powierzchni. Dla terenów nieobjętych planami wydaje się decyzje o warunkach zabudowy, których liczba w Gminie Zabór z roku na rok wzrasta. Dodatkowym negatywnym zjawiskiem pod kątem ładu przestrzennego i liczby wydawanych decyzji o warunkach zabudowy jest bezpośrednie sąsiedztwo Zielonej Góry i wzmożony, nieuregulowany miejscowymi planami, ruch osadniczy – tym samym Gmina Zabór stała się jej sypialnią. **Niski udział planów miejscowych w całkowitej powierzchni Gminy i tym samym coraz większe korzystanie z alternatywy w postaci decyzji o warunkach zabudowy, może w przyszłości utrudnić władzom samorządowym racjonalną politykę przestrzenną.** Zwiększa się również niebezpieczeństwo chaotycznego rozproszenia lokalizacji inwestycji, niekoniecznie zgodnego z założeniami ładu przestrzennego w Gminie.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Położenie Gminy Zabór w bliskiej odległości od miasta Zielona Góra z pewnością wpływa pozytywnie na jego atrakcyjność inwestycyjną, jednak z uwagi na brak wyznaczonych terenów inwestycyjnych nie rozwija się tutaj przemysł. Rolnictwo jest główną i podstawową formą aktywności gospodarczej mieszkańców Gminy. Dodatkowo wiele osób mieszkających w tym obszarze pracuje, bądź posiada swoją działalność gospodarczą w Zielonej Górze. **Za główną funkcję rozwojową Gminy uznano turystykę z uwagi na duży potencjał agroturystyczny obszaru oraz jego bogactwo przyrodnicze.**

O poziomie przedsiębiorczości danej jednostki samorządu terytorialnego świadczy między innymi liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na jej terenie. **W Gminie Zabór w 2021 zarejestrowanych było 651 przedsiębiorstw**, co dało jej 7,8% udział wśród wszystkich firm zarejestrowanych w powiecie. Był to szósty wynik wśród gmin powiatu, natomiast **w przeliczeniu liczby podmiotów na 1 tys. mieszkańców od roku 2017 wskaźnik ten corocznie dynamicznie wzrastał i znacząco przewyższał analogiczne wartości dla powiatu i województwa, jednocześnie osiągając jedną z dwóch najwyższych wartości wśród gmin powiatu** (wraz z gminą Świdnica). Najwięcej podmiotów działa w budownictwie oraz handlu hurtowym i detalicznym oraz naprawie pojazdów samochodowych. Od roku 2017 liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw corocznie przewyższała liczbę podmiotów wyrejestrowanych. **Przedstawione wyżej tendencje świadczą o ciągłym rozwoju przedsiębiorczości wśród mieszkańców.**

Analizując udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie, zauważyć można, iż Gmina charakteryzuje się niższym udziałem osób niezatrudnionych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym niż średnio w powiecie i województwie. Ponadto do roku 2019 obserwowany był ciągły, znaczący spadek tej wartości. Niestety pomiędzy rokiem 2019 a 2020 nastąpił znaczący wzrost – z 2,5% do 3,6%, jednak było to w dużej mierze związane ze skutkami gospodarczymi globalnej pandemii koronawirusa SARS-CoV-2, ponieważ taka tendencja widoczna była zarówno w powiecie, województwie, jak i w całym kraju.

Dobry dojazd do dużego ośrodka miejskiego w postaci Zielonej Góry stanowi szansę Gminy na dalszy rozwój nowych firm, mogących zapewnić zatrudnienie jej mieszkańcom oraz zainicjować kontynuację napływu ludności do Gminy. Transport zbiorowy na terenie Gminy jest obsługiwany przez Zielonogórski Związek Powiatowo-Gminny w Czerwieńsku oraz Miejski Zakład Komunikacji w Zielonej Górze. Miejscowościami obsługiwanymi są: Droszków, Zabór, Przytok, Łaz, Wieloblota, Czarna, Dąbrowa, Milsko oraz Tarnawa. **Zauważa się potrzebę rozszerzenia linii oraz zwiększenia częstotliwości kursów autobusowych.**

Duży wpływ na atrakcyjność danej jednostki pod względem zamieszkania czy prowadzenia swojej działalności ma jakość i dostępność infrastruktury technicznej na jej terenie. Jak wspomniano wcześniej sieć dróg na terenie Gminy rozmieszczona jest w sposób umożliwiający swobodne przemieszczanie się pomiędzy miejscowościami, lecz charakteryzuje się ona zróżnicowanym standardem i stanem technicznym, często wymagającym remontu lub rozbudowy. Ponadto występuje deficyt ścieżek pieszo-rowerowych. Rekomendowana jest poprawa ww. aspektów, w celu umożliwienia swobodnego i komfortowego przemieszczania się mieszkańców po obszarze Gminy Zabór. Do najważniejszych inwestycji w zakresie infrastruktury drogowej należy budowa obwodnicy Droszkowa, budowa ścieżki pieszo-rowerowej z Droszowa do Starego Kisielina oraz modernizacja dróg gminnych.

Infrastruktura techniczna to również **sieć wodno-kanalizacyjna** wraz z obsługującymi ją urządzeniami. **Aktualny stan obu sieci stwarza serię problemów i wymagane są znaczne inwestycje w ich zakresie.** Podmiotem odpowiedzialnym za zaopatrywanie (pobór, uzdatnianie, dystrybucję) mieszkańców Gminy w wodę i odprowadzanie ścieków komunalnych z jej terenu Gmina Zabór. Dostarczanie wody odbywa się za pomocą 7 ujęć, w tym z 6 stacji uzdatniania wody i 1 hydroforni. Na koniec 2021 r. długość czynnej sieci wodociągowej wynosiła 50,67 km oraz posiadała ona zamontowanych 1330 przyłączy (w 2020 roku dostęp do niej posiadało 94,8% mieszkańców). **Za poważalne problemy w zakresie funkcjonowania sieci wymienia się potrzebę budowy nowej jak i modernizacji starej sieci, z uwagi na fakt, że zdarzają się spadki ciśnienia.** Funkcjonująca w Gminie sieć kanalizacyjna o długości 5,7 km, zbiera ścieki z 204 przyłączy (w 2020 roku stanowiło to 25,7% mieszkańców) do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków typu BOS-200 w Zaborze. Już teraz **pojawia się jednak problem z przepustowością tejże oczyszczalni.** Ponadto Gmina odpowiedzialna jest także za odbieranie ścieków dowożonych z systemu szamb. Dla mieszkańców nieposiadających dostępu do sieci kanalizacyjnej popularnym rozwiązaniem są przydomowe oczyszczalnie ścieków dla których prowadzony jest rejestr i regularne kontrole. Gmina nie jest ujęta w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

W Gminie funkcjonuje również sieć gazowa, jednak nie jest ona najpopularniejsza metoda pozyskiwania ciepła i energii przez mieszkańców – w 2020 roku dostęp do niej posiadało zaledwie 31,9% z nich. Podmiotem odpowiedzialnym za przesył gazu i rozbudowę sieci gazowej jest EWE ENERGIA Sp. z o.o. Sieć gazowa położona jest w Zaborze, Łazie, Przytoku i Droszkowie.

Charakterystyka sieci osadniczej Gminy Zabór, a więc rozmieszczenia małych miejscowości o rzadkiej zabudowie położonych w znacznych odległościach od siebie nie sprzyja budowie instalacji zbiorczej – kanalizacyjnej i gazowej.

Na obszarze Gminy Internet szerokopasmowy dostępny jest jedynie we wsiach: Czarna, Dąbrowa, Miłsko, Łaz, Przytok, Zabór oraz Tarnawa. Współcześnie coraz więcej usług przenoszonych jest do Internetu, a wiele osób pracuje lub studiuje zdalnie. **W celu zwiększenia atrakcyjności obszaru, niezbędne jest więc zapewnienie mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości sieci internetowej.**

W Gminie Zabór podmiotem odpowiedzialnym za odbiór, wywóz i zagospodarowanie odpadów komunalnych jest firma wybierana w drodze przetargu. Na stan 31 grudnia 2021 r. zbierano odpady z 1427 nieruchomości zamieszkałych. Z nieruchomości niezamieszkałych odpady zbierane są w ramach odrębnych umów. Dodatkowo w Zaborze mieści się Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów otwarty w czwartki od 8:00-16:00 oraz w soboty od 10:00-16:00. W kwestii dotrzymywania wymaganych wskaźników dotyczących poziomu recyklingu, Gmina nie zawsze je osiągała. W 2018 roku poziom przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła nie został zachowany. **Pozytywnym aspektem jest fakt, iż w 2021 roku udział segregowanych odpadów w łącznej ilości zebranych był większy niż odpadów zmieszanych, świadczący o podnoszącej się świadomości ekologicznej mieszkańców.**

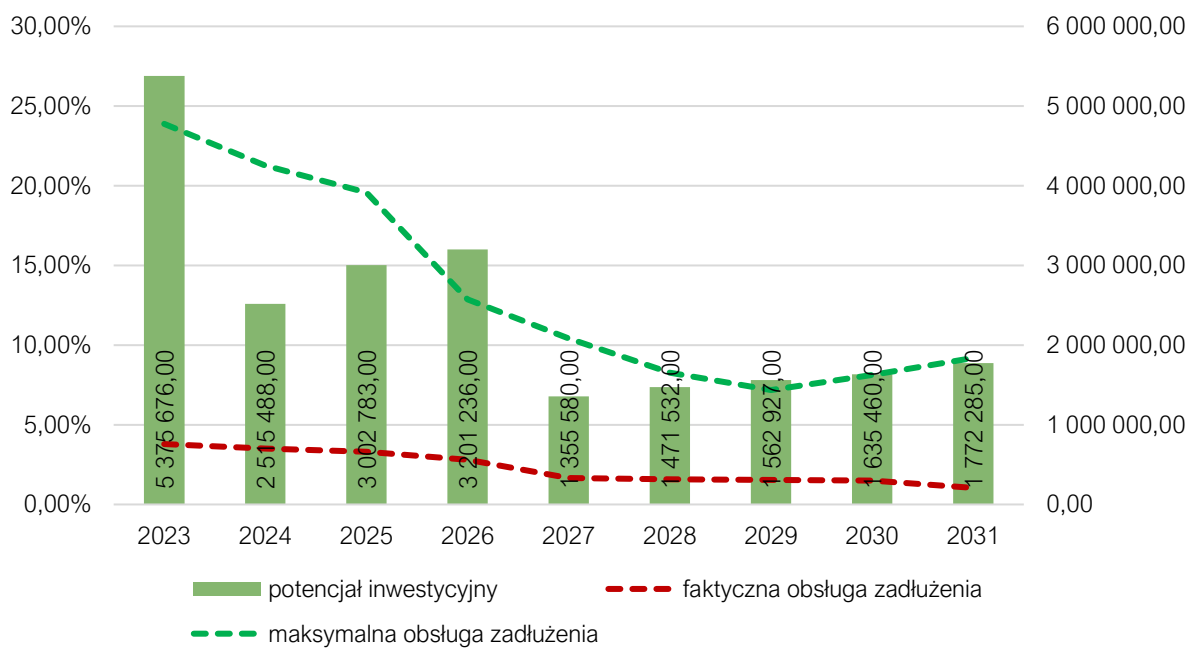
Postępujące zanieczyszczanie środowiska oraz wynikające z niego zmiany klimatyczne, będące skutkiem nadmiernej antropopresji zmuszają do podejmowania działań ograniczających jego degradację oraz służących poprawie jego składowych. Działania te związane są w szczególności z ochroną powietrza atmosferycznego, wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb. **Niestety na terenie Gminy nie jest prowadzony monitoring jakości powietrza oraz nie ma wyznaczonych terenów dla rozwoju odnawialnych źródeł energii.** Pozytywnym aspektem jest natomiast fakt, że Gmina wykonała inwestycje termomodernizacji Szkoły Podstawowej w Zaborze, przedszkola w Zaborze, a także budynku Urzędu Gminy w Zaborze oraz planuje wprowadzanie rozwiązań OZE i termomodernizacje budynków użyteczności publicznej, jak i mieszkań socjalnych i komunalnych

będących w zasobach Gminy. Kolejnym pozytywnym działaniem jest **otwarcie w Urzędzie Gminy punktu konsultacyjno-informacyjnego w ramach Programu Czyste Powietrze**, który jest czynny od 8:00 do 14:00 od poniedziałku do piątku. Celem Programu jest poprawa efektywności energetycznej oraz zmniejszenie (lub uniknięcie) emisji zanieczyszczeń do powietrza z istniejących lub nowowwybudowanych jednorodzinnych budynków mieszkalnych.

W latach 2016-2020 dochody Gminy Zabór corocznie się zwiększały – z poziomu 15 mln zł w 2016 roku do nieco ponad 26 mln zł w 2020 roku. W 2021 roku 36% dochodów Gminy stanowiły dotacje, 26% dochody własne bez PIT i CIT, 20% udziały w podatkach centralnych a 17% subwencje. W 2023 roku Gmina Zabór rozpoczęła kampanię zachęcającą mieszkańców do złożenia zeznania podatkowego PIT w Gminie Zabór. Świadomość mieszkańców w tym zakresie umożliwi w dłuższej perspektywie zwiększenie dochodów Gminy z tytułu podatku od osób fizycznych, co poprawi kondycję finansową budżetu i pozwoli na wzrost działalności inwestycyjnej, a co za tym idzie – pozytywnie wpłynie na jakość życia na terenie Gminy Zabór

Na przestrzeni lat analogicznie, systematycznie wzrastały dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie – z poziomu 3 707,78 zł w 2016 roku do 6 067,20 zł w 2020. Corocznie wzrastały również wydatki bieżące Gminy – z 12,5 mln zł w 2016 roku do prawie 21 mln zł w 2021 roku. Ważne jest jednak, aby wzrost wydatków bieżących był współmierny do wzrostu uzyskiwanych dochodów bieżących. **W Gminie Zabór w latach 2016-2021 dynamika wzrostu dochodów i wydatków bieżących była względnie stabilna** – jedynie w roku 2016, 2020 i 2021 wydatki Gminy przewyższały jej dochody o kolejno: 1,9 mln zł, 245 tys. zł oraz 1,4 mln zł. Co warto zauważyć, **kwota długu na przestrzeni analizowanych lat uległa zmniejszeniu**. Analizując strukturę dochodów podatkowych Gminy można zauważyć coroczny wzrost wpływów z udziału w podatku PIT, który w 2021 roku wyniósł 5,2 mln zł, a także podatku od nieruchomości, który w 2021 roku stanowił ok. 1,7 mln zł dochodu do budżetu Gminy. Z kolei biorąc pod uwagę wydatki, największy ich udział przypadł w działach: rodzina (23% w 2021 roku), oświata i wychowanie (20% w 2021 roku), transport i łączność (17% w 2021 roku) i gospodarka komunalna i ochrona środowiska (13% w 2021 roku).

Wykres poniżej przedstawia kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Zabór na lata 2023-2031 zgodnie z Zarządzeniem nr 0050.53.2022 Wójta Gminy Zabór na lata 2022-2034 w sprawie zmian Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Zabór na lata 2022-2034. Jego kształt pozwala na obsługę dodatkowych zobowiązań. Wykres informuje również o potencjale inwestycyjnym Gminy, rozumianym jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach realizacji dokumentu. Wynika z niego, że **potencjał inwestycyjny w okresie prognozy wyniesie około 31,6 mln zł**. Należy mieć jednak na uwadze, że WPF najbardziej precyzyjnie odnosi się do roku bieżącego i przyszłego. **Prognoza na kolejne lata wyznaczana jest na podstawie trendów makroekonomicznych, które w obecnej sytuacji gospodarczej często ulegają zmianie, dlatego potencjał inwestycyjny przedstawia również szacunkowe wartości**. Ponadto inwestycje w Gminie Zabór mogą być realizowane również ze środków zewnętrznych, których znaczenie rośnie w sytuacji ograniczonych zdolności inwestycyjnych budżetu. Może się jednak okazać, że nie będzie możliwości pozyskania środków na realizację pożądanego zadania, co z kolei może skutkować brakiem możliwości jego wykonania.

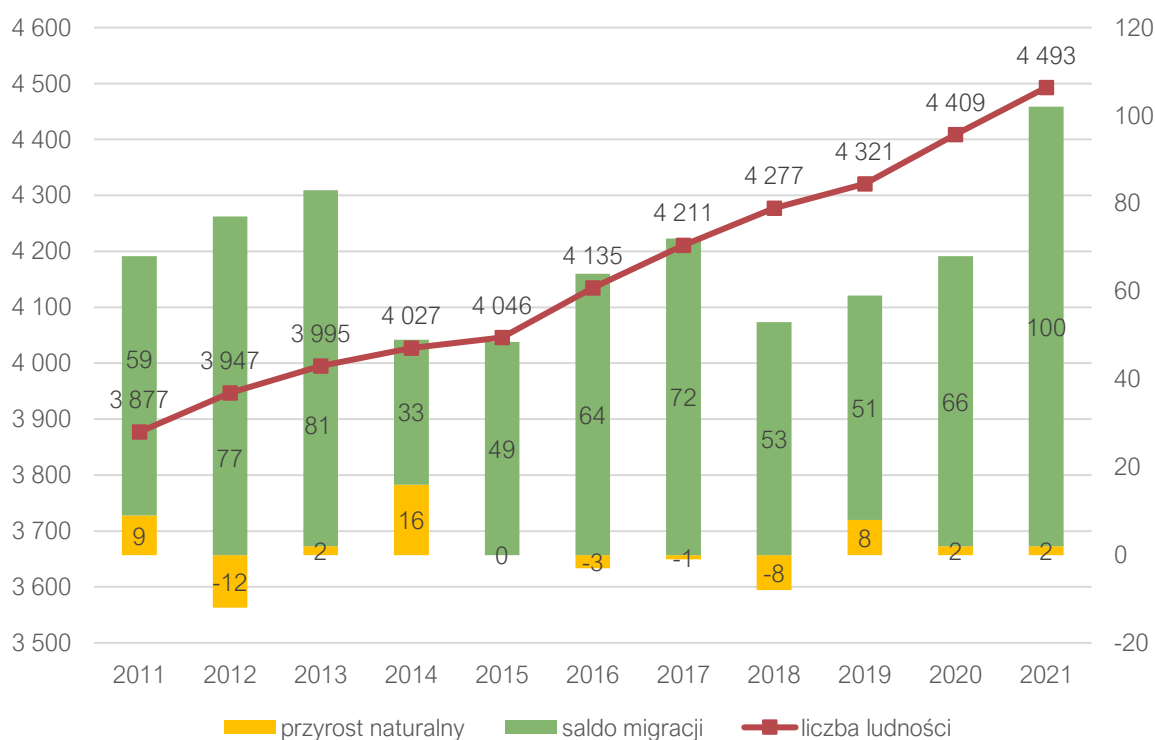


Rysunek 2. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Zabór na lata 2023-2031

Źródło: opracowanie własne na podstawie Zarządzenia nr 0050.53.2022 Wójta Gminy Zabór na lata 2022-2034 w sprawie zmian Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Zabór na lata 2022-2034

3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

Sytuacja demograficzna w Gminie jest dobra. Według danych GUS w 2021 roku Gmina liczyła 4 493 mieszkańców, co w przeliczeniu na powierzchnię wynosiło ok. 48 os/km². **Od 2017 roku liczba mieszkańców systematycznie wzrasta.** Różnica między pierwszym, a ostatnim z badanych lat wynosiła 282 osób. Oznacza to, że w Gminie wciąż przybywa nowych mieszkańców. Na obserwowaną tendencję składają się dwa czynniki: przyrost naturalny oraz saldo migracji. **Od 2017 roku sytuacja była korzystna w szczególności pod względem salda migracji,** którego wskaźnik w 2021 roku wyniósł 22,50. Przyrost naturalny w badanym okresie również zanotował wartości dodatnie, jednak były to wartości jedynie minimalnie dodatnie. Wynika z tego, że znaczny udział w przyroście rzeczywistym stanowiło saldo migracji, zanotowano więc spory napływ ludności na tereny Gminy. Wiąże się to z procesem suburbanizacji miasta Zielona Góra – **ludność mieszkająca w mieście decyduje się na przeprowadzkę na jego obrzeża, zachęceni ciszą, spokojem i zielenią, ale także i niższymi podatkami, jednocześnie wciąż pracując w obszarze miasta.** Gmina Zabór staje się więc sypialnią Zielonej Góry. Utrzymując obserwowane tendencje, zarówno dla wartości salda migracji, jak i przyrostu naturalnego, w przyszłości sytuacja demograficzna Gminy będzie kształtować się niezwykle korzystnie.



Rysunek 3. Zmiany liczby ludności w Gminie Zabór w latach 2011-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Za zwiększającą się liczbą ludności oraz dodatnim przyrostem naturalnym podążają także zmiany związane ze strukturą ludnościową. **Zarówno liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, jak i produkcyjnym oraz poprodukcyjnym od 2019 roku corocznie stopniowo wzrasta** – od 2019 roku do 2021 roku był to wzrost o kolejno 53, 23 i 96 osób. Zauważyć można, że w tym okresie **najwięcej przybyło osób w wieku poprodukcyjnym, co skutkuje starzeniem się społeczeństwa**, jednak na ten moment jest to wciąż dość mały udział tej grupy wiekowej, ponieważ w 2021 roku stanowił zaledwie 17,6% całej społeczności (dla porównania ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 20%, a w wieku produkcyjnym 62,5%). Wskaźnik senioralnego obciążenia demograficznego przedstawiającego ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym stopniowo wzrasta – w 2017 roku wynosił 16,10%, natomiast w 2021 już 20,1%. Dynamika tego procesu wyniosła więc 125%. **Warto mieć na uwadze, że przy tak utrzymującym się trendzie w przyszłości zapotrzebowanie na usługi społeczne skierowane do seniorów będzie wzrastać. Należy jednak również pamiętać, że coraz więcej osób decyduje się osiedlić w Gminie, co zwiększy popyt na usługi społeczne, kierowane dla mieszkańców w każdym wieku m.in. edukacyjne, opiekuńcze, rekreacyjne, kulturalne, zdrowotne, ale także spowoduje zwiększenie zapotrzebowania na rozwój infrastruktury oraz usług komunalnych.**

Na ocenę poziomu jakości życia ma wpływ dostępność i wymiar usług dla mieszkańców. Na terenie Gminy Zabór funkcjonuje Klub Dziecięcy, świadczący **opiekę nad dziećmi do lat 3**. Zlokalizowany jest w budynku przedszkola w Zaborze i prowadzony przez Gminę. Funkcjonuje od poniedziałku do piątku w godzinach 7:00-16:00. **W miarę rosnącej liczby ludności Gminy może to jednak nie wystarczyć. Dostrzegalna jest już teraz potrzeba zwiększenia dostępności do miejsc świadczących takową opiekę np. poprzez utworzenia żłobka, a w najbliższych latach potrzeba ta będzie się tylko potęgować.**

Dzieci powyżej 3 roku życia mają możliwość uczęszczania do dwóch przedszkoli na terenie Gminy: Niepublicznego Przedszkola w Zaborze "Zielona Nutka" i Społecznego Przedszkola w Droszkowie. W sumie świadczą usługi dla 132 dzieci, a według danych Gminy, **poziom upowszechniania opieki przedszkolnej w roku szkolnym 2021/2022 wynosił 81%. Jest to średni wynik i konieczne mogą być w przyszłości działania w zakresie zwiększenia upowszechniania opieki przedszkolnej, tym bardziej biorąc pod uwagę proces napływu ludności do Gminy – podobnie jak w przypadku opieki nad młodszymi dziećmi.**

Rozwijanie infrastruktury żłobkowej oraz przedszkolnej w celu zapewnienia opieki wszystkim chętnym dzieciom, skutkować będzie przyspieszeniem procesu powrotu rodziców na rynek pracy.

Edukację na poziomie podstawowym zapewniają 2 szkoły podstawowe: Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zaborze i Społeczna Szkoła Podstawowa w Droszkowie.

Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zaborze, której organem prowadzącym jest Gmina, świadczy nauczanie dla 196 dzieci podzielonych na 10 oddziałów, natomiast do Społecznej Szkoły Podstawowej w Droszkowie, której organem prowadzącym jest Stowarzyszenie Oświatowe „Przyjazna Szkoła”, uczęszcza 34 uczniów podzielonych na 3 oddziały. Dodatkowo **warto podkreślić, że praktycznie taka sama liczba dzieci z Gminy uczęszcza do szkół poza jej granicami co do szkół w Gminie. Świadczyć to może o niewystarczającej liczbie miejsc w szkołach gminnych, bądź preferowania przez mieszkańców posyłania swoich dzieci do szkół m.in. w Zielonej Górze.** Stan bazy dydaktycznej w obu szkołach jest zróżnicowany. Żadna ze szkół nie posiada klas dwujęzycznych, integracyjnych czy sportowych. W SP w Zaborze znajduje się pracownia językowa, natomiast w Droszkowie jej nie ma. Ze względu na liczbę uczniów, szkoły różnią się wielkością oraz liczbą sal – w Zaborze jest ich 14, a w Droszkowie jedynie 3. Każda ze szkół posiada komputery oraz projektory multimedialne. Baza sportowa jest średnio rozwinięta – w Zaborze uczniowie korzystają

z dużej sali gimnastycznej w dobrym stanie, a także nowo wyremontowanego orlika i dużego boiska trawiastego. W Droszkowie jest jedynie boisko sportowe, którego nawierzchnia wymaga wymiany. W obu szkołach został zamontowany monitoring. SSP Droszków posiada szafki dla każdego ucznia (w przeciwieństwie do SP w Zaborze), brakuje jednak parkingu oraz gabinetu pielęgniarki. **W roku szkolnym 2020/21 uczniowie wszystkich szkół w Gminie osiągnęli znacznie niższe wyniki egzaminu ósmoklasisty niż średnie wyniki w powiecie, województwie i w Polsce. Z języka polskiego uzyskali średnio 44%, z matematyki 18%, natomiast z języka angielskiego 39%.**

Możliwości rozwoju systemu oświatowego w Gminie są w dużej mierze zależne od przyznanej subwencji oświatowej. Wydatki bieżące Gminy w dziale oświaty i wychowania w latach 2016-2021 stopniowo wzrastały – o prawie 2 mln zł (z 3,5 mln zł w 2016 roku do 5,3 mln zł w roku 2021). W latach 2016-2021 subwencja utrzymywała się w przedziale 2-2,6 mln zł, co pokrywało zapotrzebowanie na wydatki w tym dziale średnio w 56,3%. **W 2021 osiągnęła jednak najniższą spośród wartości w ciągu ostatnich 6 lat tj. jedyne 46%.**

Słabą stroną Gminy jest brak wspólnego ośrodka, w którym mieściłoby się centrum kultury i sportu. Funkcję kulturalną sprawuje głównie Gminna Biblioteka Publiczna w Zaborze z czterema punktami bibliotecznymi w Dąbrowie, Czarnej, Milsku i Droszkowie. Biblioteka, jako gminna jednostka organizacyjna, odpowiada także za organizację szeregu wydarzeń m.in. spotkań autorских, lekcji bibliotecznych, warsztatów z książką dla dzieci czy warsztatów kulinarnych i spektakli muzycznych oraz różnego rodzaju projektów bibliotecznych. **Najwięcej wydarzeń oraz imprez o charakterze kulturalnym odbywa się w świetlicach wiejskich. Inicjatorami imprez w tych obiektach są sołtysi, rady sołeckie, organizacje pozarządowe działające w poszczególnych miejscowościach lub po prostu nieformalne grupy mieszkańców.** Finansowane są one w większości z dotacji uzyskanych w ramach działalności pożytku publicznego i wolontariacie, z funduszy sołeckich i z projektów zewnętrznych. **Zdecydowanie brakuje jednak jednego, dobrze zorganizowanego ośrodka, za który odpowiedzialna byłaby Gmina i który organizowałby, koordynowałby i spajałby różnego rodzaju wydarzenia kulturalne i sportowe, tak aby nie były to tylko oddolne, niepowiązane ze sobą inicjatywy części mieszkańców, ale zintegrowane i planowane działania samej Gminy, poprawiające jednocześnie jakość życia jej mieszkańców.** Do najważniejszych cyklicznych wydarzeń kulturalnych należą Noc Kupały oraz Gminne Dożynki. W ramach integracji wielopokoleniowej, przez Stowarzyszenia z terenu Gminy, organizowane są także spotkania i różnego rodzaju wycieczki.

Kluczowym obiektem działającym w kwestii sportu w Gminie jest kompleks sportowy z boiskami „Moje Boisko – Orlik 2012” w Zaborze. Mieszkańcy mają do swojej dyspozycji boisko ze sztuczną nawierzchnią, pozwalające na grę w siatkówkę, koszykówkę, tenis ziemny, speedball i piłkę nożną. Dodatkowo w Droszkowie i Przytoku znajdują się dwa kolejne boiska ze sztuczną nawierzchnią, a w Zaborze, Czarnej, Dąbrowej, Przytoku oraz Droszkowie siłownie zewnętrzne. W 2022 roku na terenie Gminy Zabór działały: Gminny Klub Piłki Nożnej „LIWNO Zabór”, PZW Koło Zabór i Przytok, Lubuskie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej w Zielonej Górze, Klub Ju-Jitsu „TORA”, klub jeździecki „Lansada” oraz kompleks Przytok Golf&Resort z 9-dołkowym polem golfowym, boiskiem do siatkówki i piłki plażowej, a także kortami tenisowymi Przytok Tennis Club. Organizowane są także wydarzenia sportowe takie jak: Półmaraton w Przytoku i Ultramaraton kolarski „Lubuska Szosa”.

Bezpieczeństwem mieszkańców Gminy Zabór zajmuje się dwóch funkcjonariuszy ze struktury Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze. Obszar Gminy znajduje się w dwóch rejonach patrolowania, które obejmują:

- dzielnicę nr 37 - Łaz, Mielno, Milsko, Proczyki, Przytoczki, Rajewo, Tarnawa, Wieloblota, Zabór,

- dzielnicę nr 38 - Czarna, Dąbrowa, Droszków, Przytok.

Do najczęstszych przestępstw na terenie Gminy należą kradzieże, włamania, spożywanie alkoholu w miejscach niedozwolonych oraz zaśmiecanie terenu. Do najbardziej zagrożonych miejsc z tytułu zakłóceń porządku publicznego oraz spożywania alkoholu w miejscu niedozwolonym na terenie Gminy należą przystanek PKS, pobliskie sklepy oraz scena w Zaborze, rejon skweru przy ul. Dębowej w Droszkowie, okolice sklepu „Lewiatan” w Przytoku oraz rejony przy sklepach w Miłsko i Łazie.

Od 2021 roku w Gminie działają dwa OSP – w Zaborze oraz w Łazie. W zakresie bezpieczeństwa pożarowego wspierane są także przez jednostkę Państwowej Straży Pożarnej w Zielonej Górze. Poza działaniami ratowniczymi, OSP z Gminy Zabór biorą udział w obchodach Dnia Dziecka, zabezpieczaniu uroczystości Bożego Ciała, zabezpieczaniu mistrzostw w kolarstwie szosowym, a także w Półmaratonie w Przytoku.

Jako, że w Gminie Zabór, poza Biblioteką, nie ma dedykowanej instytucji, która wychodzi do mieszkańców i inicjuje przedsięwzięcia mające na celu integrację społeczności, tymi działaniami zajmują się w dużej mierze organizacje pozarządowe i jednostki pomocnicze. W Gminie zauważa się pozytywną sytuację, w postaci dużej aktywności lokalnych stowarzyszeń – jest ich 31 i zrzeszają łącznie ok. 1000 członków. Są to m.in. Towarzystwo Wspierania Rozwoju Dzieci i Młodzieży Wiejskiej, Stowarzyszenie Perspektywa, Stowarzyszenie Miłośników Droszkowa, Gminny Klub Piłki Nożnej „Liwno”, Stowarzyszenie Lokalnych Inicjatyw i Działań Oddolnych, Stowarzyszenie Miłośników Przytoku, Stowarzyszenie Sympatyków Łazu, Stowarzyszenie Bezpieczna i Aktywna Gmina Zabór, Stowarzyszenie Oświatowe „Przyjazna Szkoła”, Stowarzyszenie „Pasja W Drewnie” czy Zielona Przystań Tarnawa Nad Odrą.

Duży kapitał społeczny przedstawia również wskaźnik fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców Gminy. Zestawiając wskaźnik dla Gminy Zabór z analogicznymi wskaźnikami dla powiatu zielonogórskiego i województwa lubuskiego zauważyć można, iż od 2018 roku charakteryzuje się on tendencją wzrostową, a oprócz tego jest blisko dwukrotnie wyższy niż średnie dla powiatu i województwa.

Ponadto Gmina jest też członkiem 5 stowarzyszeń i związków międzygminnych – Stowarzyszenie Gmin Euroregion Sprewa-Nysa Bóbr, Zrzeszenie Gmin Województwa Lubuskiego, Zielonogórski Związek Powiatowo-Gminny, Stowarzyszenie Odra dla Turystów i Stowarzyszenie Lokalna Grupa Między Odrą a Bobrem. Dodatkowo prowadzona jest współpraca z niemiecką Gminą Nautrebbin, polegające na odwiedzinach, uczestniczeniu wóldarzy w ważnych wydarzeniach dla gmin, analizie doświadczeń oraz wymianie między uczniami szkół.

Opiekę zdrowotną dla mieszkańców Gminy Zabór zapewnia Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Praktyka Lekarza Rodzinnego Tadeusz Kiwka” zlokalizowany w Zaborze oraz posiadający filię w Drzonkowie, w którym znajduje się specjalista medycyny rodzinnej, lekarz pediatra oraz dodatkowy lekarz po studiach, a także pielęgniarki środowiskowo-rodzinne i medycyny szkolnej. W Zaborze znajduje się także Punkt Apteczny. **Zarówno punkt apteczny, jak i zakład opieki zdrowotnej świadczą zadowolające usługi, jednak Gmina Zabór wykazuje także duże zapotrzebowanie na Gabinet Rehabilitacji i Fizykoterapii w ramach ubezpieczenia.** Najbliższa stacja pogotowia zlokalizowana jest w Zielonej Górze.

Za realizację zadań dotyczących pomocy społecznej oraz podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem w Gminie Zabór

odpowiedzialny jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Zaborze przy ul. Lipowej 15. Ośrodek świadczy pomoc w formie m.in.: wypłacania świadczeń rodzinnych wraz z dodatkami, świadczeń i zasiłków pielęgnacyjnych oraz funduszu alimentacyjnego, świadczeń wychowawczych 500 plus, dodatków mieszkaniowych i energetycznych, stypendiów szkolnych, a także przyznaje Karty Dużej Rodziny, wydaje zaświadczenia o dochodach w ramach programu „Czyste powietrze” i prowadzi postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych i w sprawie dodatków osłonowych. Ponadto OPS zapewnia obsługę Zespołowi Interdyscyplinarnemu zajmującemu się problemami przemocy. W ośrodku tworzone są również grupy robocze d/s przemocy zajmujące się daną sprawą przy realizacji procedury Niebieskiej Karty, których w 2021 roku przyznano 15. Najczęstszymi przyczynami kwalifikującymi do udzielenia pomocy społecznej przez GOPS w Zaborze są: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała bądź ciężka choroba, trudności w przystosowaniu życia po zwolnieniu z zakładu karnego, potrzeba ochrony macierzyństwa, wielodzietność, alkoholizm bądź zdarzenia losowe lub sytuacje kryzysowe. W obszarze Gminy znajdują się trzy placówki wsparcia dziennego zlokalizowane kolejno w Przytoku, Zaborze i Droszkowie. W 2021 roku odbyło się 118 spotkań. W sumie w zajęciach oferowanych przez świetlicę uczestniczyło 341 dzieci. Ponadto funkcjonuje Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która zajmuje się realizacją zadań związanych z zobowiązaniem do podjęcia leczenia odwykowego.

Gminna polityka pomocy społecznej oparta jest o dokumenty takie jak:

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017-2022,
- Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii,
- Program wspierania rodziny,
- Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018-2022.

W Gminie Zabór polityka mieszkaniowa jest natomiast prowadzona w oparciu o Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Zabór na lata 2019-2023. Gmina Zabór w 2021 roku dysponowała w swoim zasobie w sumie 24 mieszkaniami, w tym 8 komunalnymi i 16 socjalnymi. Gmina Zabór nie jest w posiadaniu mieszkań wspomaganych i chronionych.

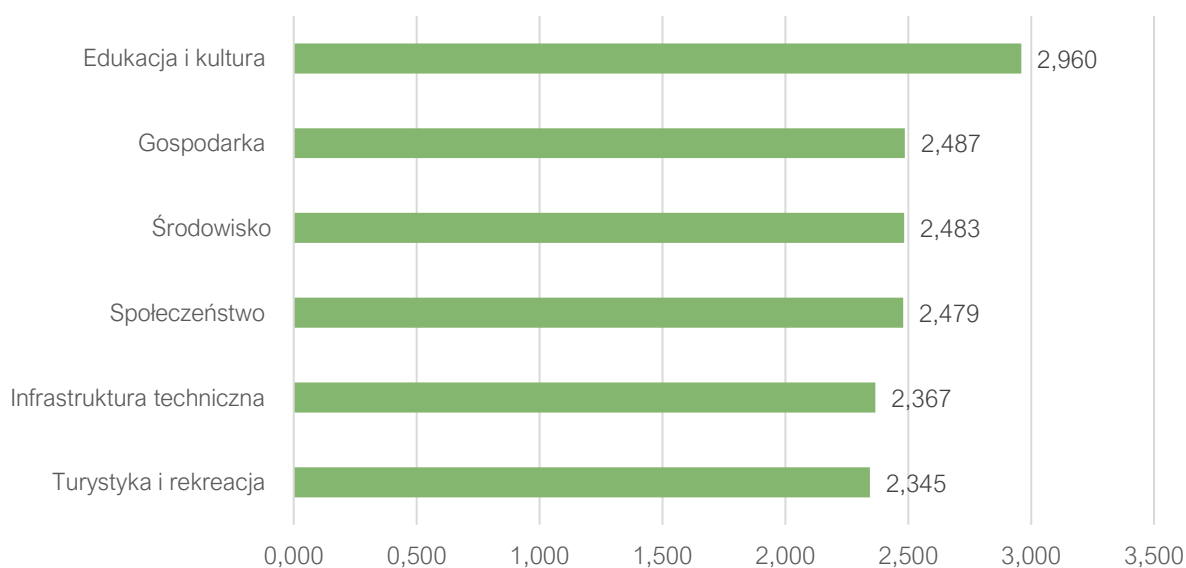
4. Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych

Na potrzeby diagnozy stanu społeczno-gospodarczego Gminy Zabór przeprowadzone zostały badania ankietowe wśród mieszkańców w formie kwestionariusza on-line. Ich celem było poznanie opinii dotyczącej jakości życia w Gminie, potrzeb mieszkańców oraz określenia priorytetów rozwojowych na najbliższe lata. Badania prowadzone były w dniach od **18 lipca do 24 września 2022 roku**.

Respondenci odpowiadali na 8 pytań z zakresu społeczeństwa, gospodarki, przestrzeni i środowiska, infrastruktury technicznej, turystyki i rekreacji, edukacji i kultury. Łącznie zebrano 152 ankiety, z których największą część respondentów stanowiły kobiety (59,2%). Pod względem wieku mieszkańców, najwięcej z nich było w przedziale 36-45 lat (40,7%), a 76,3% wszystkich respondentów było osobami pracującymi. Wzór ankiety dla mieszkańca stanowi załącznik 2 do opracowania.

4.1. Ocena sytuacji Gminy

W Gminie Zabór w skali od 1 do 5, gdzie 1 to ocena bardzo zła, a 5 to ocena bardzo dobra, mieszkańcy najlepiej oceniają działania w zakresie edukacji i kultury (średnia ocena wynosiła 2,960), z kolei najgorzej turystykę i rekreację (średnia ocena wynosiła 2,345). Pozostałe obszary ocenione zostały w przedziale od 2,367 do 2,487. Średni wynik Gminy dla wszystkich badanych kategorii wyniósł 2,52.



Rysunek 4. Poziom rozwoju poszczególnych obszarów według ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Tabela poniżej przedstawia najlepiej i najgorzej oceniane elementy przez ankietowanych w poszczególnych obszarach. Najniżej oceniony ze wszystkich obszarów został system ścieżek rowerowych (1,33). Mieszkańcy wskazywali również na duży problem w zakresie dostępu do specjalistycznej opieki medycznej w Gminie (1,47), poziomu bazy gastronomicznej (1,49), oferty spędzania wolnego czasu na terenie Gminy dla młodzieży (1,70), możliwości uzyskania zatrudnienia na terenie Gminy (1,78), jakości sieci kanalizacyjnej (1,82), infrastruktury melioracji szczegółowej (1,94), wsparcia osób niesamodzielnych (1,95), działań promocyjnych Gminy, mających na celu

pozyskanie potencjalnych turystów (1,96) oraz oferty spędzania wolnego czasu na terenie Gminy dla seniorów (1,98). Elementy uzyskały średnią ocenę poniżej, co oznacza, że mieszkańcy mają w stosunku do nich złą i bardzo złą opinię.

Tabela 1. Najlepiej i najgorzej oceniane elementy w poszczególnych obszarach według ankietowanych

Obszar	Najlepiej oceniane	Najgorzej oceniane
Spoleczeństwo	Funkcjonalność budynków administracji publicznej (3,08)	Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej (1,47)
Gospodarka	Konkurencyjność Gminy jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji (2,91)	Możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie Gminy (1,78)
Środowisko i przestrzeń	Walory środowiska przyrodniczego w Gminie (4,05)	Infrastruktura melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty itp.) (1,94)
Infrastruktura techniczna	Jakość sieci gazowej (3,13)	Jakość sieci kanalizacyjnej (1,82)
Turystyka i rekreacja	Atrakcyjność turystyczna Gminy (3,54)	System ścieżek rowerowych (1,33)
Edukacja i kultura	Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych (3,5)	Dostęp do obiektów kulturalnych w Gminie (godziny i dni otwarcia, itp.) (2,38)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Wskazać należy, że dziedziny funkcjonowania Gminy wyróżnione oceną powyżej 4,0 wystąpiły jedynie w obszarze środowiska i przestrzeni. Najwyższą ocenę wśród mieszkańców zdobyły walory środowiska przyrodniczego w Gminie (4,05).

4.2. Pożądane priorytety rozwojowe

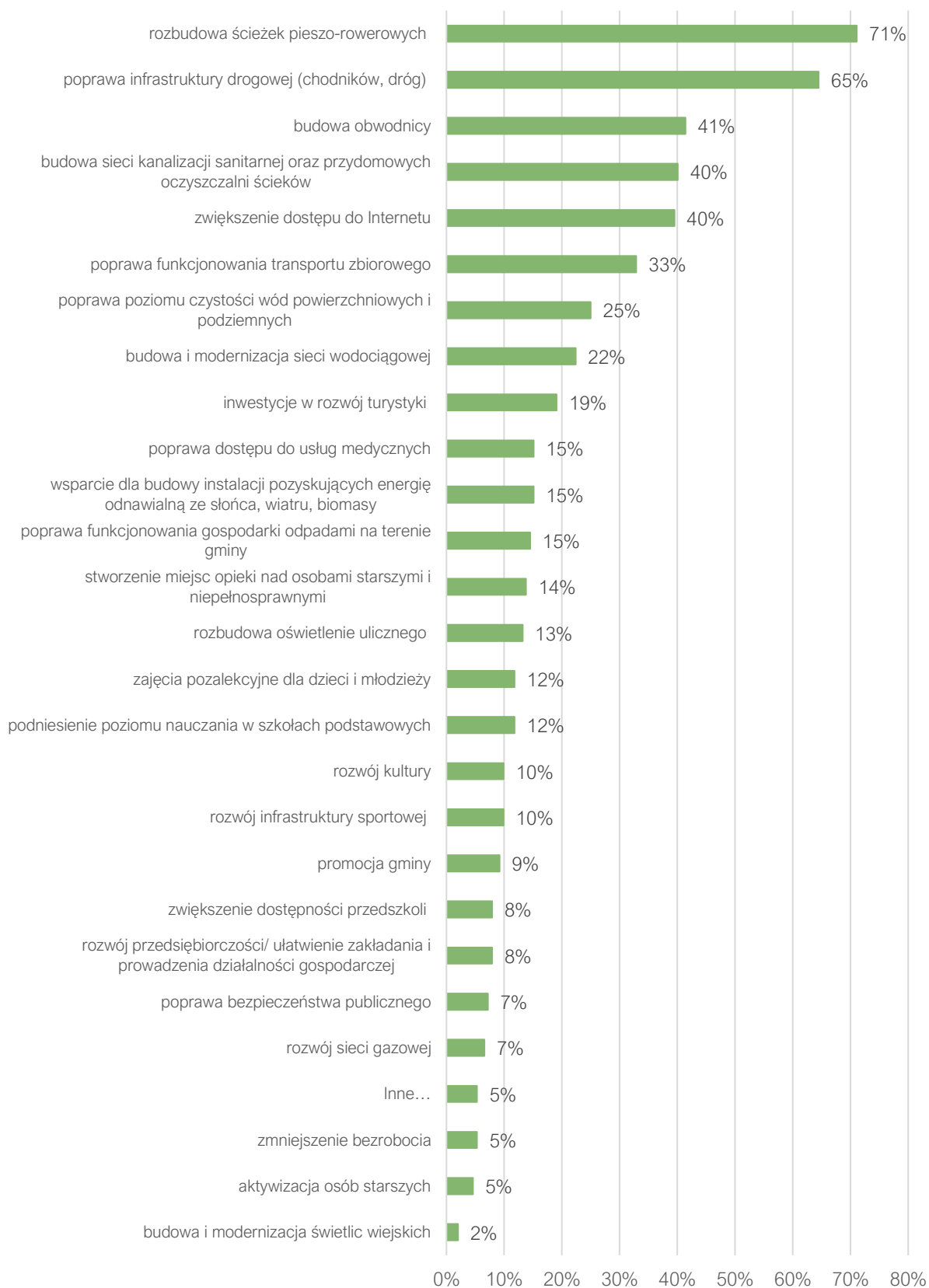
W ankiecie należało również wskazać główne priorytety rozwojowe Gminy. Wśród najczęściej wskazywanych znalazły się: rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych (71%), poprawa infrastruktury drogowej (65%), budowa obwodnicy (41%), budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków (40%) oraz zwiększenie dostępu do Internetu (40%). Najmniej priorytetowa według mieszkańców jest budowa i modernizacja świetlic wiejskich (2%), aktywizacja osób starszych (5%), zmniejszenie bezrobocia (5%) i inne (5%).

Ostatnim pytaniem zadany w ankiecie było wskazanie elementu, który miałby zostać wizytówką Gminy. Wskazuje ono również na pożądane priorytety rozwoju według mieszkańców.

Najczęściej mieszkańcy wskazywali na elementy takie jak:

- Turystyka i walory przyrodnicze;
- Troska o czystość i zasoby naturalne Gminy wspierane infrastrukturą typu: ścieżki rowerowe, ścieżki turystyczno-edukacyjne, troska o czystość wód, terenów leśnych, dostęp rekreacyjny do jezior. Gmina jako rejon turystyczny, agroturystyczny z winnicami powinna zadbać o odsunięcie ruchu transportu drogowego – obwodnicę;
- Czystość – zadbane tereny gminne oraz środowisko naturalne;
- Winnice, szlak miodu i wina, pasieki miodowe, agroturystyka;
- Jezioro Liwno;
- Pałac w Zaborze;
- Dobrej jakości drogi oraz oświetlenie – bezpieczeństwo;
- Czyste powietrze;
- Organizowanie na terenie gminy imprez, zabaw, festynów, spotkań sportowych i koncertów.

Rysunek 5. Główne priorytety rozwoju Gminy Zabór według ankietowanych



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet

Przeprowadzone badania ankietowe wśród mieszkańców wskazują, że kluczowe dla rozwoju i wymagające interwencji obszary to:

- 1) infrastruktura techniczna i komunikacyjna,
- 2) ochrona środowiska,
- 3) turystyka i oferta czasu wolnego,
- 4) usługi społeczne i zdrowotne.

Zdaniem mieszkańców najważniejszym elementem, który poprawi jakość życia w Gminie jest rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, w tym dróg (także obwodnicę), ścieżek pieszo-rowerowych i kanalizacji sanitarnej wraz z siecią wodociągową, a także dostępu do Internetu i transportu zbiorowego. Należy także położyć duży nacisk na ochronę środowiska i rozwój turystyki. Podstawą do tworzenia warunków dla rozwoju turystyki i rekreacji, powinna być natomiast rozbudowa oferty spędzania wolnego czasu, poprawa i ochrona stanu środowiska przyrodniczego (w tym czystości wód) oraz rozwój infrastruktury turystycznej. Ważne jest także zapewnienie dostępu do usług medycznych.

5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej

Analiza SWOT jest powszechnie wykorzystywana w jednostkach administracji publicznej jako narzędzie diagnozy strategicznej. Pozwala ono porównać silne i słabe strony jednostki wynikające z otoczenia wewnętrznego, z szansami i zagrożeniami dla rozwoju płynącymi z otoczenia zewnętrznego, a także określić ich wzajemne oddziaływanie.

Podczas analizy danych, dokonano podziału zebranych informacji na cztery grupy:

- **S** (ang. strengths) – mocne strony: wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę,
- **W** (ang. weaknesses) – słabe strony: wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę,
- **O** (ang. opportunities) – szanse: wszystko to, co stwarza szansę korzystnej zmiany,
- **T** (ang. threats) – zagrożenia: wszystko to, co stwarza warunki dla niekorzystnej zmiany.

Analizy dokonano w oparciu o:

- 1) wnioski po analizie diagnozy sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Zabór,
- 2) dane liczbowe, opisowe i przestrzenne pozyskane z Gminy oraz ze źródeł zewnętrznych,
- 3) wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w dniach od 18 lipca do 24 września 2022 roku,
- 4) warsztaty diagnostyczne i strategiczne, które odbyły się w dniach 14 września oraz 7 grudnia 2022 roku.

Analizę SWOT dla Gminy Zabór przedstawia poniższe zestawienie:

SILNE STRONY

- Korzystne położenie i warunki geograficzne sprzyjające osiedlaniu się ludności oraz rozwojowi turystyki (w tym agroturystyki). Położenie Gminy w zasięgu aglomeracji Zielonej Góry, warunkujące możliwości korzystania z dóbr i usług oferowanych przez miasto (m.in. wzrost poczucia bezpieczeństwa z uwagi na bliskość stacji pogotowia zlokalizowane w niedalekiej odległości od Gminy), zwiększając tym samym atrakcyjność osiedleńczą Gminy.
- Wysokie walory turystyczne i wypoczynkowe, w tym jeziora i stawy, bliskość rzeki Odry.
- Dobre połączenia drogowe, w tym przebiegająca przez Gminę droga wojewódzka nr 282 wraz z nowo otwartym mostem przez rzekę Odrę i bliskość drogi o znaczeniu międzynarodowym (droga ekspresowa S3).
- Bliskość strefy ekonomicznej, zapewniającej zatrudnienie dla mieszkańców.
- Dobra jakość gleb na terenie Gminy warunkująca rozwój winiarni na terenie Gminy. Ponadto aspekty takie jak wysoki udział lasów w całkowitej powierzchni Gminy (ponad 50%), liczne formy ochrony przyrody oraz prężnie funkcjonujące winiarnie, pasieki czy stawy rybne pozytywnie wpływają na walory rekreacyjne i turystyczne obszaru.
- Zaborski Produkt Turystyczny promujący Gminę Zabór na zewnątrz.
- Dobrze rozwinięta lokalna baza noclegowo-turystyczna
- Dostęp do sieci gazowej w Zaborze, Łazie, Przytoku i Droszkowie. Korzystanie z sieci gazowej ogranicza w tych miejscach niską emisję pochodzącą z innych źródeł ogrzewania np. „kopciuchów”.
- Przedsiębiorczy mieszkańcy, o czym świadczy dynamicznie wzrastający wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców, znacząco przewyższający analogiczne wartości dla powiatu i województwa, a także wskaźnik bezrobocia osiągający niższe wartości niż w powiecie i województwie;
- Coraz bardziej świadomi ekologicznie mieszkańcy, co przejawia się zwiększającym się udziałem odpadów segregowanych w ogólnej ilości odpadów;
- Aktywni mieszkańcy, co zaobserwować można w wysokiej liczbie fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na jednego

SŁABE STRONY

- Zła jakość dróg gminnych oraz ich stan techniczny.
- Niskie pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz duża liczba wydawanych decyzji o warunkach zabudowy wprowadzające chaos urbanistyczny w przestrzeni.
- Brak przystani na Odrze, która mogłaby zostać wykorzystana na cele rekreacyjne i turystyczne.
- Niewystarczająco rozwinięty transport publiczny na terenie Gminy oraz mała częstotliwość połączeń między miejscowościami, skutkujące znaczącymi utrudnieniami dla osób nieposiadających własnego transportu, wpływającymi na wykluczenie transportowe tychże mieszkańców.
- Mała ilość ścieżek, szlaków pieszo-rowerowych i rowerowych. Zmniejszająca się atrakcyjność terenu dla turystów oraz mieszkańców chcących poruszać się alternatywnymi środkami transportu.
- Zły stan sieci wodno-kanalizacyjnej – spadki ciśnienia, niewydajna przepustowość oczyszczalni ścieków.
- Brak zapewnionego dostępu do Internetu szerokopasmowego w części miejscowości w Gminie – zmniejszająca się jakość życia.
- Brak monitoringu jakości powietrza oraz brak wyznaczonych terenów dla rozwoju odnawialnych źródeł energii, negatywnie wpływające na działania gminne ukierunkowane na ochronę środowiska.
- Problem śmiecenia w lasach, na polach czy poboczach, w tym występowania „dzikich wysypisk śmieci”. Skutkiem takich działań może stać się degradacja tak malowniczego krajobrazu terenów wchodzących w skład Gminy Zabór.
- Brak wspólnego ośrodka, w którym mieściłoby się centrum kultury i sportu, skutkujące trudnościami w organizowaniu przez Gminę i jej podmioty wydarzeń kulturalnych i sportowych.
- Niskie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców z uwagi na brak monitoringu na terenie Gminy oraz długi czas reagowania przez funkcjonariuszy Policji.
- Brak zaplecza gastronomicznego, które wpłynęłoby na atrakcyjność turystyczną Gminy.
- Brak stacji benzynowej.
- Brak Gabinetu Rehabilitacji i Fizykoterapii w ramach ubezpieczenia oraz brak prowadzenia badań profilaktycznych i dofinansowania nieobowiązkowych szczepień ze strony Gminy dla mieszkańców, co pogarsza ich standard życia.
- Brak klubu seniora i domu pobytu dziennego dla seniorów.



mieszkańca (większej niż w powiecie i województwie) oraz w ich dużym zaangażowaniu w życie społeczne, kulturalne i sportowe (częstej organizacji wydarzeń na własną rękę, bądź we współpracy z Gminną Biblioteką Publiczną w Zaborze czy klubami sportowymi lub przejawiające się czynnym uczestnictwem w wydarzeniach organizowanych przez ww. podmioty).

- Dobra sytuacja demograficzna – dodatni przyrost rzeczywisty, związany przede wszystkim z dodatnim saldem migracji w Gminie i zwiększająca się ogólna liczba ludności.
- Dobry stan bazy dydaktycznej pozwalający na efektywne kształcenie i zaspokajanie potrzeb uczniów z obszaru Gminy.
- Dobry stan techniczny większości budynków użyteczności publicznej.
- Dofinansowania wewnętrzne i zewnętrzne wspierające rozwój OZE (program „Czyste powietrze”) i wymianę pieców.
- Dobrze prowadzona polityka pomocy społecznej oparta o szereg dokumentów i instytucji gminnych oraz stowarzyszeń.
- Działalność na terenie Gminy Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „Praktyka Lekarza Rodzinnego Tadeusz Kiwka” w Zaborze wraz z filią w Drzonkowie, zapewniające potrzebne usługi z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej.
- Działalność kompleksu sportowego z boiskami „Moje Boisko – Orlik 2012” w Zaborze.

- Zły stan zasobu mieszkań komunalnych – zbyt mała liczba mieszkań komunalnych i socjalnych.

SZANSE

- Potencjał do rozwoju agroturystyki w Gminie, w postaci obiektów agroturystycznych, w tym winnic i pasiek oraz wiele obiektów zabytkowych występujących na terenie Gminy, w tym zespoły pałacowo-parkowe w Przytoku i w Zaborze posiadające duży potencjał turystyczny możliwy do lepszego wykorzystania i dalszego rozwoju.
- Opracowanie aktualnego „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabór”, które pozwoli na prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej.
- Szlak żeglowny na rzece Odrze o znaczeniu międzynarodowym i krajowym, którego wykorzystanie skutkować może wzrostem atrakcyjności turystycznej czy rekreacyjnej Gminy.
- Bogata oferta szlaków turystycznych PTTK w Gminie, przy dobrym wypromowaniu mogąca zachęcić potencjalnych turystów na przybycie w te rejony.
- Stadnina koni i pola golfowe na terenie Gminy, stanowiące potencjał turystyczny dla rozwoju turystyki tematycznej w Zaborze tj. możliwości przyjęcia turystów zainteresowanych stricte tą formą spędzania czasu, nie będącą tak rozpowszechnioną.
- Zwiększająca się świadomość ekologiczna i rozwój alternatywnych źródeł energii, mogące skutkować poprawą stanu środowiska przyrodniczego, w tym jakości powietrza w Gminie.
- Duża aktywność Gminy w pozyskiwaniu dotacji i dofinansowań zewnętrznych, skutkująca możliwością dalszego rozwoju terenów w Gminie, bez konieczności wykładania tak dużych środków z własnych finansów.
- Przynależność Gminy do związków i stowarzyszeń międzygminnych, których celem są działania na rzecz rozwoju regionu, stanowiąca szansę na zintegrowane działania i współpracę w zakresie m.in. rozwoju turystyki, transportu zbiorowego czy promocji. Dodatkowo współpraca międzynarodowa z niemiecką jednostką samorządu terytorialnego Nautrebbin, która również może wiązać się z promocją Gminy na rynku zagranicznym, a tym samym potencjalny napływ turystów z Niemiec.

ZAGROŻENIA

- Rozmieszczenie sieci osadniczej niesprzyjająca budowie instalacji zbiorczej kanalizacyjnej i gazowej.
- Starzejące się społeczeństwo, czego następstwem będzie wzrost zapotrzebowania na usługi senioralne, zapewnienie dostępu do usług medycznych itd.
- Ucieczka osób młodych z obszarów wiejskich do większych miast.
- Zmiany klimatyczne powodujące ryzyko wystąpienia suszy i powodzi oraz zatrucie rzeki Odry, skutkujące stratami materialnymi czy degradacją środowiska naturalnego.
- Wysoka inflacja, podwyższone podatki, wyższe ceny skutkujące spadkiem jakości życia mieszkańców.
- Następstwa społeczno-gospodarcze wywołane kolejnymi falami epidemii SARS-CoV-2. m.in. wzrost bezrobocia, spadek poziomu przedsiębiorczości, spadek jakości nauczania na skutek zdalnego nauczania, zaburzenia depresyjne społeczeństwa.
- Długa procedura opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wpływająca na niebezpieczeństwo dalszego rozwoju chaosu przestrzennego spowodowanego wydawaniem decyzji o warunkach zabudowy.
- Przebieg drogi wojewódzkiej nr 282, jako źródło hałasu i zanieczyszczeń.
- Zmniejszanie się stopnia pokrycia wydatków na oświatę subwencją oświatową, zmuszająca Gminę na przeznaczenie większych środków własnych w dziale edukacji, skutkująca mniejszymi możliwościami finansowania w innych działach gospodarki, np. w dziale transportu i łączności m.in. na modernizację dróg.
- Brak możliwości uzyskania przez Gminę prawa własności do Pałacu w Zaborze i tym samym wykorzystania na cele turystyczne.

Część II

STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY ZABÓR



GMINA
ZABÓR

1. Misja i wizja

Strategia Rozwoju Gminy Zabór na lata 2023-2031 jest dokumentem, w którym zdiagnozowano aktualną sytuację społeczno-gospodarczą Gminy. Zwrócono uwagę zarówno na mocne strony, jak i obszary problemowe. W procesie tworzenia i realizacji strategii istotne jest również określenie misji i wizji. Są to dwa elementy strategii ukazujące najważniejsze kierunki rozwoju.

Misja koncentruje się na podstawowych wartościach, które przyświecają władzom Gminy i jej mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje również na czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości jako nadrzędnych. Zawiera odpowiedzi na pytania: Kim jesteśmy? Czym się zajmujemy? Dlaczego? Co jest naszym priorytetem?

Uwzględniając przyjęte założenia **misja** Gminy Zabór brzmi:

Gmina Zabór jest zintegrowana społecznie oraz gospodarczo. Aktywnie wykorzystuje walory przyrody, tradycję winiarstwa, rzekę Odrę, lasy i ekologiczne rolnictwo oraz ich potencjał do powstawania nowych produktów i atrakcji turystycznych

Z kolei wizja to obraz przyszłości Gminy, który będzie efektem realizacji podejmowanej strategii. Ukazuje Gminę Zabór w perspektywie strategicznej – do 2031 roku, zmienioną poprzez realizację przyjętych działań i osiągnięcie zamierzonych przez samorząd celów.

Uwzględniając przyjęte założenia **wizja** Gminy Zabór brzmi następująco:

W 2031 roku w Gminie Zabór zachowane są walory przyrodnicze oraz krajobrazowe. Powstały strefy chronionego krajobrazu, a także użytki ekologiczne. Gospodarka rozwija się w zakresie turystyki, odwiedzający mają możliwość skorzystania z szerokiego zaplecza gastronomicznego i noclegowego. Winnice, obiekty historyczne, pałace oraz parki są dostępne dla odwiedzających. Rzeka Odra jest dostępna turystycznie. Mieszkańcy na terenie Gminy Zabór czują się bezpiecznie, a usługi społeczne są dostosowane do ich potrzeb. Dostępna jest obwodnica Droszkowa wraz ze ścieżkami rowerowymi. Budownictwo rozwija się w sposób uporządkowany, a architektura dostosowana jest do panującego krajobrazu.

Ponadto podczas warsztatów strategicznych przeprowadzonych wśród pracowników Urzędu Gminy oraz mieszkańców zostało określone **hasło gminy Zabór**:

GMINA ZABÓR – ZGODNIE Z NATURĄ

Kapitał ludzki i kapitał społeczny są obecnie podstawowym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego. Poza turystyką, ogromnym potencjałem Gminy Zabór są jej mieszkańcy. Za cel stawia sobie stały i zrównoważony rozwój gospodarczy i społeczny, skutkujący trwałym wzrostem poziomu życia poszczególnych osób i rodzin. Zabór w 2031 roku to gmina dbająca o środowisko naturalne, rozwijająca się w zgodzie z naturą i korzystająca z najnowszych zdobyczy technologii, tak, aby minimalizować negatywny wpływ działalności prowadzonej przez człowieka na środowisko. Jej wizytówką, poza działalnością winiarską i przczelarską, jest czystość i estetyka przestrzeni, bezpieczeństwo oraz wysoka dostępność komunikacyjna.

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym.

Na podstawie diagnozy aktualnego stanu Gminy Zabór, jej sytuacji gospodarczej, społecznej i przestrzennej oraz uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, a także dążąc do osiągnięcia stanu Gminy opisanego w wizji rozwoju określono 3 cele strategiczne, którymi są:

CEL I:	Gmina Zabór rozwinięta infrastrukturalnie z poszanowaniem środowiska naturalnego
CEL II:	Turystycznie rozpoznawalna oraz przedsiębiorcza Gmina Zabór
CEL III:	Gmina Zabór bliżej mieszkańców

Cele strategiczne będą osiągnięte poprzez realizację celów operacyjnych, które zaprezentowano w tabeli poniżej.

Tabela 2. Cele strategiczne i cele operacyjne dla Gminy Zabór

CELE STRATEGICZNE:					
CEL I: Gmina Zabór rozwinięta infrastrukturalnie z poszanowaniem środowiska naturalnego		CEL II: Turystycznie rozpoznawalna oraz przedsiębiorcza Gmina Zabór		CEL III: Gmina Zabór bliżej mieszkańców	
CELE OPERACYJNE:					
1.1.	Chronione i zadbane środowisko przyrodnicze w Gminie Zabór	2.1.	Gospodarka Gminy Zabór oparta na jej potencjale turystycznym	3.1.	Efektywne kształcenie w Gminie Zabór
1.2.	Wysoka jakość infrastruktury technicznej w Gminie Zabór	2.2.	Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy w Gminie Zabór	3.2.	Aktywne i zintegrowane społeczeństwo oraz zapewniony dostęp do infrastruktury kulturalnej i sportowej
1.3.	Racjonalne gospodarowanie przestrzenią w Gminie Zabór	2.3.	Wysoka rozpoznawalność Gminy Zabór	3.3.	Wzrost jakości oraz dostępności świadczonych usług społecznych i zdrowotnych
1.4.	Bezpieczna Gmina Zabór	2.4.	Wysoka świadomość dziedzictwa lokalnego wśród mieszkańców	3.4.	Efektywne zarządzanie administracją gminnej oraz wzrost dostępności

Źródło: opracowanie własne

Cele strategiczne Gminy Zabór odwzorowują obszary rozwojowe w sferze przestrzennej, gospodarczej i społecznej, które są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Podstawą do podejmowania działań w sferze gospodarczej i społecznej powinno być racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz ochrona ładu przestrzennego. Z kolei zadania realizowane w zakresie infrastruktury technicznej będą podstawą do realizacji zadań w sferze gospodarczej, rozwoju usług społecznych, a także pozytywnie wpłyną na poprawę jakości środowiska przyrodniczego. Cele osiągnięte w ramach sfery społecznej i gospodarczej wpłyną również na poprawę jakości życia mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności przestrzeni.

CEL STRATEGICZNY I

Gmina Zabór rozwinięta infrastrukturalnie z poszanowaniem środowiska naturalnego

- 1.1. Chronione i zadbane środowisko przyrodnicze w Gminie Zabór
- 1.2. Wysoka jakość infrastruktury technicznej w Gminie Zabór
- 1.3. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią w Gminie Zabór
- 1.4. Bezpieczna Gmina Zabór

Wysoka jakość życia mieszkańców Gminy Zabór jest uwarunkowana **atrakcyjną przestrzenią życia, pracy oraz wypoczynku. Ład przestrzenny** uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Dlatego też, stanowi on niezbędny element **zrównoważonego rozwoju**. Cel strategiczny I zakłada **rozwiniętą infrastrukturę techniczną** z poszanowaniem oraz ochroną zasobów środowiska i **walorów przyrodniczych**, które niewątpliwie są jedną z największych zalet obszaru Gminy.

Pierwszy cel operacyjny skupia się na **zadbanym środowisku** poprzez działania mające na celu poprawę jego jakości oraz ochronę. Zakłada się podjęcie działań na rzecz budowy nowej, ekologicznej oczyszczalni ścieków wraz z modernizacją i budową infrastruktury towarzyszącej. Zwiększenie **świadomości ekologicznej** mieszkańców ma odbyć się poprzez prowadzenie kampanii informacyjnych skierowanych do różnych grup społecznych uświadamiające mieszkańców w zakresie potrzeb ochrony zasobów naturalnych. Postępujące zanieczyszczanie środowiska oraz wynikające z niego zmiany klimatyczne, będące skutkiem nadmiernej antropopresji zmuszają do podejmowania działań ograniczających jego degradację oraz służących poprawie jego składowych. Działania te związane są w szczególności z ochroną powietrza atmosferycznego, wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb. Kluczowe jest więc wprowadzenie narzędzi umożliwiających choćby pomiar jakości powietrza na terenie Gminy. Bez adekwatnych danych w przyszłości może być ciężko skutecznie prowadzić działania mające na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, w tym jakości powietrza.

Szczególny wpływ na rozwój każdej gminy ma wysoka jakość dróg i infrastruktury towarzyszącej, która wpływa na **bezpieczeństwo i komfort zamieszkania**. Ważne jest, aby infrastruktura komunikacyjna była dobrze rozbudowana, spójna i projektowana z uwzględnieniem wszystkich użytkowników ruchu – zarówno kierowców, jak i pieszych, a także rowerzystów. W Gminie Zabór zauważa się potrzebę rozwoju dróg nie tylko w kontekście poprawy stanu infrastruktury podstawowej, ale także rozbudowy o infrastrukturę towarzyszącą w postaci m.in. ścieżek rowerowych, chodników czy oświetlenia. Poprawa tego stanu rzeczy przy występujących w Gminie walorach przyrodni-

czych zwiększyłyby atrakcyjność terenu dla turystów, w tym miłośników turystyki rowerowej. Ponadto dobrze skomunikowane ze sobą miejscowości za pomocą sieci ścieżek umożliwiłyby mieszkańcom przemieszczanie się po obszarze Gminy bardziej swobodnie, nie polegając jedynie na transporcie samochodowym czy zbiorowym. Ścieżki zwiększyłyby bezpieczeństwo na drogach zarówno dla samochodów, pieszych czy rowerzystów, a także pozytywnie wpłynęłyby na ograniczenie niskiej emisji, z uwagi na „przeładunek” części kierowców na transport rowerowy czy pieszy. Dostrzega się również potrzebę rozbudowy organizacji transportu zbiorowego umożliwiającego swobodne poruszanie się mieszkańców po terenie całej Gminy. Zauważalnym problemem w Gminie jest również przestarzała infrastruktura wodociągowa.

Ważnym elementem jest także uporządkowanie polityki przestrzennej Gminy Zabór oraz **racjonalne gospodarowanie przestrzenią** współtworzoną z mieszkańcami dzięki partycypacyjnemu zarządzaniu i wykorzystaniu nowoczesnego narzędzia do konsultacji społecznych. Zakłada się podniesienie estetyki Gminy m.in. poprzez dokonanie czytelnego wyznaczenia obszarów inwestycyjnych i mieszkaniowych w strukturze funkcjonalno-przestrzennej czy podjęcie działań na rzecz rewitalizacji obszarów, które uległy zdegradowaniu.

Bezpieczeństwo mieszkańców oraz odwiedzających Gminę Zabór jest dla władz istotne, stąd zostaną wdrożone czynności takie jak wsparcie przy modernizacji bazy i sprzętu Ochotniczych Straży Pożarnych służących bezpieczeństwu publicznemu, rozbudowa i modernizacja monitoringu gminnego czy współpraca z Komendą Miejskiej Policji w Zielonej Górze wraz ze zwiększeniem częstotliwości patroli w miejscach szczególnie niebezpiecznych.

Powyższe cele operacyjne stanowiąc będą podstawę do realizacji konkretnych działań, które zamieszczono w poniższej tabeli.

CEL STRATEGICZNY I: GMINA ZABÓR ROZWIĘTA INFRASTRUKTURALNIE Z POSZANOWANIEM ŚRODOWISKA NATURALNEGO

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
1.1. Chronione i zadbane środowisko przyrodnicze w Gminie	<ul style="list-style-type: none"> • Podjęcie działań na rzecz budowy oczyszczalni ścieków na terenie Gminy; • Modernizacja istniejącej oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnej; • Podejmowanie działań i przeprowadzanie akcji edukacyjnych na rzecz podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy; • Wsparcie przy likwidacji dzikich wysypisk śmieci; • Poprawa oraz kontrola jakości powietrza; • Podejmowanie działań na rzecz zagospodarowania odpadów niebezpiecznych; • Uporządkowanie polityki gospodarowania odpadami; • Wsparcie oraz rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy i ich promocja wśród mieszkańców; • Wsparcie oraz działania na rzecz termomodernizacji budynków na terenie Gminy; • Wymiana źródeł ciepła na niskoemisyjne; • Przeciwdziałanie występowaniu zjawisk ekstremalnych oraz adaptacja do zmian klimatu poprzez zachowywanie naturalnej zdolności retencyjnej gruntów, promowanie i wspieranie rozwiązań w zakresie zwiększania retencji oraz rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury; 	<ul style="list-style-type: none"> • Uporządkowanie gospodarki kanalizacyjnej poprzez zwiększenie poziomu objęcia Gminy siecią kanalizacyjną w oparciu o budowę nowej oczyszczalni ścieków; • Utrzymanie dobrej jakości powietrza na terenie Gminy; • Podniesienie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy; • Zwiększenie stopnia samowystarczalności energetycznej Gminy i zwiększenie udziału energii pozyskiwanej z odnawialnych źródeł; • Regulacja i utrzymanie odpowiednich stosunków wodnych; • Zabezpieczenie obszaru Gminy przed wystąpieniem niepożądanych skutków zmian klimatycznych oraz występowaniu zjawisk ekstremalnych (susze, podtopienia, powodzie); • Ochrona fauny i flory na terenie Gminy; 	<ul style="list-style-type: none"> • Długość zmodernizowanej oraz rozbudowanej sieci kanalizacyjnej (km); • Liczba przeprowadzonych działań i akcji promujących ekologiczny styl życia (szt.); • Liczba usuniętych dzikich wysypisk śmieci (szt.); • Liczba dni, w których nie przekroczono dopuszczalnej zawartości pyłów zawieszonych w powietrzu (dni); • Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji (szt.); • Udział odpadów zebranych selektywnie w odpadach ogółem (%); • Wskaźniki recyklingu wybranych frakcji odpadów (%);

	<ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie obszarów chronionych oraz zapewnienie ochrony miejsc posiadających szczególne walory środowiskowe; 		<ul style="list-style-type: none"> • Liczba budynków wyposażonych w niskoemisyjne źródła ciepła (szt.); • Liczba działań podjętych na rzecz rozwoju zielonej oraz niebieskiej infrastruktury (szt.); • Liczba wspartych form ochrony przyrody (szt.);
<p>1.2. Wysoka jakość infrastruktury technicznej w Gminie Zabór</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa i modernizacja gminnej infrastruktury drogowej; • Rozwój systemu ścieżek rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą; • Współpraca z powiatem zielonogórskim i województwem lubuskim na rzecz poprawy stanu technicznego dróg powiatowych i wojewódzkich; • Podejmowanie działań na rzecz budowy obwodnicy Droszkowa; • Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej; • Rozwój usług teleinformacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem usług światłowodowych; • Wsparcie działań na rzecz budowy stacji benzynowej na terenie gminy z zachowaniem zasad poszanowania środowiska naturalnego; 	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie jakości życia oraz bezpieczeństwa poprzez budowę oraz modernizację infrastruktury drogowej i towarzyszącej; • Rozwój ścieżek rowerowych umożliwiających sprawne i bezpieczne przemieszczanie się jej użytkownikom pomiędzy gminnymi miejscowościami oraz zachęcający do zmiany środka transportu np. na rower; • Zmniejszenie ruchu drogowego na terenie Droszkowa; • Zapewnienie mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości Internetu i sieci telekomunikacyjnej na terenie Gminy; 	<ul style="list-style-type: none"> • Długość wybudowanej infrastruktury drogowej (km); • Długość zmodernizowanej infrastruktury drogowej (km); • Długość wybudowanych ścieżek, szlaków pieszo-rowerowych (km); • Długość wybudowanej sieci teleinformacyjnej (km); • Długość wybudowanej i zmodernizowanej sieci wodociągowej (km);

<p>1.3. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią w Gminie Zabór</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Regulacja polityki przestrzennej m.in. poprzez opracowanie nowych i aktualizację miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP); • Partycypacyjne zarządzanie przestrzenią gminy przy udziale i zaangażowaniu mieszkańców na rzecz poprawy jakości życia; • Sporządzenie zgodnej ze stanem faktycznymi i realnymi potrzebami aktualizacji Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego; • Dokonanie czytelnego wyznaczenia obszarów inwestycyjnych i mieszkaniowych w strukturze funkcjonalno-przestrzennej; • Podniesienie poziomu estetyki obiektów publicznych i przestrzeni publicznej; • Działania na rzecz rewitalizacji obszarów zdegradowanych; • Podjęcie działań na rzecz wykonania bilansu związanego z liczbą mieszkańców a zasobami mieszkaniowymi i przestrzennymi w przyszłości; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zapobieganie chaosowi przestrzennemu i regulacja polityki przestrzennej na terenie Gminy; • Zwiększenie funkcjonalności przestrzeni i estetyki Gminy; • Przestrzeń gminna współtworzona z mieszkańcami dzięki partycypacyjnemu zarządzaniu i wykorzystaniu nowoczesnych narzędzi konsultacji społecznych; • Umożliwienie lokalizacji nowych inwestycji i obiektów zgodnie z zachowaniem ładu przestrzennego; • Wyprowadzenie ze stanu kryzysowego zdegradowanych obszarów Gminy; • Zapewnienie harmonii pomiędzy różnymi elementami składowymi przestrzeni; 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nowych MPZP (szt.) • Liczba zaktualizowanych MPZP (szt.) • Udział powierzchni Gminy objętej MPZP (%) • Liczba wyremontowanych i zmodernizowanych obiektów i przestrzeni publicznych (szt.) • Liczba przedsięwzięć rewitalizacyjnych (szt.)
<p>1.4. Bezpieczna Gmina Zabór</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dostosowanie obiektów użyteczności publicznej do standardów technicznych spełniających wymagania ustawy o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami; • Wyposażenie przystanków autobusowych w bezpieczne zatoki autobusowe gwarantujące bezpieczeństwo podczas wsiadania i wysiadania z pojazdu; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa na terenie Gminy i poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców; • Zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami dostępności przestrzennej, informacyjnej i cyfrowej oraz umożliwienie im swobodnego korzystania z dóbr i usług na terenie Gminy; 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba usuniętych barier architektonicznych; • Liczba przedsięwzięć związanych z modernizacją wiat autobusowych; • Długość wybudowanych i zmodernizowanych chodników (km);



- Rozbudowa i modernizacja oświetlenia ulicznego;
- Poprawa bezpieczeństwa ruchu pieszych poprzez budowę chodników oraz bezpiecznych przejść;
- Wsparcie przy modernizacji bazy i sprzętu Ochotniczych Straży Pożarnych służących bezpieczeństwu publicznemu;
- Rozbudowa i modernizacja monitoringu gminnego;
- Współpraca z Komendą Miejskiej Policji w Zielonej Górze oraz dążenie do zwiększenia częstotliwości patroli w miejscach szczególnie niebezpiecznych;

- Podniesienie komfortu ruchu pieszych podczas spacerów, szczególnie w okresie jesienno-zimowym;
- Zmniejszenie liczby wypadków drogowych z udziałem pieszych;
- Wsparcie działalności OSP;

- Liczba zainstalowanego oświetlenia ulicznego (szt.);
- Wysokość kosztów poniesionych z tytułu modernizacji bazy i sprzętu OSP (zł);
- Liczba punktów monitoringu gminnego;
- Liczba patroli policji w miesiącu (szt.);

Źródło: opracowanie własne

CEL STRATEGICZNY II

Turystycznie rozpoznawalna oraz przedsiębiorcza Gmina Zabór

- 2.1. Gospodarka Gminy Zabór oparta na jej potencjale turystycznym
- 2.2. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy w Gminie Zabór
- 2.3. Wysoka rozpoznawalność Gminy Zabór
- 2.4. Wysoka świadomość dziedzictwa lokalnego wśród mieszkańców

Na jakość życia mieszkańców Gminy ma wpływ między innymi stan gospodarki i sytuacja na rynku pracy. Cel strategiczny II zakłada zapewnienie **atrakcyjnych warunków do rozwoju gospodarczego** poprzez wykorzystanie potencjału turystycznego Gminy Zabór, tradycji winiarstwa, pszczelarstwa oraz tworzenie odpowiednich warunków do rozwoju przedsiębiorczości wśród mieszkańców.

Aby wzmocnić potencjał turystyczny Gminy należy rozwijać bazę rekreacyjno-turystyczną, wspierać **działalność winiarską, apiturystykę** oraz **enoturystykę**, a także stworzyć sieć współpracy producentów produktów lokalnych. Zapewnienie oferty spełniającej oczekiwania nowoczesnego modelu turysty nastąpi m.in. poprzez wytyczenie oznakowanych szlaków turystycznych, w oparciu o zabytki oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe Gminy czy podjęcie działań na rzecz powstania Lokalnego Szlaku Enoturystycznego.

Cel operacyjny jakim jest **wysoka rozpoznawalność Gminy** zakłada także współpracę z okolicznymi gminami, stowarzyszeniami, partnerami społecznymi oraz inwestorami, opracowanie strategii i plany promocji Gminy Zabór czy określenie priorytetowych wydarzeń. Zwiększenie zainteresowania Gminą i wzrost jej rozpoznawalności w konsekwencji wpłynie na zainteresowanie nowych mieszkańców, odwiedzających oraz przedsiębiorców.

Tworzenie **odpowiednich warunków dla przedsiębiorców** nowych, a także już istniejących, organizacja, organizacja szkoleń, warsztatów i paneli dyskusyjnych związanych z przedsiębiorczością czy wsparcie okółrolniczych działalności gospodarczych i promocja nowoczesnego, ekologicznego rolnictwa wpłynie bezpośrednio na **kapitał inwestycyjny Gminy**, zmniejszenie bezrobocia oraz podniesienie jakości życia.

Ponadto wśród kierunków działań zakłada się również podniesienie świadomości mieszkańców związanej z **dziedzictwem lokalnym** m.in. poprzez realizację projektów edukacyjnych czy utworzenie Izby Pamięci oraz Strategii Rozwoju Turystyki.

Powyższe cele operacyjne stanowiąc będą podstawę do realizacji konkretnych działań, które zamieszczono w poniższej tabeli.

CEL STRATEGICZNY I: TURYSTYCZNIE ROZPOZNAWALNA ORAZ PRZEDSIĘBIORCZA GMINA ZABÓR

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
2.1. Gospodarka Gminy Zabór oparta na jej potencjale turystycznym	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój i modernizacja bazy rekreacyjno-turystycznej opartej na polepszaniu dostępu do terenów turystyczno-rekreacyjnych, szlaków turystycznych umożliwiających uprawianie różnych dyscyplin sportowych oraz form spędzania czasu wolnego; • Podjęcie działań w ramach powstania Lokalnego Szlaku Enoturystycznego; • Wspieranie rozwoju winiarstwa, pszczelarstwa, apiturystyki oraz enoturystyki na terenie gminy z jednoczesnym wsparciem różnych form rolnictwa; • Stworzenie sieci współpracy branży turystycznej oraz producentów produktów lokalnych, wsparcie promocji lokalnych produktów (m.in. miodu oraz wina); • Wsparcie przy rozwoju bazy turystycznej, w tym agroturystycznej; • Współpraca z Lokalnymi Grupami Działania; • Wytyczenie oznakowanych szlaków turystycznych, w oparciu o gminne zabytki oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe Gminy; • Działania mające na celu wyznaczenie w Urzędzie Gminy stanowiska, które jest odpowiedzialne za turystykę oraz promocję Gminy; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie oferty turystycznej w gminie oraz zmniejszenie bezrobocia; • Rozwój apiturystyki oraz enoturystyki; • Poszerzenie bazy noclegowej i gastronomicznej, a tym samym zapewnienie oferty spełniającej oczekiwania turystów; • Zapewnienie atrakcyjnej przestrzeni oraz miejsc do spędzania wolnego czasu mieszkańcom oraz przyjezdnym; • Utworzenie rozwiniętej sieci szlaków turystycznych; 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nowopowstałych obiektów infrastruktury turystycznej (szt.); • Liczba wytyczonych szlaków turystycznych na terenie Gminy (szt.); • Liczba miejsc noclegowych na terenie Gminy (szt.); • Długość powstałych szlaków turystycznych (km);

2.2. Aktywni i przedsiębiorcy mieszkańcy w Gminie Zabór

- Tworzenie odpowiednich warunków dla przedsiębiorców nowych, a także już istniejących;
- Organizacja szkoleń, warsztatów i paneli dyskusyjnych związanych z przedsiębiorczością;
- Wsparcie okolorolniczych działalności gospodarczych i promocja nowoczesnego, ekologicznego rolnictwa;
- Wspieranie przedsiębiorstw winiarskich na terenie Gminy;
- Współpraca międzysektorowa pomiędzy samorządem a przedsiębiorcami z uwzględnieniem NGO (np. szkolenia, stworzenie platformy wymiany informacji);

- Zwiększenie liczby nowych przedsiębiorstw (napływ nowego kapitału inwestycyjnego) na terenie Gminy;
- Aktywizacja gospodarcza mieszkańców Gminy (np. poprzez zakładanie przez nich nowych działalności gospodarczych);
- Nawiązanie ścisłej współpracy pomiędzy Urzędem Gminy, NGO i przedsiębiorcami;
- Zmniejszenie bezrobocia;

- Liczba nowych podmiotów gospodarczych na terenie gminy (szt.);
- Liczba spotkań/wydarzeń organizowanych w partnerstwie Gminy, przedsiębiorców, NGO (szt.);
- Udział bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym (%);

2.3. Wysoka rozpoznawalność Gminy Zabór

- Opracowanie strategii i planu promocji Gminy Zabór oraz określenie priorytetowych wydarzeń;
- Opracowanie interaktywnej mapy turystycznej Gminy z informacjami o turystyce, możliwościach wypoczynku, czy turystycznych ciekawostkach;
- Współpraca z okolicznymi gminami, stowarzyszeniami, partnerami społecznymi oraz przedsiębiorcami w celach promocyjnych Gminy Zabór;
- Organizacja imprez tematycznych w oparciu o dostępność produktów lokalnych;
- Utworzenie Punktu Informacji Turystycznej;

- Zwiększenie zainteresowania Gminą i wzrost jej rozpoznawalności, a w konsekwencji napływ nowych mieszkańców, odwiedzających oraz przedsiębiorców;
- Rozwój współpracy oraz wzajemnej promocji Gminy z organizacjami pozarządowymi;
- Wzrost rozpoznawalności Gminy dzięki wykorzystywaniu jej produktów lokalnych;
- Postrzeganie Gminy jako miejsca odpowiedniego do realizacji turystyki weekendowej;

- Stopień opracowania Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Zabór (%);
- Liczba przeprowadzonych inicjatyw promujących Gminę (szt.);
- Liczba organizacji pozarządowych współpracujących z Gminą (szt.);
- Liczba wydarzeń i spotkań lokalnych oraz ogólnokrajowych, w których Gmina wzięła udział w celach promocyjnych (szt.);

	<ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie pozytywnego wizerunku Gminy jako miejsca, w którym warto żyć, prowadzić działalność gospodarczą i wypoczywać; • Udział w wydarzeniach i spotkaniach lokalnych i ogólnokrajowych promujących Gminę, jej produkty lokalne oraz region; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie ruchu na stronie internetowej Gminy oraz w mediach społecznościowych w oparciu o działania content marketingowe; 	
<p>2.4. Wysoka świadomość dziedzictwa lokalnego wśród mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Krzewienie wśród mieszkańców poczucia tożsamości lokalnej i poszanowania dla tradycji i dziedzictwa lokalnego związanego z historią Gminy Zabór oraz winiarstwem; • Realizacja projektów edukacyjnych na temat regionalnego dziedzictwa podnoszącego świadomość o historii Gminy, jej zabytkach, tradycjach i produktach lokalnych; • Utworzenie Izby Pamięci na terenie Gminy; • Podjęcie partycypacyjnych działań w celu opracowania Strategii Rozwoju Turystyki; 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie wśród mieszkańców poczucia przynależności do społeczności lokalnej i świadomości dziedzictwa lokalnego, a w konsekwencji integracji społecznej i wspólnego działania na rzecz ochrony tego dziedzictwa; • Podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie lokalnych tradycji; • Wzbogacenie oferty kulturalno-turystycznej Gminy; 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba przeprowadzonych projektów edukacyjnych na temat regionalnego dziedzictwa (szt.); • Stopień opracowania Strategii Rozwoju Turystyki (%).

Źródło: opracowanie własne

CEL STRATEGICZNY III

Gmina Zabór bliżej mieszkańców

- 3.1. Efektywne kształcenie w Gminie Zabór
- 3.2. Aktywne i zintegrowane społeczeństwo oraz zapewniony dostęp do infrastruktury kulturalnej i sportowej
- 3.3. Wzrost jakości oraz dostępności świadczonych usług społecznych i zdrowotnych
- 3.4. Efektywne zarządzanie administracji gminnej oraz wzrost dostępności

Czynnikiem wpływającym jakość życia mieszkańców jest również **rozwój oferty społeczno-kulturalnej**. W Gminie Zabór, podobnie jak w całym kraju, obserwuje się starzenie się społeczeństwa. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym corocznie się zwiększa się. Powoduje to zmianę zapotrzebowania na usługi społeczne. W tym celu potrzebna jest rozbudowana oferta społeczna, która będzie odpowiadać na potrzeby każdej grupy społeczności gminnej: zawodowej, wiekowej, czy zróżnicowanej ze względu na płeć, sytuację rodzinną lub materialną, a także osób narażonych na wykluczenie społeczne. Poprawę jakości usług społecznych powinna również dostarczać infrastruktura społeczna i techniczna uwzględniająca potrzeby osób starszych, chorych i z niepełnosprawnością. Ważnym elementem do osiągnięcia celu jest również **zwiększenie świadomości i aktywności mieszkańców w życiu Gminy**.

Cel strategiczny III zakłada zatem działania w zakresie **poprawy oferty społecznej oraz zdrowotnej**, rozwoju oferty kulturalnej oraz form aktywnego spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup wiekowych, a zarazem działania mające na celu przeciwdziałanie problemom społecznym i wykluczeniu społecznemu.

Istotnym jest również **wzrost jakości kształcenia w Gminie Zabór**, który osiągnięty zostanie m.in. poprzez modernizację placówek oświatowych, doposażenie bazy dydaktycznej czy poprawę jakości i efektywności kształcenia. Dzieci oraz rodzice, którzy zmagają się z problemami będą objęci kompleksowym wsparciem psychologicznym.

Zintegrowanie oraz zwiększenie aktywności społeczeństwa jest związane także ze **wsparciem organizacji pozarządowych** w aplikowaniu o środki zewnętrzne oraz zapewnienie im zaplecza lokalowego, a także powierzaniem im szerszego spektrum zadań własnych gminy.

Ponadto wzrost poziomu **dostępności** do usług administracyjnych oraz sprawności obsługi mieszkańców Gminy nastąpi m.in. poprzez elektroniczną i cyfryzację usług świadczonych przez Urząd Gminy oraz podległe jednostki.

Powyższe cele operacyjne stanowiąc będą podstawę do realizacji konkretnych działań, które zamieszczono w poniższej tabeli.

CEL STRATEGICZNY I: GMINA ZABÓR BLIŻEJ MIESZKAŃCÓW

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
3.1. Efektywne kształcenie w Gminie Zabór	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie psychologiczne dla dzieci i rodziców, którzy zmagają się z problemami; • Modernizacja placówek oświatowych (w tym modernizacji przyszkolnej bazy sportowej, bazy przedszkolnej, monitoringu, placów zabaw); • Poprawa zaplecza sportowego oraz infrastruktury towarzyszącej w placówkach oświatowych; • Rozwój infrastruktury multimedialnej oraz cyfrowej w gminnych placówkach oświatowych; • Dopuszczenie bazy dydaktycznej w szkołach na terenie Gminy; • Wsparcie i stymulowanie uczniów uzdolnionych (matematycznie i przyrodniczo, artystycznie, sportowo) poprzez efektywny system stypendialny oraz organizowanie kółek zainteresowań; • Podnoszenie kompetencji oraz kwalifikacji nauczycieli poprzez szkolenia oraz udział w projektach rozwijających i wspierających edukację; • Podejmowanie działań na rzecz tworzenia miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 np. utworzenie żłobka w byłej sali wiejskiej; • Monitorowanie udziału dzieci objętych opieką przedszkolną oraz działania mające na celu 	<ul style="list-style-type: none"> • Wielopłaszczyznowy rozwój dzieci, pod kątem edukacyjnym oraz psychologiczno-pedagogicznym; • Poprawa jakości bazy oświatowej i sportowej, umożliwiającej edukację na najwyższym poziomie oraz utrzymanie odpowiedniej kondycji fizycznej wśród dzieci; • Zwiększenie oferty zajęć pozalekcyjnych, odpowiadających potrzebom uczniów; • Wyrównanie szans edukacyjnych uczniów z problemami w nauce; • Umożliwienie dalszego rozwoju poza podstawą programową uczniów szczególnie uzdolnionych; • Dostosowanie liczby miejsc w placówkach opiekuńczych dla wszystkich chętnych; • Umożliwienie rodzicom powrotu na rynek pracy po urodzeniu dziecka; 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba realizowanych programów wsparcia (szt.); • Liczba uczniów otrzymujących dodatkowe wsparcie (szt.); • Liczba zmodernizowanych obiektów szkolnych (szt.); • Liczba odbywających się zajęć dodatkowych (szt.); • Liczba uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych (os.); • Poziom upowszechnienia opieki nad dziećmi do lat 3 (%); • Poziom upowszechnienia wychowania przedszkolnego (%);

	zapewnienie opieki dla wszystkich chętnych dzieci;		
3.2. Aktywne i zintegrowane społeczeństwo oraz zapewniony dostęp do infrastruktury kulturalnej i sportowej	<ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej oraz sportowej oraz podjęcie działań na rzecz utworzenia wspólnego ośrodka, w którym mieściłoby się centrum kultury i sportu; • Wspieranie oraz promowanie działań Gminnej Biblioteki Publicznej w Zaborze wraz z jej oddziałami na terenie gminy; • Rozwój oferty kulturalnej i sportowej dostosowanej do potrzeb wszystkich grup wiekowych, w tym organizacja zajęć, wydarzeń, imprez; • Wykorzystanie budynków pełniących rolę świetlic wiejskich w rozwoju kulturalno-sportowym sołectw poprzez organizację zajęć dla dzieci i dorosłych; • Zachęcanie do uczestnictwa w gminnych wydarzeniach oraz działalności w ramach organizacji pozarządowych; • Wsparcie organizacji pozarządowych w aplikowaniu o środki zewnętrzne oraz zapewnienie im zaplecza lokalowego, a także powierzenie szerszego spektrum zadań własnych Gminy organizacjom pozarządowym; • Zabezpieczenie miejsca w Droszkowie służącego integracji społecznej mieszkańców w każdym wieku; 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost integracji społecznej i aktywności mieszkańców na rzecz rozwoju Gminy; • Zwiększenie znaczenia funkcjonujących na terenie Gminy organizacji pozarządowych i liczby ich członków; • Rozwój oferty kulturalno-sportowej, odpowiadającej potrzebom i zainteresowaniom mieszkańców z wykorzystaniem nowopowstałej lub zmodernizowanej infrastruktury kulturalnej i sportowej; • Minimalizacja ryzyka wykluczenia społecznego; 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba rozbudowanych i zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalnej oraz sportowej (szt.); • Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych w roku (szt.); • Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych (os.); • Liczba lokali udostępniionych na rzecz Stowarzyszeń (szt.); • Liczba świetlic, w których odbywają się cykliczne zajęcia/spotkania dla mieszkańców (szt.);

3.3. Wzrost jakości oraz dostępności świadczonych usług społecznych i zdrowotnych

- Wsparcie działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej;
- Wspieranie rozwoju opieki krótko i długoterminowej dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- Tworzenie miejsc przyjaznym seniorom (np. Klub Seniora, DPS) oraz rozwój gminnej polityki senioralnej;
- Podjęcie działań w zakresie przeciwdziałania przemocy i uzależnieniom oraz pomoc rodzinom z trudnościami;
- Wdrażanie programów polityki zdrowotnej lub profilaktyki zdrowotnej i społecznej i podejmowanie inicjatyw uczących mieszkańców zdrowego trybu życia;
- Wsparcie działań zmierzających do rozwoju i poprawy dostępności do usług medycznych o charakterze ogólnym i specjalistycznym;
- Zabezpieczenie oraz modernizacja mieszkań komunalnych oraz socjalnych;

- Rozwój działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, odpowiadającego potrzebom i problemom społecznym mieszkańców;
- Rozwój oferty skierowanej do seniorów;
- Poprawa funkcjonowania rodzin w trudnej sytuacji życiowej i materialnej;
- Dopasowanie oferty usług społecznych do zmieniającej się struktury demograficznej;
- Zapewnienie mieszkańcom dostępu do kompleksowej opieki medycznej;
- Zwiększenie stopnia świadomości mieszkańców w zakresie dbałości o zdrowie, kondycję fizyczną i konieczność profilaktyki zdrowotnej;

- Liczba podejmowanych inicjatyw w zakresie aktywizacji osób starszych (szt.);
- Liczba uczestników akcji prozdrowotnych (os.);
- Liczba zrealizowanych programów profilaktyczno-zdrowotnych (szt.);
- Liczba mieszkańców biorących udział w programach profilaktyki zdrowotnej (os.);
- Liczba przeprowadzonych modernizacji w mieszkaniach komunalnych i socjalnych (szt.)

3.4. Efektywne zarządzanie administracją gminnej oraz wzrost dostępności

- Organizowanie szkoleń dla pracowników zatrudnianych przez Gminę współpracujących z osobami ze szczególnymi potrzebami;
- Elektronizacja i cyfryzacja usług świadczonych przez Urząd Gminy oraz podległe jednostki;
- Zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwość komunikacji za pomocą różnych środków wspierających komunikowanie się;

- Ograniczenie czasu oczekiwania na załatwienie sprawy urzędowej;
- Wzrost poziomu dostępności do usług administracyjnych oraz sprawności obsługi mieszkańców Gminy;
- Zwiększenie samodzielności osób ze szczególnymi potrzebami;

- Liczba udostępnionych materiałów informacyjnych (szt.);
- Liczba przeszkolonych pracowników (os.);
- Liczba zakupionego sprzętu elektronicznego (szt.);
- Liczba wdrożonych usług elektronicznych (szt.);



- Stałe podnoszenie poziomu dostępności cyfrowej, m.in. poprzez dostosowanie stron internetowych, mediów społecznościowych, aplikacji, odtwarzaczy multimedialnych do nowoczesnych rozwiązań z uwzględnieniem osób ze szczególnymi potrzebami;
- Zapewnienie swobodnego dostępu do dóbr i usług;
- Umożliwienie udziału w życiu społecznym i publicznym osób ze specjalnymi potrzebami;

Źródło: opracowanie własne

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zabór oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

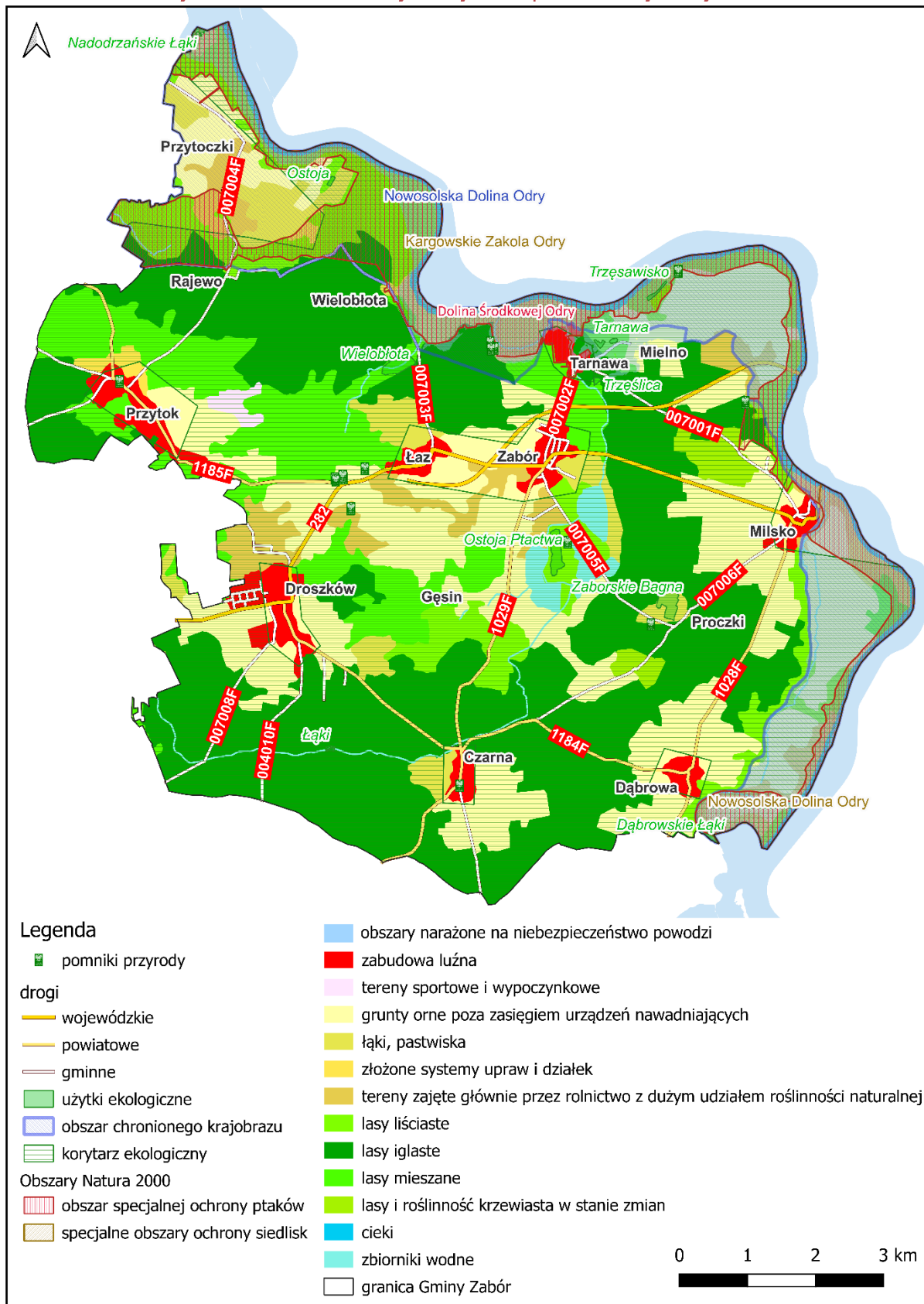
Gmina Zabór wyróżnia się niezwykle wysokim wskaźnikiem lesistości wynoszącym ponad 50% (4930 ha). Lasy występują zarówno w południowej, wschodniej, jak i północnej części obszaru. Są to głównie lasy iglaste oraz mieszane. Drugą najczęściej występującą formę zagospodarowania terenu stanowią grunty rolne – ok. 40% jej powierzchni Gminy. Zlokalizowane są głównie w jej centralnej i wschodniej części. W Gminie występują gleby klas III-VI (III klasy – 290 ha, IV klasy – 676,8 ha, V klasy – 771,2 ha i VI klasy – 765 ha). W obrębie gleb dolinnych wzdłuż Odry występują mady średnie i ciężkie wytworzone z glin podścielonych piaskami. Są to gleby żyzne IIIa-IVb klasy bonitacyjnej, należące do kompleksów pszennych, dobrych zbożowo-pastewnych i żytnich bardzo dobrych. Gleby pozadolinne są w większości glebami klas bonitacyjnych V-VI. Tworzą one kompleks żytni słaby oraz użytki bardzo słabe. Ponadto w obszarze wysoczyzny występują gleby brunatne wylugowane i kwaśne oraz biellicowe o klasach bonitacyjnych IIIa-IVb, wytworzone z pyłów lub piasków gliniastych podścielonych pyłami i glinami. Należą do kompleksu pszenno dobrego i pszenno-żytniego dobrego, nadającego się do intensywnej uprawy i sadownictwa. Na terenie Gminy Zabór występują dwa udokumentowane złoża kruszywa naturalnego: „Łaz I” i „Tarnawa”.

Prawie cały obszar Gminy wchodzi w skład korytarza ekologicznego Zielona Góra. Ponadto w dolinie rzeki Odry rozlokowany został szereg form ochrony przyrody tj. użytki ekologiczne – „Trzęślica”, „Tarnawa”, „Zaborskie Bagna”, „Wieloblota”, „Ostoja Ptactwa”, „Trzęsawisko”, „Ostoja”, „Łąki”, „Dąbrowskie Łąki”, „Nadodrzańskie Łąki” i „Uroczysko”; obszar chronionego krajobrazu „Nowosolska Dolina Odry”; Obszary Natura 2000 – obszar specjalnej ochrony ptaków „Dolina Środkowej Odry” i obszary specjalny ochrony siedlisk: „Nowosolska Dolina Odry” oraz „Kargowskie Zakola Odry”. Ponadto występują 23 pomniki przyrody zlokalizowane w różnych częściach w Gminy.

Sieć osadnicza jest tworzona przez 13 wiejskich jednostek. Miejscowości rozłożone są jednolicie w obszarze całej Gminy tworząc regularną sieć osadniczą, jednak te z najbardziej rozbudowaną zabudową zlokalizowane są w jej zachodniej i centralnej części, z uwagi na sąsiedztwo z miastem Zielona Góra. Największymi wsiami pod względem liczby ludności są Droszków (1 463 mieszkańców w 2021 r.), Zabór (1 017 mieszkańców w 2021 r.) i Przytok (888 mieszkańców w 2021 r.). Najczęstszym typem zabudowy jest zabudowa jednorodzinna. Ośrodkiem pełniącym funkcje administracyjne Gminy jest wieś Zabór. W centralnej części Gminy przez jej obszar w kierunku wschód-zachód przebiega droga wojewódzka nr 282.

Największym zbiornikiem wodnym jest, położone w centralnej części Gminy, jezioro Liwno o powierzchni 37,7827 ha. W sąsiedztwie znajduje się również jezioro Liwno Małe o powierzchni 4,9394 ha. Ponadto w rejonie występują stawy rybne. Sieć cieków wodnych w Gminie stanowią głównie Śmiga i Zimny Potok, do których spływa woda z okolicznych rowów. Fragment Gminy zlokalizowany przy rzece Odrze należy do obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi rzecznej.

Rysunek 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zabór



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CORINE Land Cover 2018 i BDOT10k

Na całym obszarze Gminy obowiązuje Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zabór przyjęte Uchwałą Nr VI.34.2019 Rady Gminy Zabór z dnia 28 marca

2019 r. w sprawie uchwalenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabór”. Gmina pracuje nad kolejną aktualizacją studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Dnia 17 lipca 2021 roku przyjęto Uchwałę Nr XXVIII.200.2021 Rady Gminy Zabór z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zabór w granicach administracyjnych. Do 02.07.2022 zbierane były wnioski i uwagi w tej sprawie.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy określono 6 podstawowych celów polityki przestrzennej Gminy Zabór. Są to następujące cele:

- poprawa funkcjonalno-przestrzennej struktury, w tym podniesienie ładu przestrzennego, zwiększenie walorów wizerunku i sprawności funkcjonowania oraz wzmocnienie powiązań z regionem, krajem i zagranicą,
- ochrona wartości zasobów dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego oraz jego racjonalnego kształtowania,
- stworzenie atrakcyjnych i zróżnicowanych możliwości dla rozwoju gospodarczego i życia na wysokim poziomie, w tym poprawę standardów zamieszkiwania, pracy i wypoczynku,
- racjonalne wykorzystanie terenów i intensyfikacja ich zagospodarowania,
- wypracowanie docelowej wizji przestrzennej,
- wdrożenie polityki przestrzennej poprzez koordynację planowania miejscowego, ustalenia narzędzi pozwalających na wdrożenie tej polityki.

Z uwagi na istniejące uwarunkowania, w Studium przewiduje się, że główną funkcją strategiczną Gminy Zabór będzie rozwój w oparciu o jej zasoby tj.:

- rozwinięcie wytwórczości przy zapewnieniu wysokiej jakości towarów i należytej ochronie środowiska przyrodniczego,
- wzrost aktywności działalności rolniczej i rybackiej w ramach działań związanych z przetwórstwem rolniczym, zwierzęcym i rybackim,
- wzrost aktywności działalności leśnej w ramach działań związanych z przetwórstwem naturalnych zasobów,
- rozwinięcie turystycznych walorów terenów, uwzględniając duży procent zalesienia i atrakcyjność miejsc,
- stworzenie miejsc wymiany towarów i ewentualnie usług w powiązaniu ze szlakami komunikacji kołowej.
- terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, jako terenów sypialnianych dla miasta Zielonej Góry.

Obszar Gminy podzielono w studium na obszary strategiczne, których sposób zagospodarowania i dokonania przekształceń przestrzennych ma znaczenie dla funkcjonowania i rozwoju Gminy oraz zaspokojenia potrzeb jego mieszkańców. Wytypowano je ze względu na rozwój usług ponadpodstawowych w rejonie wsi: Zabór, Miłsko, Łaz, Przytok, Droszków; rozwój gospodarczy Gminy na predysponowanych na strefy wytwórcze terenach w rejonie wsi Droszków, Miłsko i Zabór, w tym obszar lokalizacji ewentualnych farm fotowoltaicznych w Miłsku; rozwój rekreacji na terenach w pobliżu wsi Zabór oraz w mniejszym stopniu w rejonie wsi Droszków i Czarna; potrzebę rozbudowy systemu transportowego, kołowego w projektowanym ciągu drogi nr 282 Zielona Góra – Zabór -

Bojadła; potrzebę gospodarki komunalnej, budowa grupowych systemów kanalizacyjnych; nowych linii energetycznych średniego napięcia i sieci gazowej, zabezpieczającej dostawy gazu dla odbiorców z terenu Gminy.

Gmina Zabór objęta jest Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego, który został przyjęty przez Sejmik Województwa Lubuskiego uchwałą XLIV/667/18 z dnia 23 kwietnia 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 2 maja 2018 r. poz. 1163). Gmina położona jest w miejskim obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego Zielona Góra; w wiejskim obszarze funkcjonalnym uczestniczących w procesach rozwojowych; w obszarze narażonym na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy, w których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi dotyczy ponad 10% powierzchni; w obszarze cennym przyrodniczo ze względu na obecność obszaru NATURA 2000 i obszaru chronionego krajobrazu; w obszarze ochrony krajobrazów kulturowych; w obszarze ochrony i kształtowania zasobów wodnych ze względu na występowanie deficytu ilościowego, ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód podziemnych i wysokiego i bardzo wysokiego zagrożenia wód podziemnych czynnikami antropopresyjnymi; w obszarze ochrony strategicznych złóż kopalin ze względu na wydane koncesje na rozpoznanie złóż kopalin chemicznych, skalnych i metali; w obszarze przygranicznym ze względu na występowanie II i III strefy.

Dla miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich przyjęto następujące zasady zagospodarowania:

- zachowanie spójności przestrzennej obszaru,
- zachowanie ładu przestrzennego w strefach zurbanizowanych jak i na terenach wiejskich,
- kształtowanie przyjaznych mieszkańcom przestrzeni publicznych, zapobieganie rozpraszaniu zabudowy, rozwój urbanizacji w nawiązaniu do ukształtowanych układów osadniczych,
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych,
- zachowanie ciągłości i ochrona przed zabudową obszarów pełniących głównie funkcje przyrodnicze, w tym klimatyczne (kliny napowietrzające),
- dbałość o wysoki standard terenów zieleni,
- podejmowanie działań mających na celu ochronę zabytków i zachowanie krajobrazu kulturowego,
- wyznaczanie nowych terenów mieszkaniowych z zapewnieniem dostępu do infrastruktury technicznej, jak i społecznej,
- wyznaczanie nowych terenów inwestycyjnych w oparciu o istniejący układ komunikacyjny i tereny uzbrojone w infrastrukturę techniczną oraz w sposób minimalizujący negatywny wpływ na jakość środowiska przyrodniczego i warunki zamieszkania,
- zapewnianie niezbędnych rezerw terenowych pod lokalizację systemów infrastruktury technicznej obsługującej obszary aktywności gospodarczej,
- rozbudowa zintegrowanej sieci transportowej oraz sieci infrastruktury technicznej,
- uwzględnianie w zagospodarowaniu terenów zagrożonych powodzią oraz budowy niezbędnej infrastruktury służącej ograniczaniu ryzyka powodziowego i skutków powodzi.

Dla wiejskich obszarów funkcjonalnych uczestniczących w procesach rozwojowych przyjęto następujące zasady zagospodarowania:

- zachowanie ładu przestrzennego i spójności przestrzennej obszaru (zapobieganie rozpraszaniu zabudowy, rozwój urbanizacji w nawiązaniu do ukształtowanych układów osadniczych),
- wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych z ośrodkiem miejskim,
- intensyfikacja rolnictwa na gruntach najwyższej jakości i ochrona gleb najwyższych klas bonitacyjnych przed zmianą przeznaczenia na cele nierolnicze,
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych,
- podejmowanie działań mających na celu ochronę zabytków i zachowanie krajobrazu kulturowego,
- wyznaczenie nowych terenów mieszkaniowych dostosowanych do krajobrazu kulturowego, z zapewnieniem dostępu do infrastruktury technicznej jak i społecznej,
- wyznaczenie nowych terenów inwestycyjnych w oparciu o istniejący układ komunikacyjny i tereny uzbrojone w infrastrukturę techniczną oraz w sposób minimalizujący negatywny wpływ na jakość środowiska przyrodniczego i warunków zamieszkania, z zachowaniem obowiązujących przepisów,
- wykluczenie lokalizacji zabudowy chronionej akustycznie w bezpośrednim sąsiedztwie terenów kolejowych,
- zapewnianie niezbędnych rezerw terenowych pod lokalizację systemów infrastruktury technicznej obsługującej obszary aktywności gospodarczej,
- rozbudowa zintegrowanej sieci transportowej oraz sieci infrastruktury technicznej,
- podejmowanie działań zmierzających do rozbudowy sieci transportowej, zapewniającej dostępność komunikacyjną ośrodka miejskiego za pomocą komunikacji publicznej oraz alternatywnych środków transportu,
- dążenie do zapewnienia dostępności komunikacyjnej ośrodka miejskiego za pomocą komunikacji publicznej i rowerowej.

Dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy przyjęto następujące zasady zagospodarowania:

- ograniczanie zabudowy na terenach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi (obszar o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi $Q=10\%$, obszar o średnim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi $Q=1\%$, obszar o niskim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi $Q=0,2\%$, obszar narażony na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wałów),
- uwzględnianie w zagospodarowaniu terenów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, w tym potrzeby zwiększania retencji i hamowania spływu powierzchniowego (zbiorniki zaporowe, obiekty małej retencji, zalesienia),
- podejmowanie działań mających na celu rozbudowę infrastruktury przeciwpowodziowej.

Dla obszarów cennych przyrodniczo przyjęto następujące zasady zagospodarowania:

- podejmowanie działań zmierzających do zachowania ciągłości obszarów pełniących szczególne funkcje przyrodnicze,

- podejmowanie działań mających na celu ochronę cennych siedlisk, przede wszystkim kompleksów leśnych, siedlisk łąkowych, obszarów wodno-błotnych i muraw kserotermicznych,
- podejmowanie działań zmierzających do ochrony krajobrazu kulturowego,
- rozbudowa infrastruktury technicznej, sprzyjającej ochronie środowiska przyrodniczego (regulacja gospodarki ściekowej w obszarach zurbanizowanych),
- wprowadzanie izolacyjnych rozwiązań technicznych, ograniczających uciążliwości szlaków transportowych,
- wzmacnianie infrastruktury turystycznej, zintegrowanej z celami ochrony przyrody.

Dla obszarów ochrony krajobrazów kulturowych przyjęto następujące zasady zagospodarowania:

- podejmowanie działań zmierzających do ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego,
- nadawanie nowych funkcji obiektom zabytkowym z dostosowaniem do współczesnych wymogów przy równoczesnym zachowaniu ich walorów architektonicznych i historycznych,
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych,
- wprowadzanie funkcji związanych z turystyką, w tym wyznaczanie szlaków turystycznych o znaczeniu kulturowym.

Dla obszarów ochrony i kształtowania zasobów wodnych przyjęto następujące zasady zagospodarowania:

- uwzględnianie w zagospodarowaniu potrzeb retencjonowania wód opadowych (obiekty małej retencji, zalesienia),
- rozbudowa infrastruktury technicznej, sprzyjającej ochronie środowiska przyrodniczego (regulacja gospodarki ściekowej w obszarach zurbanizowanych),
- ograniczanie lokalizowania obiektów uciążliwych dla wód podziemnych.

Dla obszarów ochrony strategicznych złóż kopalin przyjęto następujące zasady zagospodarowania:

- ochrona obszarów występowania udokumentowanych złóż kopalin przed zainwestowaniem uniemożliwiającym podjęcie ich eksploatacji, w tym uwzględnienie wymagań związanych z przyszłą możliwością gospodarczego wykorzystania złoża,
- zapewnianie niezbędnych rezerw terenowych pod lokalizację systemów infrastruktury technicznej obsługującej kopalnie,
- zapewnianie niezbędnych rezerw terenowych pod budowę infrastruktury służącej transportowaniu eksploatowanych surowców,
- użytkowanie zintegrowane z celami ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego.

Dla obszarów przygranicznych przyjęto następujące zasady zagospodarowania:

- prowadzenie wspólnej polityki przestrzennej Polski i Niemiec,
- rozwój transportowych i innych infrastrukturalnych sieci transgranicznych.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie wynikają również z celów strategicznych i operacyjnych, a także kierunków polityki przestrzennej

zagospodarowania województwa lubuskiego wskazanych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego.

Tabela 3. Cele strategiczne i operacyjne rozwoju przestrzennego województwa lubuskiego

Cele strategiczne	Cele operacyjne
<p>Cel 1. Spójność terytorialna</p>	<p>1.1. Zrównoważony rozwój struktury osadniczej regionu w tym rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich oraz rozwój subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich zgodnie z ich potencjałem i w oparciu o ich wzajemne powiązania funkcjonalne;</p> <p>1.2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich;</p> <p>1.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej do ośrodków administracyjnych;</p> <p>1.4. Rozwój infrastruktury technicznej, wzmacniającej ład ekologiczny;</p> <p>1.5. Rozwój infrastruktury i systemów zapobiegania zagrożeniom.</p>
<p>Cel 2. Zrównoważony rozwój społeczny</p>	<p>2.1. Wzrost dostępności do usług medycznych i wspieranie profilaktyki zdrowotnej;</p> <p>2.2. Rozwój szkolnictwa w oparciu o potrzeby regionalnego rynku pracy;</p> <p>2.3. Wzrost dostępności do atrakcyjnej oferty kulturalnej i sportowej;</p> <p>2.4. Wspieranie włączenia zawodowego i społecznego;</p> <p>2.5. Dostosowanie usług społecznych do zmian trendów demograficznych;</p> <p>2.6. Rozwój i usprawnienie systemu transportu publicznego;</p> <p>2.7. Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego oraz budowanie na nich tożsamości regionalnej;</p> <p>2.8. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych</p>

Cel 3. Rozwój konkurencyjnej gospodarki

- 3.1. Wzmocnienie potencjału innowacyjnego sektora gospodarczego;
- 3.2. Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej;
- 3.3. Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej;
- 3.4. Rozwój i promocja specjalnych stref ekonomicznych;
- 3.5. Wzmocnienie kapitału ludzkiego poprzez inwestycje służące edukacji;
- 3.6. Rozwój gospodarki niskoemisyjnej;
- 3.7. Rozwój sieci transportowej;
- 3.8. Racjonalna gospodarka zasobami złóż kopalin;
- 3.9. Rozbudowa infrastruktury energetycznej i ochrony środowiska;
- 3.10. Poprawa jakości rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
- 3.11. Kreowanie wizerunku i promocja marki Lubuskie;
- 3.12. Rozwój potencjału turystycznego województwa;
- 3.13. Efektywne zarządzanie regionem

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego

Kształtowanie polityki przestrzennej powinno uwzględniać dodatkowo inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa. W Studium określono szereg zadań służących realizacji ponadlokalnych i lokalnych celów publicznych.

Poniżej zestawiono inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym porządkując je wg zakresu tematycznego oraz lokalizacji. Pozostałe inwestycje i zadania o znaczeniu ponadlokalnym umieszczono w oddzielnych punktach.

1. ICP o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie ochrony przyrody:

- 1) Osiągnięcie właściwego stanu ochrony lub jego poprawę w odniesieniu do typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym występujących w obszarach Natura 2000, które wymagają ochrony czynnej;
- 2) Poprawa lub osiągnięcie właściwego stanu ochrony w odniesieniu do pozostałych typów siedlisk przyrodniczych i gatunków występujących w obszarach Natura 2000.

2. Pozostałe zadania o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie ochrony przyrody:

- 1) Działania na rzecz zapewnienia korzyści ekosystemowych Natury 2000, w szczególności w kwestii łagodzenia skutków zmian klimatycznych oraz adaptacji do zmian klimatu;
- 2) Działania na rzecz promocji zrównoważonej turystyki i zielonych miejsc pracy na terenach obszarów Natura 2000 oraz na rzecz promocji innowacyjnych rozwiązań związanych z siecią Natura 2000;

- 3) Ochrona udokumentowanych złóż kopalin objętych własnością górnictwem w rozumieniu art. 10 ustawy Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2017 r. poz. 2126) polegająca na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym ich wykorzystaniu poprzez podjęcie działań w zakresie ochrony przed stałą zabudową i inwestycjami liniowymi oraz wprowadzenia ograniczeń w sposobie gospodarowania tych obszarów.
3. ICP o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie dziedzictwa kulturowego i turystyki:
- 1) Inwestycje w infrastrukturę obszarów zdegradowanych zgodnie z Gminnymi Programami Rewitalizacji;
 - 2) Rozbudowa, modernizacja obiektów użytkowanych na cele działalności kulturalnej, wyposażenie obiektów w sprzęt niezbędny do prowadzenia działalności, organizacja i wyposażenie punktów informacyjnych, w tym w odpowiednie systemy informatyczne.
4. Pozostałe zadania o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie dziedzictwa kulturowego i turystyki - rozwój Lubuskiego Szlaku Wina i Miodu.
5. ICP o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie sieci drogowej:
- 1) Budowa obwodnicy m. Droszków w ciągu DW282;
 - 2) Budowa mostu przez rzekę Odrę wraz z budową nowego przebiegu DW282 – zadanie zapisane w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego – ETAP I;
 - 3) Budowa mostu przez rzekę Odrę wraz z budową nowego przebiegu DW282 – zadanie zapisane w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego – ETAP II.
6. ICP o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie komunikacji i transportu:
- 1) Remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej Odry swobodnie płynącej – odbudowa i modernizacja zabudowy regulacyjnej – w celu przystosowania odcinka Odry od Malczyc do ujścia Nysy Łużyckiej do III klasy drogi wodnej – na terenie województwa lubuskiego;
 - 2) Budowa infrastruktury postojowo-cumowniczej na Odrze dolnej i granicznej oraz nowe oznakowanie szlaku żeglugowego;
 - 3) Przystosowanie Odrzańskiej Drogi Wodnej do parametrów klasy Va;
 - 4) Modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej E30;
 - 5) Stworzenie niskoemisyjnego systemu komunikacji publicznej na obszarze funkcjonalnym Zielonej Góry w oparciu o pojazdy elektryczne.
7. Pozostałe zadania o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie komunikacji i transportu - stworzenie regionalnego planu rozwoju infrastruktury turystycznej dróg wodnych.
8. ICP o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie infrastruktury technicznej - termomodernizacja obiektów publicznych i komunalnych mieszkaniowych.
9. ICP o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie obronności i bezpieczeństwa:
- 1) Odtwarzanie retencji dolin rzek. Opracowanie programu możliwości i efektywności rozstawu lub likwidacji wałów przeciwpowodziowych w regionie wodnym;
 - 2) Renaturyzacja koryt cieków i ich brzegów. Opracowanie szczegółowej koncepcji możliwości renaturyzacji dolin rzecznych w regionie wodnym;

- 3) Modernizacja konstrukcji istniejących budynków i budowa nowych o konstrukcjach odpornych na zalanie. Uszczelnianie budynków, stosowanie materiałów wodoodpornych. Trwałe zabezpieczanie terenu wokół budynków. Identyfikacja i sporządzenie wyceny działań modernizacyjnych wraz z opracowaniem programu dopłat dla właścicieli budynków przeznaczonych do umocnienia w obszarze zagrożenia powodzią o Q1%;
 - 4) Modernizacja konstrukcji istniejących budynków i budowa nowych o konstrukcjach odpornych na zalanie;
 - 5) Uszczelnianie budynków, stosowanie materiałów wodoodpornych. Trwałe zabezpieczanie terenu wokół budynków. Wdrożenie i realizacja programu dopłat dla właścicieli budynków przeznaczonych do umocnienia w obszarze zagrożenia powodzią o Q1%;
 - 6) Regulacja Odry na odcinku od Brzegu Dolnego do ujścia Nysy Łużyckiej;
 - 7) Tarnawa – odbudowa przepompowni;
 - 8) Milsko – odbudowa przepompowni.
10. Zadania o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie strefy społeczno-gospodarczej:
- 1) Rozwój Lubuskiego Szlaku Wina i Miodu;
 - 2) Budowa budynku szatni piłkarskiej wraz z urządzeniami technicznymi oraz pozostałą niezbędną infrastrukturą techniczną w Zaborze;
 - 3) Dostosowanie istniejącej infrastruktury budynku Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze do aktualnych potrzeb, mających wpływ na poprawę jakości leczenia.

4. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa.

Cele strategiczne oraz cele operacyjne ujęte w niniejszej Strategii odnoszą się do zidentyfikowanych problemów mieszkańców na obszarze Gminy Zabór. Dodatkowo są one spójne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu o randze krajowej i wojewódzkiej. Wobec tego komplementarność celów wyznaczonych w Strategii z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji dokumentu.

Cel główny KSRR zakłada efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Cel ten uzupełniony jest 3 celami operacyjnymi:

Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym,

Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych,

Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 jest elementem systemu programowania przygotowywanego na różnych poziomach. Jej treść uwzględnia ustalenia dokumentów wyższego rzędu, w szczególności cele średniookresowej strategii rozwoju kraju, krajowej strategii rozwoju regionalnego, odpowiednich strategii ponadregionalnych, a także cele i kierunki koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju. Poniższa tabela przedstawia spójność celów strategicznych i operacyjnych zawierających się w Strategii rozwoju Gminy Zabór na lata 2023-2031 ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego do 2030 roku.

Tabela 4. Spójność kierunków rozwoju Gminy Zabór z kierunkami rozwoju województwa lubuskiego

Cele	
Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego do 2030 roku	Strategia Rozwoju Gminy Zabór na lata 2023-2031 – cele operacyjne
Cel strategiczny 1. Inteligentna, zielona gospodarka regionalna	1.1.
1.1. Wzmocnienie sektora B+R oraz mechanizmów transferu innowacji, szczególnie w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji	1.3.
1.2. Rozwój zielonej gospodarki, w tym energetyki przyjaznej środowisku	2.1.
1.3. Wysoka jakość kształcenia oraz jego powiązanie z regionalnym rynkiem pracy	2.2.
1.4. Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej i powiązań gospodarczych regionu	2.3.
1.5. Rozwój konkurencyjnego sektora przedsiębiorstw i wsparcie reindustrializacji	3.1.
1.6. Rozwój potencjału turystycznego	
1.7. Konkurencyjne i ekologiczne rolnictwo oraz rozwój produktów regionalnych	

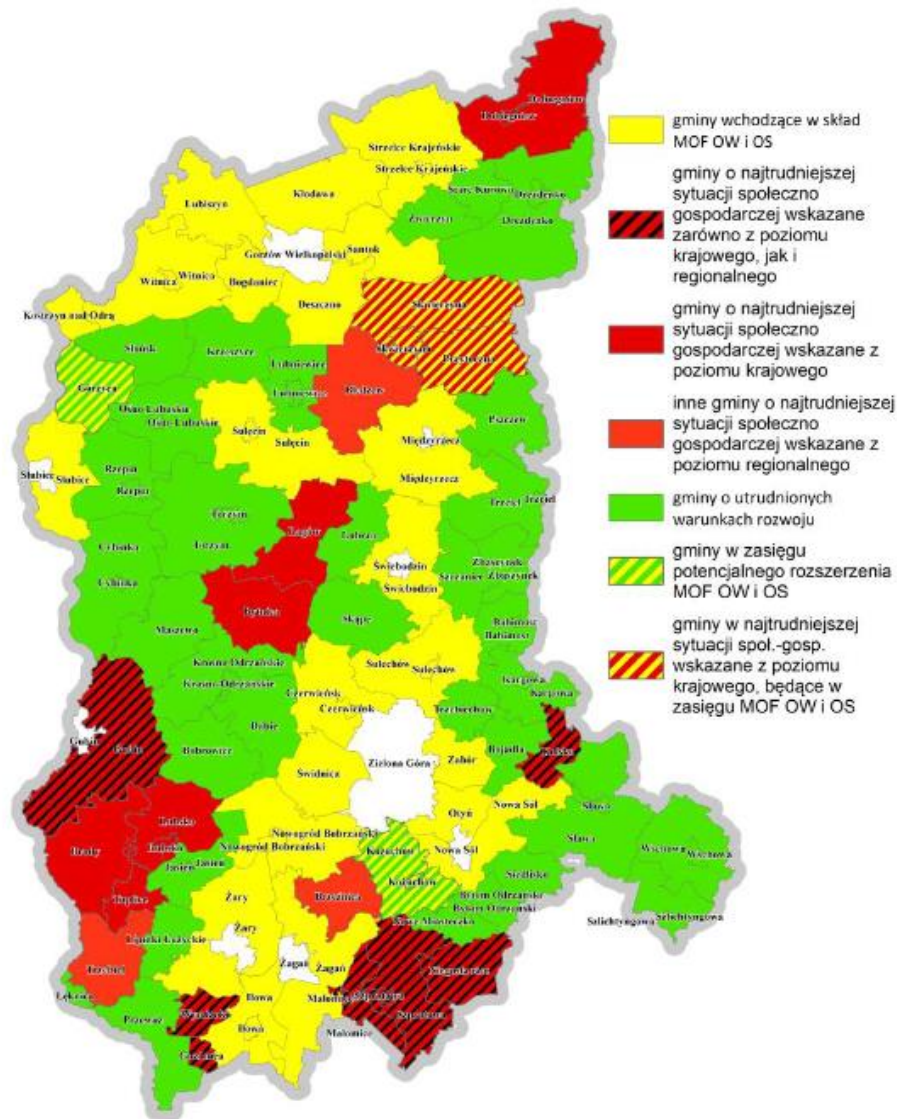
<p>Cel strategiczny 2. Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi</p> <p>2.1. Wzrost dostępności i efektywności kształcenia oraz wychowania przedszkolnego i opieki nad najmłodszymi dziećmi</p> <p>2.2. Promocja włączenia społeczno-zawodowego oraz kompleksowe wsparcie seniorów</p> <p>2.3. Wysoka jakość i dostępność usług medycznych oraz upowszechnianie profilaktyki zdrowotnej i zdrowego stylu życia</p> <p>2.4. Zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego</p> <p>2.5. Rozbudowa oraz modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, a także upowszechnianie i promocja sportu</p> <p>2.6. Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości regionalnej</p>	<p>2.4.</p> <p>3.1.</p> <p>3.2.</p> <p>3.3.</p> <p>3.4.</p>
<p>Cel strategiczny 3. Integracja przestrzenna regionu</p> <p>3.1. Modernizacja oraz rozwój infrastruktury komunikacyjnej i transportu zbiorowego</p> <p>3.2. Wzmocnienie dostępności infrastruktury teleinformatycznej</p> <p>3.3. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa energetycznego i publicznego</p> <p>3.4. Ochrona środowiska przyrodniczego, w tym przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatu</p> <p>3.5. Rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich wraz z ich obszarami funkcjonalnymi</p> <p>3.6. Wzmocnienie funkcji społeczno-gospodarczych miast średnich i lokalnych ośrodków miejskich</p> <p>3.7. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich</p>	<p>1.1.</p> <p>1.2.</p> <p>1.3.</p> <p>1.4.</p>
<p>Cel strategiczny 4. Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę</p> <p>4.1. Efektywna współpraca międzyregionalna i transgraniczna</p> <p>4.2. Atrakcyjny wizerunek i rozpoznawalna marka województwa</p> <p>4.3. Wysoka sprawność działania administracji publicznej i instytucji regionalnych oraz współdziałanie na rzecz rozwoju regionu</p> <p>4.4. Wzmocnienie roli i integracja systemów zarządzania strategicznego oraz planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym</p> <p>4.5. Rozwój e-usług i kompetencji cyfrowych społeczeństwa</p>	<p>1.3.</p> <p>2.3.</p> <p>3.4.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego do 2030 roku

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego określa również Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), do których w szczególnym stopniu należy kierować interwencję publiczną obejmującą finansowane z różnych źródeł inwestycje (w tym gospodarcze, infrastrukturalne i zasoby ludzkie). Gmina Zabór została zaliczona do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Zielonej Góry. Jest to jednak specyficzny obszar, ponieważ miasto traci funkcje społeczno-gospodarcze.

O pozycji konkurencyjnej regionu lubuskiego w dużej mierze decydują oba lubuskie miasta wojewódzkie Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra, będące regionalnymi biegunami rozwoju. W miastach tych koncentrują się funkcje gospodarcze, naukowe, kulturalne i społeczne. Wykazują one jednak deficyty w innowacyjności, sferze B+R, szkolnictwie wyższym i innych funkcjach metropolitalnych w stosunku do innych większych polskich miast wojewódzkich. Analizy wykazują ponadto negatywne zjawiska demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa. Obszar MOF OW Gorzów Wlkp., według Planu zagospodarowania przestrzennego województwa, obejmuje 6 gmin - miasto Gorzów Wlkp., stanowiące rdzeń obszaru oraz Deszczno, Kłodawa, Santok, Bogdaniec i Lubiszyn. Kierunki rozwoju i powiązania funkcjonalne MOF Gorzowa Wlkp. kształtują się szerzej, w szczególności wzdłuż najważniejszych dróg: S3, DK 22 i drogi wojewódzkiej nr 132. Biorąc

pod uwagę wolę włączenia gminy Strzelce Krajeńskie do MOF Gorzowa Wlkp. i uwzględniając jej zasadność również na podstawie analizy powiązań przestrzennych, OSI MOF Gorzowa Wlkp. Może objąć również gminę Strzelce Krajeńskie. W przypadku Zielonej Góry, obszar strategicznej interwencji będzie rozszerzony i obejmie miasta Zielona Góra i Nowa Sól oraz gminy: Sulechów, Czerwieńsk, Świdnica, Zabór, Otyń i gminą wiejską Nowa Sól.



Rysunek 7. Obszary Strategicznej Interwencji w województwie lubuskim

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030

Interwencja w stosunku do miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych powinna koncentrować się m.in. na:

- ❖ wsparciu powstawania nowych i funkcjonowania istniejących ośrodków innowacji oraz instytucji naukowych i badawczych, zwiększenia potencjału wyższych uczelni oraz wzmacnianiu innowacyjności i konkurencyjności sektora przedsiębiorstw, zwłaszcza rozwój funkcji B+R;
- ❖ zwiększeniu dostępności do usług publicznych wyższego rzędu oraz budowie i modernizacji infrastruktury związanej z usługami publicznymi;
- ❖ rozwoju terenów inwestycyjnych;

- ❖ rozwoju zintegrowanych systemów transportu publicznego przy wykorzystaniu elektromobilności i nisko- oraz bezemisyjnych środków transportu), w tym promowanie ruchu pieszego i rowerowego;
- ❖ realizacji działań związanych z poprawą jakości powietrza, likwidacją niskiej emisji z systemów grzewczych oraz adaptacją do zmian klimatu obszarów miejskich, w powiązaniu z działaniami dotyczącymi wykorzystania OZE i ochroną środowiska naturalnego;
- ❖ inwestycji w infrastrukturę drogową;
- ❖ promowaniu innowacji w obszarze smart city i zielonej gospodarki;
- ❖ podnoszeniu jakości przestrzeni w miastach – wzmocnienie planowania przestrzennego i wsparcie działań z zakresu racjonalnego gospodarowania przestrzenią;
- ❖ wspieraniu współpracy partnerskiej w obszarach funkcjonalnych miast;
- ❖ rozwoju różnych form współpracy sieciowej w skali krajowej i międzynarodowej,
- ❖ upowszechnienie gospodarki o obiegu zamkniętym w miejskich obszarach funkcjonalnych miast wojewódzkich i zapewnienie wsparcia dla działań związanych z jej promocją i rozwojem;
- ❖ animowanie współpracy na rzecz łączenia potencjałów miast wojewódzkich i ich specyfiki rozwojowej.

Powyższe działania, w szczególności z zakresu poprawy dostępu do usług publicznych, poprawy jakości infrastruktury i dostępności komunikacyjnej, a także rozwijanie oferty z obszaru turystyki i rekreacji oraz zachowaniu wiejskiego dziedzictwa kulturowego i krajobrazu wpisują się w Strategię Rozwoju Gminy Zabór na lata 2023-2031.

5. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Zabór na lata 2023-2031 jest kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring, jak i ewaluację. Poprzez gromadzenie i analizę danych, wprowadzony zostanie system stałej kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń Strategii. Pozwoli to na identyfikację zaistniałych nieprawidłowości, a następnie rozwiązywanie oraz zapobieganie ich negatywnym skutkom w przyszłości.

Jednym z elementów wdrażania niniejszej Strategii jest obowiązek pracowników Urzędu oraz jednostek organizacyjnych do zapoznania się z dokumentem oraz wyznaczenie obszarów, za które każda jednostka, wydział lub pracownik będą odpowiedzialni. Podmiotami zaangażowanymi w proces realizacji strategii będzie sektor publiczny (władze samorządowe, Urząd Gminy, jednostki organizacyjne Gminy, inne jednostki samorządu terytorialnego), sektor prywatny (partnerzy prywatni i biznesowi, przedsiębiorcy, inwestorzy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze) oraz sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe, liderzy społeczni, osoby publiczne). Za etap wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii odpowiedzialny będzie Wójt Gminy Zabór wraz z Radą Gminy oraz odpowiednimi komórkami Urzędu, jednostkami organizacyjnymi i partnerami Gminy.

Wójt Gminy Zabór

- stymulowanie i koordynacja działań
- integrowanie zasobów

Rada Gminy Zabór

- wsparcie strategiczne przy realizacji i ewaluacji strategii i podejmowaniu decyzji strategicznych

komórki organizacyjne Urzędu Gminy Zabór

- koordynacja działań
- poszukiwanie nowych źródeł finansowania
- monitoring, ewaluacja i przygotowanie zmian do aktualizacji
- realizacja

Dodatkowo, rekomenduje się przyjęcie lub aktualizację szczegółowych planów i programów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji działań danego celu strategicznego. Obecnie obowiązującymi dokumentami w Gminie są:

- Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Zabór na lata 2022-2034,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zabór,
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Zabór na 2022 rok,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zabór na lata 2017-2022,

- Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Zabór na lata 2019-2023,
- Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020-2022,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018-2022,
- Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zabór na lata 2010-2032,
- Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Zabór w 2022 roku,
- Plan zarządzania kryzysowego,
- Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Zabór na lata 2019-2023,
- Plan wykorzystania zasobu nieruchomości Gminy Zabór na lata 2021-2023,
- Program Współpracy Gminy Zabór z Organizacjami Pozarządowymi na rok 2022,
- Program „Aktywni Zaborzanie 50+”.

Większość z ww. dokumentów wymagać będą aktualizacji w okresie realizacji Strategii. W przypadku poprawy skoordynowania działań z zakresu planowania przestrzennego Gmina sporządzi ocenę aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wraz z wieloletnim programem sporządzania planów miejscowych.

Wdrażając Strategię, Gmina będzie dbała o dobrą współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, ale również z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz administracją rządową. Dodatkowo Gmina będzie aktywnie uczestniczyć w konsultacjach innych Strategii przyjmowanych przez podmioty z jej otoczenia, do których należy w szczególności powiat zielonogórski. W chwili przyjęcia dokumentów przez ww. podmioty, Gmina dokona analizy zgodności zapisów swojej Strategii i w razie potrzeby dokona ich aktualizacji.

Dodatkowo Gmina będzie dążyć do wprowadzenia rozwiązań związanych z inteligentnym zarządzaniem, wykorzystując nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, rozpowszechniając ideę Smart City. Narzędzia te zapewnią sprawną pracę Urzędu Gminy, jednostek podległych, ale również wpłyną na ochronę środowiska i możliwości pomiaru jakości życia w Gminie.

W celu wdrożenia praktyki angażowania organizacji pozarządowych we wspólne działania na rzecz rozwoju Gminy, projekty będą realizowane w partnerstwie z NGO. Dzięki temu przy realizacji przedsięwzięć uda się dotrzeć do coraz większej liczby odbiorców ze względu na aktywność stowarzyszeń i fundacji w poszczególnych sołectwach Gminy.

System monitorowania pełni funkcje kontrolne oraz weryfikujące skuteczność wdrażanych przedsięwzięć. Efekty Strategii będą monitorowane i opisywane w corocznym Raporcie o stanie Gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Zgodnie z powyższą ustawą „Raport obejmuje podsumowanie działalności wójta w roku poprzednim, w szczególności realizacją polityk, programów, strategii, uchwał rady gminy i budżetu obywatelskiego”. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

Dodatkowo, narzędziem wspomagającym monitorowanie wdrażania Strategii będzie tabela ewaluacyjna stanowiąca Załącznik nr 3 do niniejszego dokumentu. W tabeli znajduje się miejsce na wprowadzenie jednostki odpowiedzialnej za realizację celów, a także kolumny z planowaną datą wykonania zadania oraz datą faktyczną. Na podstawie tego uzupełniona zostanie ostatnia część tabeli ewaluacyjnej, zawierająca informacje o stanie realizacji poszczególnych działań. W ten sposób można będzie ocenić, w jakiej części osiągnięto założony cel operacyjny, a dalej strategiczny.

6. Ramy finansowe i źródła finansowania

Gmina Zabór na bieżąco analizuje możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działalności, w tym kierunków działań przewidzianych w Strategii, zarówno stanowiących wydatki bieżące i majątkowe. Analizy te obejmują:

- fundusze unijne, w ramach programu „Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027”, ogólnopolskich programów operacyjnych, Krajowego Planu Odbudowy, Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich;
- programy rządowe, w tym m.in. Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych, Maluch+, Senior+, Dostępność+, Fundusz Inwestycji Lokalnych oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych;
- środki budżetu państwa i państwowych funduszy celowych;
- programy jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Lubuskiego;
- inne, nieunijne fundusze międzynarodowe, np. Fundusze Norweskie;
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przed podmioty publiczne i prywatne.

Ponadto w najbliższym czasie w ramach nowej perspektywy finansowej 2021-2027 samorząd będzie miał możliwość korzystania z nowej puli dofinansowań. Polityka spójności na lata 2021-2027 docelowo obejmie fundusze tj. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+). Do programów krajowych w nowej perspektywie finansowej 2021-2027 należą m.in.:

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FENIKS),
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG),
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS),
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC),
- Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich (PTFE),
- Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa (FEPŻ),
- programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej – Interreg.

Powyższe instrumenty finansowe, jak i środki własne Gminy wskazują na potencjalne źródła finansowe, z których mogą być pozyskane środki na realizację Strategii Rozwoju Gminy Zabór na lata 2023-2031. Głównymi źródłami finansowania celów rozwojowych będą dochody własne Gminy, takie jak podatki i opłaty lokalne, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz pozostałe środki publiczne. Jednocześnie wiele zadań przewidzianych w strategii realizowanych będzie w ramach bieżącej działalności poszczególnych komórek Urzędu Gminy Zabór oraz jej jednostek organizacyjnych.

Realizacja części zadań przewidzianych w Strategii wymaga również i zakłada współpracę z gminami sąsiednimi, powiatem zielonogórskim oraz województwem lubuskim i ich jednostkami organizacyjnymi. Współpraca ta może obejmować również wymiar finansowy, w tym przekazanie dotacji na realizację zadania.

Podstawą do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowić będzie budżet Gminy oraz wieloletnia prognoza finansowa. Gmina będzie utrzymywać nadwyżkę operacyjną w sposób nie zagrażający dyscyplinie finansów publicznych i umożliwiający spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Pozostałe środki, a także dochody majątkowe przeznaczone będą na realizację zaplanowanych inwestycji. Długookresowe cele strategiczne określane będą w wieloletniej prognozie finansowej. W celu oddania realności prognozy oraz rzetelności finansowego przedstawienia planowanych działań, wieloletnia prognoza finansowa oddawać będzie wszystkie wydarzenia, które mają lub mogą mieć wpływ na gospodarkę finansową Gminy, a przede wszystkim uzależnione będą od czynników makroekonomicznych, takich jak: PKB, inflacja, tempo wzrostu wydatków, czy planowane zmiany systemowe np. w podatkach dochodowych. Na tej podstawie wyznaczone będą możliwe do przeznaczenia limity wydatków w poszczególnych latach na wyznaczone przedsięwzięcia. W przypadku zaciągania zwrotnych źródeł finansowania, kształt wskaźnika obsługi zadłużenia określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych w każdym roku prognozy powinien uwzględniać obsługę dodatkowych zobowiązań Gminy.

Zgodnie z Uchwałą Nr XXXIV.234.2021 Rady Gminy Zabór z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Zabór na lata 2022-2034, potencjał inwestycyjny Gminy rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów), w latach 2023-2031 wyniesie około 31,6 mln zł. Należy mieć jednak na uwadze, że WPF najbardziej precyzyjnie odnosi się do roku bieżącego i przyszłego. Prognoza na kolejne lata wyznaczana jest na podstawie trendów makroekonomicznych, które w obecnej sytuacji gospodarczej często ulegają zmianie, dlatego potencjał inwestycyjny przedstawia również szacunkowe wartości

Załączniki



GMINA
ZABÓR

Załącznik 1:

DIAGNOZA

sytuacji przestrzennej,
gospodarczej i społecznej
Gminy Zabór



GMINA
ZABÓR

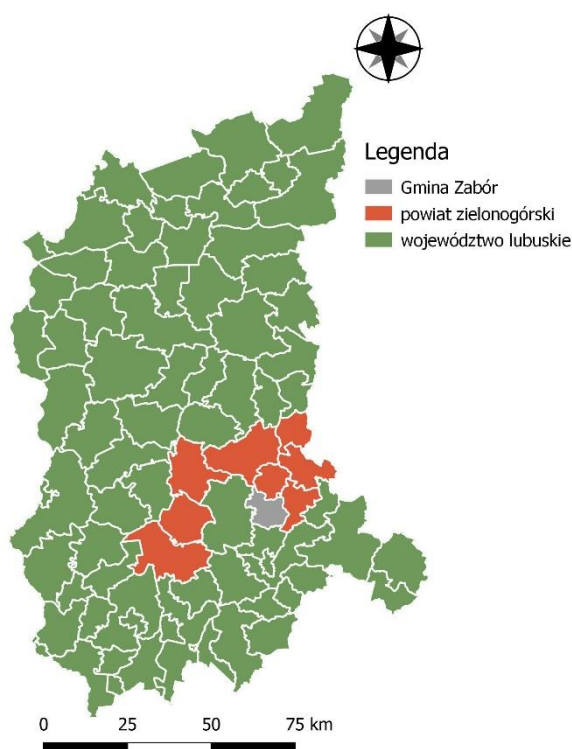
SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ 1: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ GMINY	68
1.1. Informacje ogólne	68
1.2. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	70
1.3. Walory przyrodnicze i kulturowe	74
CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY	79
2.1. Gospodarka lokalna i rynek pracy	79
2.2. Infrastruktura i środowisko	83
<i>Infrastruktura drogowa</i>	<i>83</i>
<i>Urządzenia sieciowe</i>	<i>85</i>
<i>Gospodarka odpadami oraz działalność w zakresie ochrony środowiska</i>	<i>86</i>
2.3. Stan finansów samorządowych	88
<i>Wykonanie budżetu</i>	<i>88</i>
<i>Struktura dochodów i wydatków</i>	<i>91</i>
<i>Potencjał inwestycyjny</i>	<i>94</i>
CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY	96
3.1. Demografia	96
3.2. Kapitał społeczny	100
<i>Przedszkola i żłobki</i>	<i>100</i>
<i>Edukacja</i>	<i>101</i>
<i>Kultura i sport</i>	<i>104</i>
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	<i>106</i>
<i>Otoczenie wewnętrzne i zewnętrzne Gminy</i>	<i>106</i>
3.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	109

CZĘŚĆ 1: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ GMINY

1.1. Informacje ogólne

Gmina Zabór jest gminą wiejską położoną w południowo-wschodniej części województwa lubuskiego, w granicach powiatu zielonogórskiego. Leży na wschód od ośrodka wojewódzkiego, jakim jest miasto Zielona Góra. Powierzchnia gminy to 93,34 km², co stanowi 5,94% obszaru powiatu. W 2021 roku, według Danych Urzędu Statystycznego liczba mieszkańców w Gminie wynosiła 4 493. Wieś Zabór pełni funkcję centrum administracyjnego oraz usługowego gminy.



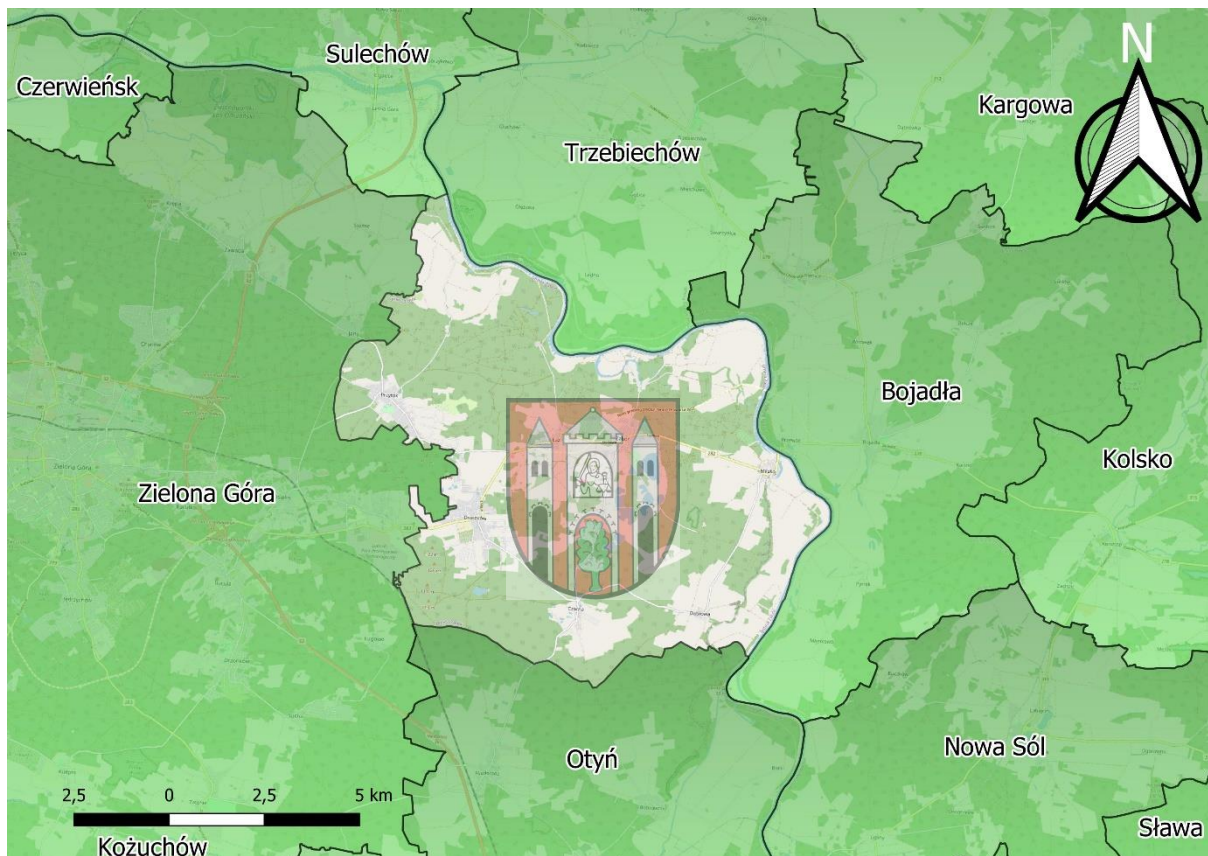
Rysunek 8. Położenie Gminy Zabór na tle województwa i powiatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

Gmina Zabór administracyjnie jest jedną z ośmiu gmin wchodzących w skład powiatu zielonogórskiego. Gmina graniczy:

- od zachodu z miastem **Zielona Góra**,
- od północy z gminą **Sulechów** (na krótkim odcinku 500 m) oraz gminą **Trzebiechów**,
- od wschodu z gminą **Bojadła**,
- od południa z gminą **Otyń**, która należy do powiatu nowosolskiego.

Warto zauważyć, że północna oraz wschodnia granica jest wyznaczona przez rzekę Odrę, a przejazd jest możliwy za pomocą przeprawy promowej w Miłsku. Ponadto w 2022 roku zakończy się inwestycja budowania mostu nad Odrą w Miłsku. Całość przedsięwzięcia to około 9 kilometrów trasy (nowy przebieg drogi wojewódzkiej nr 282 na odcinku od miejscowości Łaz - wraz z obejściem miejscowości Łaz, Zabór, Miłsko, Przewóz - do włączenia z istniejącą DW 282 za miejscowością Przewóz). Odległość z miejscowości Zabór do centrum Zielonej Góry to nieco ponad 15 km, a sołectwo Przytok oraz Droszków praktycznie przylegają do granic miasta, co ma kluczowe znaczenie dla mieszkańców Gminy Zabór.

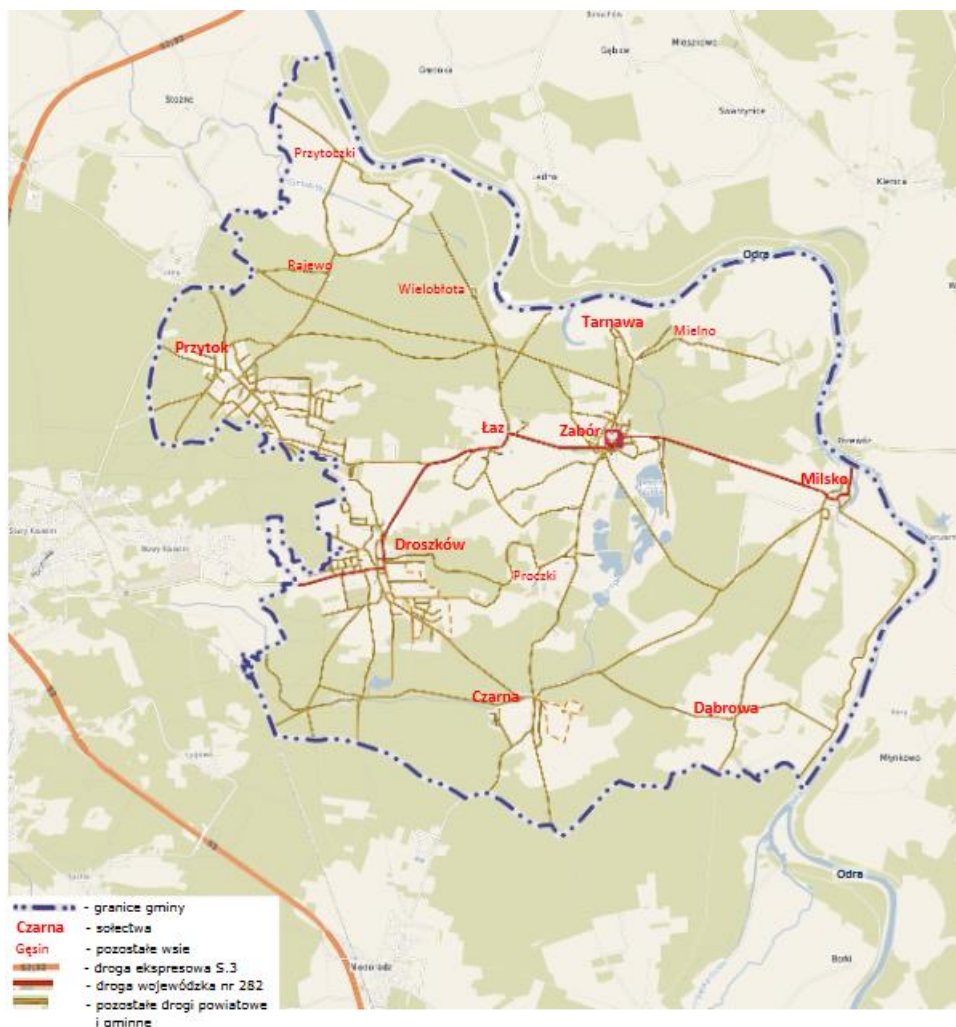


Rysunek 9. Położenie Gminy Zabór na tle sąsiadujących gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

Sieć komunikacyjna Gminy tworzona jest przez drogę wojewódzką DW 282, która łączy Zieloną Górę z gminą Bojadła. Przez teren Gminy nie przebiega żaden ważny szlak komunikacyjny o znaczeniu krajowym lub międzynarodowym ani linia kolejowa. Do najbliższego węzła drogi ekspresowej S3 (Racula) z centrum Zaboru jest ok. 13 km, czyli ok. 25 min drogi samochodem.

Na Gminę Zabór składa się 13 jednostek, są nimi: Czarna, Dąbrowa, Droszków, Łaz, Miłsko, Przytok, Tarnawa, Zabór, Proczki, Mielno, Przytoczki, Rajewo i Wieloblota. Najwięcej ludzi mieszka w Droszkowie, drugą wsią pod względem liczebności jest Zabór, trzecią natomiast Przytok. Miejscowości tworzą regularną sieć osadniczą, a siedziba gminy (Zabór) jest położona w samym centrum. Lokalizacja wsi oraz łącząca ich sieć drogowa została ukazana na mapie poniżej.



Rysunek 10. Położenie wsi na terenie Gminy Zabór oraz sieć drogowa

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Zabór na lata 2015-2023 przyjęte Uchwałą Nr XIII.84.2025 Rady Gminy Zabór z dnia 16 grudnia 2015 roku

Gmina w całości położona jest w zlewni rzeki Odry. Największym zbiornikiem wodnym jest jezioro Liwno (Zabór) o powierzchni 37,7827 ha. W sąsiedztwie znajduje się jezioro Liwno Małe o powierzchni 4,9394 ha. Ponadto w rejonie występują stawy rybne.

1.2. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Ukształtowanie terenu Gminy Zabór jest uwarunkowane głównie jego położeniem na lewym brzegu Odry oraz dużym zalesieniem. Wskaźnik lesistości wynosi ponad 50% (4930 ha) i jest znacznie wyższy niż średnia dla kraju, która wynosi 28%. Warto jednak zauważyć, że średnia dla województwa lubuskiego jest równie wysoka – 49%. Poddając analizie zagospodarowanie terenu zauważyć można, że blisko 40% (3542 ha) stanowią grunty rolne, z czego niespełna 10% stanowią użytki zielone. Szczegółową strukturę zagospodarowania terenu Gminy Zabór przedstawia tabela poniżej.

Tabela 5. Powierzchnia jednostek terenowych poszczególnych kategorii terenów, na których możliwa jest lokalizacja zabudowy według obrębów geodezyjnych wyznaczonych w Studium

Funkcje obszarów	Powierzchnia jednostek terenowych poszczególnych kategorii [ha]								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Czarna	Dąbrowa	Droszków	Łaz	Miłsko	Przytok	Tarnawa	Zabór	Łącznie
Tereny mieszkalnictwa: wielorodzinnego/jednorodzinnego/zagrodowego	64.29	38.56	219.95	90.84	14.58	99.63	9.12	137.01	673.98
Tereny mieszkaniowo-usługowe				2.77	2.31	76.35		6.50	87.93
Tereny mieszkalnictwa i wód powierzchniowych	8.24								8.24
Tereny mieszkaniowo-produkcyjno-usługowe	3.61								3.61
Tereny usług publicznych i komercyjnych			6.84	10.10	16.47	4.01	0.29	19.36	57.07
Tereny zieleni publicznej		1.52		4.55		2.47	0.33	21.98	30.85
Tereny wytwórczości: przemysł, składy, transport, hodowla, ogrodnictwo	2.58		35.71	25.76	18.68	10.22	2.80	11.70	107.45
Tereny infrastruktury technicznej			2.31	1.00					3.31
ŁĄCZNIE	78.72	40.08	264.81	135.02	52.04	192.68	12.54	196.55	972.44

Źródło: opracowanie własne na podstawie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zabór

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego wraz z planami zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski, uchwalonego Uchwałą Nr XLIV/667/18 z 2018 roku zawarto wnioski związane z Gminą Zabór. Została ona zakwalifikowana do następujących obszarów funkcjonalnych:

- Miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego Zielona Góra,
- Wiejskie obszary funkcjonalne uczestniczące w procesach rozwojowych,
- Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy,
- Obszary ochrony krajobrazów kulturowych.

Warto wspomnieć, że mimo, iż sytuacja mieszkaniowa województwa lubuskiego charakteryzuje się małym przyrostem liczby nowych mieszkań na tle pozostałych województw, w Gminie Zabór obserwuje się wzmożony ruch budowlany.

Nadrzędnym dokumentem planistycznym w Gminie Zabór jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, który został przyjęty Uchwałą Nr VII/49/03 Rady Gminy Zabór z dnia 9 lipca 2003 r. z późniejszymi zmianami dla obszaru gminy w granicach administracyjnych. Aktualny dokument został zmieniony uchwałą Nr VI.34.2019 Rady Gminy Zabór z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie uchwalenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zabór”.

W Studium wyróżniono następujące cele polityki przestrzennej uwzględniające jej możliwości oraz ograniczenia:

- poprawa funkcjonalno-przestrzennej struktury, w tym podniesienie ładu przestrzennego, zwiększenie walorów wizerunku i sprawności funkcjonowania oraz wzmocnienie powiązań z regionem, krajem i zagranicą,
- ochrona wartości zasobów dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego oraz jego racjonalnego kształtowania,
- stworzenie atrakcyjnych i zróżnicowanych możliwości dla rozwoju gospodarczego i życia na wysokim poziomie, w tym poprawę standardów zamieszkiwania, pracy i wypoczynku,
- racjonalne wykorzystanie terenów i intensyfikacja ich zagospodarowania,
- wypracowanie docelowej wizji przestrzennej,
- wdrożenie polityki przestrzennej poprzez koordynację planowania miejscowego,
- ustalenia narzędzi pozwalających na wdrożenie tej polityki.

Wyznaczono także następujące obszary strategiczne, których sposób zagospodarowania i dokonania przekształceń przestrzennych ma znaczenie dla funkcjonowania i rozwoju gminy oraz zaspokojenia potrzeb jego mieszkańców:

- Zabór, Miłsko, Łaz, Przytok, Droszków – ze względu na rozwój usług ponadpodstawowych,
- Droszków, Miłsko, Zabór – ze względu na rozwój gospodarczy gminy na predysponowanych strefach wytwórczych,
- Zabór, Droszków, Czarna – ze względu na rozwój rekreacji,
- droga nr 282 Zielona Góra-Zabór-Bojadła – ze względu na potrzebę rozwoju systemu transportowego,
- cały obszar Gminy ze względu na potrzebę gospodarki komunalnej, budowa grupowych systemów kanalizacyjnych, nowych linii energetycznych średniego napięcia i sieci gazowej, zabezpieczającej dostawę gazu dla odbiorców z terenu gminy.

Na terenie Gminy Zabór w żadnej ze wsi nie wykształcił się obszar skoncentrowanej lokalizacji usług podstawowych. Są one w większości przypadków rozmieszczone w oddalonych od siebie miejscach (szkoły, przedszkola, placówki zdrowia, boiska sportowe itp.). Obiekty te usytuowane są na wydzielonych działkach lub w postaci usług wbudowanych w partery budynków mieszkalnych, zlokalizowanych przy głównych ciągach komunikacyjnych. Usługi skoncentrowane są jedynie we wsiach: Zabór, Przytok, Droszków oraz Miłsko. We wszystkich miejscowościach dominuje

zabudowa jednorodzinna, w Zaborze oraz w Przytoku znajdują się pojedyncze obiekty zabudowy mieszkalnej wielorodzinnej.

Na terenie Gminy wyróżnia się kilka typów układu oraz rodzaju zabudowy:

- założenie folwarczne – Mielno
- osada – Proczki (zabudowa zwarta szczytowa), Przytoczki (zabudowa rozluźniona kalenicowa), Rajewo (zabudowa rozproszona kalenicowo-szczytowa);
- owalnica – Dąbrowa (zabudowa zwarta szczytowa);
- łańcuchówka – Droszków (zabudowa rozluźniona szczytowa), Przytok (zabudowa zwarta kalenicowa);
- ulicówka – Czarna (zabudowa zwarta szczytowa), Wielobłota (zabudowa zwarta szczytowa);
- układ ulicowo – placowy – Łaz (zabudowa zwarta kalenicowo-szczytowa);
- wielodrożnica – Zabór (zabudowa zwarta kalenicowa), Miłsko (zabudowa zwarta szczytowa), Tarnawa (zabudowa zwarta, kalenicowo-szczytowa).

W obszarze Gminy Zabór dominuje zabudowa mieszkalna murowana, której powstanie datuje się na okres od poł. XIX do II poł. XX wieku. W latach następnych zaczęto wprowadzać w krajobraz tych miejscowości zabudowę dysharmonizującą istniejące układy. Szczególnie jest to widoczne w miejscowościach: Droszków, Zabór, Przytok oraz Łaz.

Na terenie Gminy obowiązuje 29 planów zagospodarowania przestrzennego, które swym zasięgiem obejmują 4,9% całkowitej powierzchni Gminy Zabór. Dla terenów, które nie są nimi objęte polityka przestrzenna kreowana jest w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy.

W poniższej tabeli przedstawiono kształtowanie się liczby wydawanych decyzji w latach 2016-2020 wraz z przeliczeniem na 1 tys. mieszkańców i w zestawieniu ze średnimi dla powiatu. Na przestrzeni analizowanych lat nastąpił wzrost (poza rokiem 2018) wydawanych decyzji. Sytuacja była identyczna również dla powiatu zielonogórskiego. W 2020 w Gminie Zabór wydano 52 decyzje, o 5 więcej niż w 2016 roku. W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wskaźnik w Gminie był na poziomie 11,57, przy czym dla powiatu wynosił 7,47 w 2020 roku. Korzystanie z alternatywy w postaci decyzji o warunkach zabudowy może jednak utrudniać racjonalną politykę przestrzenną władzom samorządowym, ponieważ rodzi to możliwość przypadkowych i rozproszonych lokalizacji inwestycji, niekoniecznie zgodnych z założonym ładem przestrzennym.

Tabela 6. Liczba decyzji o warunkach zabudowy wydanych w latach 2016-2020

		2016	2017	2018	2019	2020
Decyzje o warunkach zabudowy ogółem	Zabór	47	47	36	50	52
	powiat	491	473	480	561	563
Decyzje o warunkach zabudowy w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców	Zabór	11,16	10,99	8,33	11,34	11,57
	powiat	6,50	6,24	6,35	7,41	7,47

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Bezpośrednie sąsiedztwo Zielonej Góry wpływa na fakt, iż Gmina Zabór stała się sypialnią dla mieszkańców miasta. Konsekwencją tego jest spadek ilości gospodarstw rolnych na rzecz zabudowy mieszkaniowej oraz (ze względu na niższe podatki niż w Zielonej Górze) lokowanie produkcji i usług.

1.3. Walory przyrodnicze i kulturowe

Według regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski J. Kondrackiego Gmina Zabór położona jest w podprovincji Pojezierze Południowobałtyckie w makroregionie Wzniesienia Zielonogórskie (mezoregion Wał Zielonogórski) oraz makroregionie Pradolina Warciańsko-Odrzańska (mezoregion Kotlina Kargowska).

Obszar Gminy ma zróżnicowaną morfologię oraz ukształtowanie terenu. Wschodnia i północna część Gminy Zabór to terasa zalewowa współczesnego dna doliny rzeki Odry. To płaska dolina ze spadkami terenu, które nie przekraczają 3%. Pozostała część analizowanego terenu wydzielona jest erozyjną skarpią terenową i tworzy wysoczyznę.

W Gminie nie ma odkrytych złóż surowców, które mają znaczenie gospodarcze. Zasadniczym surowcem budowlanym są piaski i żwiry budowlane udokumentowane w kilku lokalnych wyrobiskach. W obrębie doliny Odry występują złoża torfu i mad o skromnych zasobach, nie nadają się do eksploatacji. Udokumentowane są również zasoby kredy jezierniej w okolicy miejscowości Zabór. Złoża są w dużej części wyeksploatowane, zaprzestano wydobywania kopalni. Na terenie gminy Zabór występuje złoża kruszywa naturalnego „Łaz I” oraz złoża kruszywa naturalnego „Tarnawa” (obszar i teren górniczy).

Gmina należy do dwóch rejonów glebowo-rolniczych: Regionu Zielonogórskiego (wysoczyzna) i Regionu Doliny Odry. W obrębie gleb dolinnych wzdłuż Odry występują mady średnie i ciężkie – gleby żyzne IIIa-IVb klasy bonitacyjnej. W rejonie Niecki Zaborskiej występują gleby pobagienne tj. gleby torfowo murszowe mułowe i gytiovo-murszowe oraz w niewielkiej ilości gleby bagienne tj. gleby torfowe w postaci użytków zielonych. W obrębie gleb pozadolinnych w większości są to gleby V-VI klasy bonitacyjnej tworzące kompleks żytni słaby oraz użytki bardzo słabe. Na obszarze wysoczyzny występują gleby IIIa-IVb klasy bonitacyjnej. Tworzą one kompleks pszenno-dobry i pszenno-żytni dobry, odpowiedni do intensywnego rolnictwa i sadownictwa.

Klimat w Gminie Zabór charakteryzuje się stosunkowo małymi rocznymi amplitudami temperatury powietrza, zimą łagodną i krótką, z nietrwałą szatą śnieżną, latem wczesnym, długim i ciepłym, wczesną wiosną. Panują korzystne warunki dla wegetacji roślin.

Położenie w dolinie rzeki Odry warunkuje zróżnicowanie środowiska przyrodniczego, które jest bogate pod względem liczebności przedstawicieli flory oraz fauny. Zachowane fragmenty naturalne środowiska przyrodniczego, charakterystyczne dla dolin rzecznych, znajdujące się na terenie Gminy Zabór, objęte zostały szczególną ochroną. Lasy zajmują ok. 4700 ha, co stanowi ponad połowę powierzchni Gminy. Dominują siedliska boru świeżego i boru mieszanego świeżego. Niewielkie uzupełnienia stanowi las wilgotny, bór suchy, las mieszany, bór mieszany wilgotny i las łąkowy.

Na terenie Gminy występują następujące specjalne obszary Ochrony Siedlisk Natura 2000:

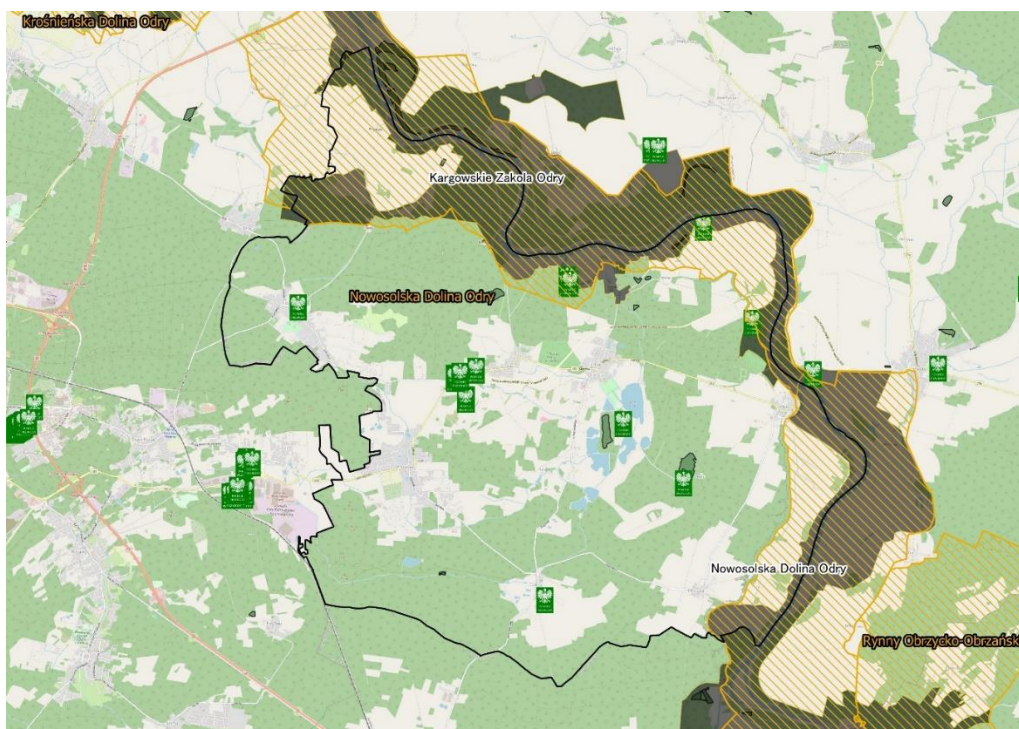
- **Nowosolska Dolina Odry (PLH080014)** – znajdujący się na wschodzie Gminy jeden z lepiej zachowanych i bardziej naturalnych fragmentów doliny Odry: stwierdzono tu występowanie 10 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, zajmujących łącznie ok. 77% powierzchni obszaru. Dobrze zachowane są płaty, wciąż zalewanych lasów łąkowych i niskich grądów. Na tym terenie znajdują się typowo wykształcone płaty lasów i zarośli łąkowych, wciąż podlegających zalewom oraz mozaika szuwarów turzycowych, mo-

zgowisk, wilgotnych łąk i zarośli wierzbowych. Na terenie odnotowano 16 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Rady 79/409/EWG oraz 5 gatunków innych zwierząt wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG.

- **Kargowskie Zakola Odry (PLH080012)** – obszar na północy Gminy w całości położony na terasie zalewowej rzeki. Prawie cały teren jest pokryty aluwialną i organiczną glebą z wysokim poziomem wód gruntowych. Duża część obszaru jest regularnie zalewana. Występuje tu mozaika nadrzecznych lasów oraz różnych rodzajów łąk, szuwarów, turzycowisk, starorzeczy i niewielkich płątów innych siedlisk. Obszar ważny dla zachowania siedlisk i gatunków typowych dla doliny rzecznej, w tym wielu gatunków prawnie chronionych w Polsce. Łącznie stwierdzono tu 8 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, pokrywających 58% powierzchni terenu, w tym szczególnie cenne są lasy łąkowe (25%) i łąki selernicowe oraz 4 gatunki z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej (w tym mocna populacja kumaka nizinnego). Ponadto obszar pełni funkcje bardzo ważnego korytarza ekologicznego.

Oprócz tego, w północnej i wschodniej części Gminy znajduje się Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 **Dolina Środkowej Odry (PLB080004)**, a także strefy ochronne wokół miejsc gniazdowania ptaków. Dolina Środkowej Odry to średniej wielkości ostoja, obejmująca mniej więcej 170-kilometrowy odcinek doliny Odry. W obrębie doliny liczne starorzecza i fragmenty podmokłych łąk, a także zarośla i lasy łąkowe, w tym cenne fragmenty łągów jesionowo-wiązowych i łągów wierzbowych. Jedna z dziesięciu najważniejszych ostoi łąkowych kani rudej, kani czarnej i dzięcioła średniego.

W granicach Gminy powstały trzy użytki ekologiczne: Ostoja, Tarnawa oraz Zaborskie Bagna. Ponadto na terenie Gminy zlokalizowane jest 11 pomników przyrody, głównie dębów szypułkowych.



Rysunek 11. Formy ochrony przyrody występujące na terenie Gminy Zabór

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

W Gminie Zabór osadnictwo sięga czasów wczesnodziejowych. Na ten fakt wskazują stanowiska archeologiczne w rejonie Droszkowa, Czarnej, Łaz, Miłsku, Przytoku, Tarnawy, Zaboru. Wsie te posiadają także metrykę średniowieczną oraz późniejszą. Zabór oraz Przytok przez wieki stanowiły centrum dużych majątków ziemskich. Znaczącą rolę w rozwoju gospodarczym Gminy odgrywały pobudowane folwarki: w Łazie, Mielnie, Przytoczkach, Zaborze, Droszkowie, Przytoku, Miłsku.

Na rozwój społeczno-gospodarczy (szczególnie obszar turystyki) Gminy Zabór mają wpływ zasoby historyczne oraz kulturowe, w tym zabytki. Do najcenniejszych obiektów z terenu Gminy należą:

- **Zespół pałacowo-parkowy w Przytoku** – neorenesansowy pałac wybudowany w latach 1864- 1867 na planie wydłużonego prostokąta (w miejscu starej budowli gotyckiej). Z tyłu pałacu znajduje się park z 1792 r. Wyróżnia go bogato wyposażona elewacja oraz piękne wnętrza (szczególnie sala balowa, sień oraz klatka schodowa). Na uwagę zasługuje również wieża z tzw. latarnią. W 1986 roku po remoncie założono tu Ośrodek Szkolno-Wychowawczy. W nowym budynku obok pałacu mieści się schronisko młodzieżowe oraz sala sportowa.
- **Zespół pałacowo-parkowy w Zaborze** – wczesnobarokowy pałac zbudowany jako trzyskrzydłowa siedziba zamknięta z czwartego boku arkadową galerią z tarasem oraz dziedzińcem, otoczonym sześcioma oficynami. Obecnie obiekt pełni funkcję Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży (placówka na prawach szpitala publicznego). Tym samym jego pełne wykorzystanie np. w celach turystycznych nie jest możliwe z uwagi na ograniczony dostęp.
- **Kościół w Miłsku p.w. św. Jadwigi** – najstarszy zabytek w Gminie Zabór, powstały w XVIII w. na zrębach poprzedniej budowli. Jednonawowy z nieco węższym, trójbocznie zakończonym prezbiterium, do którego od północy przylega zakrystia. Neogotycka wieża pochodzi z XIX w. Z wcześniejszego okresu z 1583 r. pochodzą dekoracyjne kute drzwi świątyni oraz renesansowa chrzcielnica. Wystrój świątyni tworzy styl barokowy, bogato zdobione ołtarze i ambona.
- **Kościół w Przytoku p.w. Wniebowzięcia NMP** – klasycystyczna budowla murowana z kamienia i cegły o trójbocznym zamknięciu od strony ołtarzowej powstała w XVIII wieku. Obiekt z dwoma piętrowymi przedsionkami wysokości nawy na osi poprzecznej oraz zakrystią i kruchtą na osi podłużnej. Stropy i wiązania dachu są drewniane. Wyposażenie architektoniczne to boniowana wieża i obramowania okienne. W ostatnich latach wykonano w kościele gruntowny remont wnętrza oraz pokrycia dachowego i elewacji.

Oprócz wyżej wymienionych zabytków na atrakcyjność turystyczną Gminy Zabór wpływa fakt, iż urozmaicone ukształtowanie terenu podnoszące walory estetyczne krajobrazu, oddziałuje na atrakcyjność regionu pod kątem uprawy winorośli. Szczególnym zainteresowaniem cieszą się wśród lokalnych winiarzy południowe stoki na granicy miejscowości Łaz i Zabór, gdzie ulokowało się **Lubuskie Centrum Winiarstwa** z największą w kraju - 35 hektarową winnicą. Wspólne działania zmierzają do założenia winnicy z tradycjami. Planuje się budowę infrastruktury badawczej oraz wytwórnię win, z której będą mogli korzystać wszyscy winiarze. Ponadto na terenie Gminy znajdują następujące winnice:

- Winnica Ingrid,
- Winnica Na Leśnej Polanie,

- Winnica Żelazny,
- Winnica Miłosz,
- Winnica Międzypole,
- Winnica Milsko.

Ważnym miejscem na mapie Gminy Zabór jest także „**Wzniesienie Kobelka**” znajdujące się w północnej części wsi Droszków, będące w przeszłości największą w powiecie zielonogórskim winnicą. Historycznie związane m.in. z właścicielem Zaboru, Fryderykiem Augustem hr. Cosel – budowniczym okazałej budowli winiarskiej (Weinhaus,) znajdującej się w przeszłości na szczycie pagórka. To zapis miejscowej tradycji wniarskiej. Przez odniesienie do nazwiska dwudziestowiecznego właściciela, Roberta Kobla, w pamięci mieszkańców przetrwało jako “Kobelka”, będąc dziś przestrzenią do podejmowania interesujących inicjatyw społeczno-kulturalnych.

Oprócz winiarstwa, dużą rolę w Gminie Zabór odgrywa tradycja pszczelarstwa, szczególnie działalność Pszczelarni „Słodnik” oraz Pasieki Dariusza Jędrycha, W tych miejscach produkuje się i sprzedaje miód odmianowy, pyłek pszczeni, okłady czy wyroby z wosku pszczelego. Ponadto w Pszczelarni Słodnik prowadzona jest edukacja ekologiczna, apitrapia oraz inhalacja solanką przy tężni solankowej.

Gmina posiada dobrze rozwiniętą lokalną bazę noclegowo-turystyczną. W roku 2021 turyści mogli skorzystać z noclegów w 11 obiektach świadczących takie usługi na terenie gminy:

- Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Przytoku,
- Gościniec Stodoła w Przytoku,
- Gospodarstwo Agroturystyczne w Proczkach,
- Gospodarstwo Agroturystyczne "AgroDanuta" w Droszkowie,
- Gospodarstwo Agroturystyczne "Kajmall" w Droszkowie,
- Gospodarstwo Agroturystyczne "Petit France" w Droszkowie,
- Winnica Miłosz,
- Stadnina Koni LANSADA,
- Gospodarstwo Agroturystyczne w Czarnej,
- Usługi agroturystyczne "ZIELONA GÓRKA",
- Winnica Ingrid,
- Zaborski Sad.

Obiekty posiadają do dyspozycji łącznie 175 miejsc noclegowych, w których świadczą usługi przez cały rok lub sezonowo.

Turystyka ma duże znaczenie w rozwoju Gminy, dlatego powstał **Zaborski Produkt Turystyczny**, który zbiera wszystkie informacje na temat możliwości spędzania wolnego czasu na terenie Gminy Zabór.



Rysunek 12. Mapa turystyczna Gminy Zabór
 Źródło: <http://turystyka.gminazabor.pl>

CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY

2.1. Gospodarka lokalna i rynek pracy

Na terenie Gminy Zabór główną gałęzią gospodarki jest rolnictwo. Najwięcej gospodarstw rolnych jest tych bardzo małych, o powierzchni poniżej 1 hektara. Z uwagi na brak terenów inwestycyjnych nie rozwija się tutaj przemysł. Gmina dąży jednak do jak największego udziału turystyki w obszarze gospodarczym.

Aktywność gospodarcza sprowadza się do funkcjonowania jedynie małych i mikroprzedsiębiorstw. Mieszkańcy szukają zatrudnienia głównie w pobliskim ośrodku miejskim, jakim jest Zielona Góra.

O poziomie przedsiębiorczości danej jednostki samorządu terytorialnego świadczy między innymi liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na jej terenie. W tabeli poniżej przedstawiono kształtowanie się liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na obszarze powiatu zielonogórskiego w latach 2017-2021. Największy wzrost liczby podmiotów obserwuje się w Gminie Sulechów – 363, następnie w Gminie Czerwieńsk – 191. Gmina Zabór wśród wszystkich gmin powiatu zielonogórskiego plasuje się na trzecim miejscu. Od 2017 roku liczba zarejestrowanych podmiotów wzrosła o 181, tym samym wynosząc 651 w 2021 roku, co stanowi 7,8% wszystkich przedsiębiorstw na terenie powiatu.

Tabela 7. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w powiecie zielonogórskim w latach 2017-2021

JST	2017		2021		zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów w okresie 2017-2021
	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	
Powiat zielonogórski	7 036	100,0%	8 387	100,0%	1 351
Babimost	518	7,4%	587	7,0%	69
Bojadła	204	2,9%	264	3,1%	60
Czerwieńsk	818	11,6%	1 009	12,0%	191
Kargowa	562	8,0%	708	8,4%	146
Nowogród Bobrzański	723	10,3%	880	10,5%	157
Sulechów	2 729	38,8%	3 092	36,9%	363
Świdnica	793	11,3%	945	11,3%	152
Trzebiechów	219	3,1%	251	3,0%	32
Zabór	470	6,7%	651	7,8%	181

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

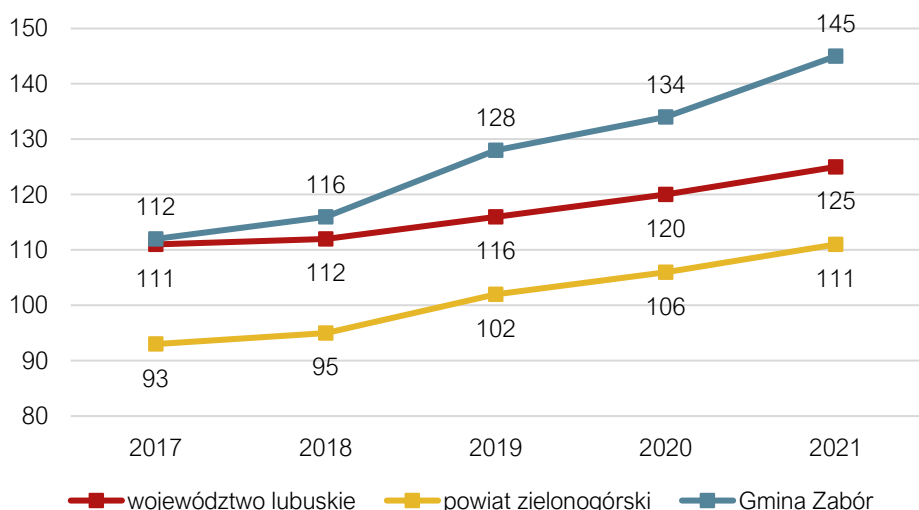
Wśród podmiotów gospodarczych działających na terenie Gminy Zabór, najwięcej podmiotów działa w sekcji budownictwa (160) oraz handlu hurtowego i detalicznego, naprawy pojazdów samochodowych, włączając w to motocykle (111). Udział tych dwóch sekcji w ogóle wyniósł kolejno 25% i 17%. Wiele podmiotów, bo 64 (10%) działało w pozostałej działalności usługowej. Szczegóły ukazuje tabela poniżej.

Tabela 8. Podmioty działające na terenie Gminy Zabór w 2021 r. według sekcji PKD

SEKCJE PKD 2007	Liczba podmiotów	Udział
SEKCJA F Budownictwo	160	25%
SEKCJA G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	111	17%
SEKCJA S i T Pozostała działalność usługowa	64	10%
SEKCJA M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	57	9%
SEKCJA C Przetwórstwo przemysłowe	46	7%
SEKCJA H Transport i gospodarka magazynowa	43	7%
SEKCJA Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	31	5%
SEKCJA P Edukacja	23	4%
SEKCJA I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	20	3%
SEKCJA J Informacja i komunikacja	19	3%
SEKCJA L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	18	3%
SEKCJA N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	18	3%
SEKCJA A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	15	2%
SEKCJA K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	9	1%
SEKCJA R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	9	1%
SEKCJA O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	4	1%
SEKCJA B Górnictwo i wydobywanie	3	0%
SEKCJA D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	0%
SEKCJA E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0%
SEKCJA U Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

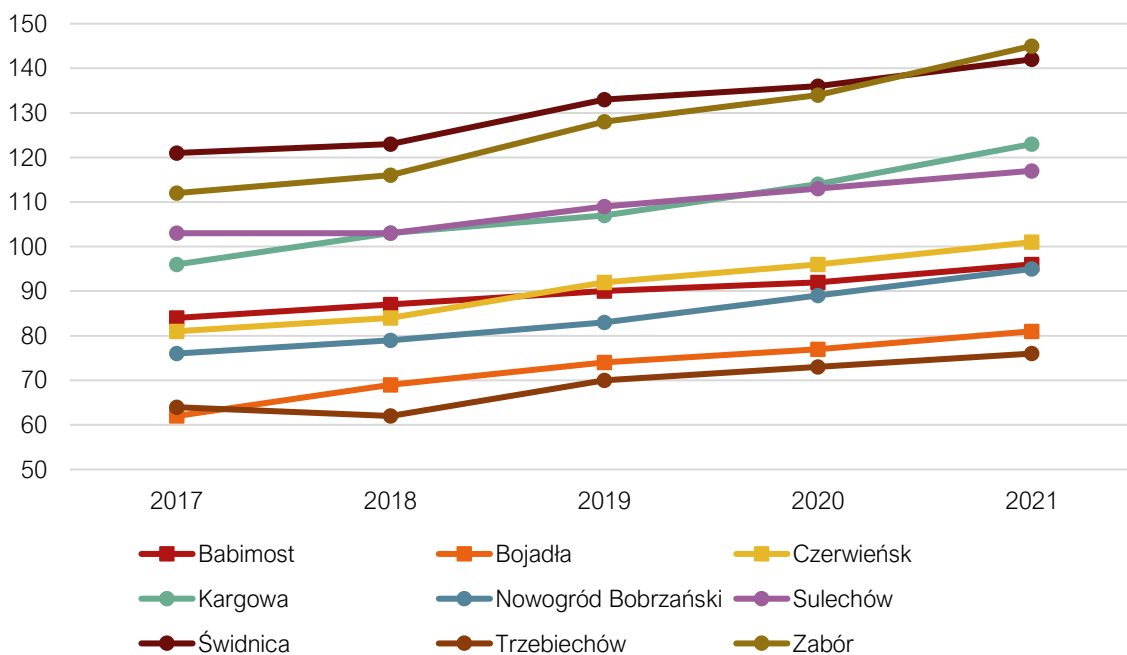
Na poniższej rycinie przedstawiono kształtowanie się licznych podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Zabór na tle powiatu i województwa. W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wartość wskaźnika dla Gminy Zabór w 2021 (145 przedsiębiorstw) jest wyższa niż średnia dla powiatu (111 przedsiębiorstw) oraz dla województwa (125). Dla wszystkich jednostek obserwuje się systematyczny wzrost wskaźnika na przestrzeni analizowanych lat.



Rysunek 13. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Zabór na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

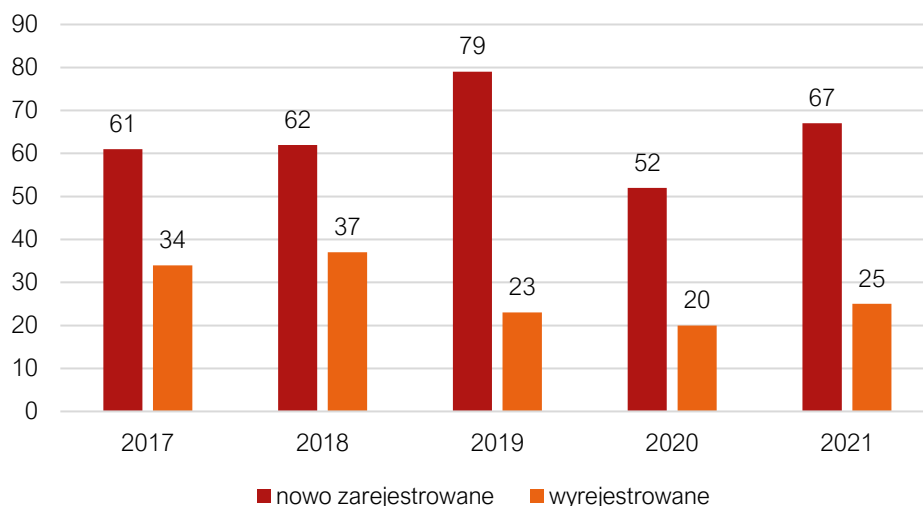
Wykres poniżej przedstawia, jak liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Zabór prezentuje się na tle pozostałych gmin powiatu zielonogórskiego. Wskaźnik dla Gminy Zabór jest najwyższy spośród analizowanych jednostek. Gmina Świdnica charakteryzuje się zbliżoną wartością – 142. Najmniej zarejestrowanych podmiotów w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców jest w Gminie Trzebiechów – 76.



Rysunek 14. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Zabór na tle gmin powiatu zielonogórskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

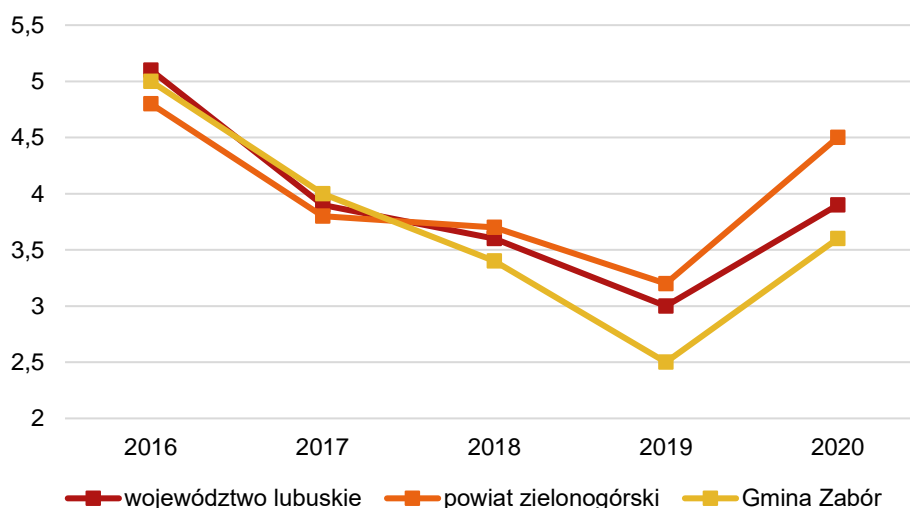
Analizując wykres poniżej, przedstawiający porównanie podmiotów nowozarejestrowanych i wyrejestrowanych z rejestru REGON działających na terenie Gminy Zabór w latach 2017-2021. W każdym analizowanym roku liczba nowozarejestrowanych podmiotów znacznie przewyższała liczbę wyrejestrowanych, co jest pozytywnym zjawiskiem.



Rysunek 15. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Zabór na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

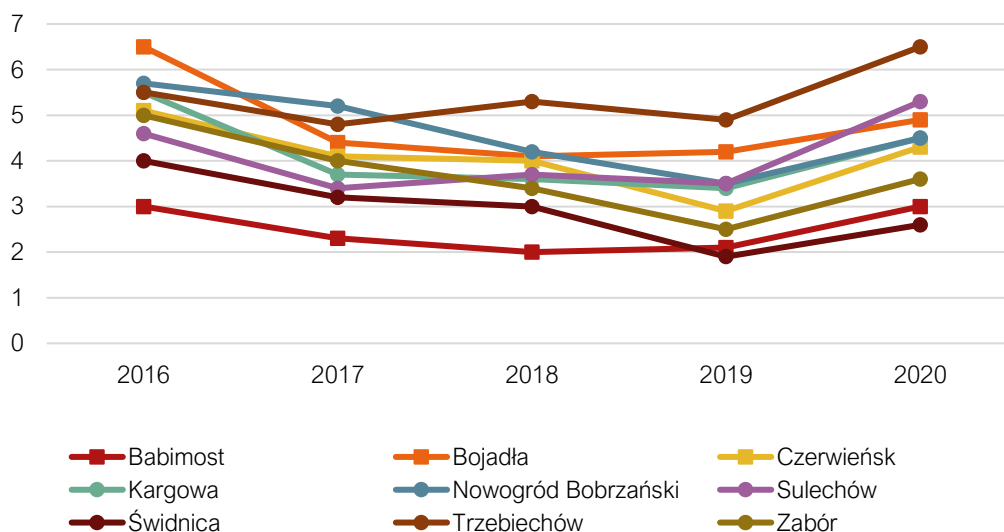
Rynek pracy jest ściśle powiązany z rozwojem gospodarczym jednostki. Możliwość stabilnego zatrudnienia oraz posiadania satysfakcjonującej pracy ma bezpośredni wpływ na jakość życia mieszkańców. Na rycinie poniżej przedstawiono kształtowanie się udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym zamieszkujących Gminę Zabór. Dane zostały przedstawione na tle średnich dla powiatu i województwa. Można na nim zaobserwować, że do 2019 roku zauważalny był trend malejący w Gminie Zabór w zakresie liczby bezrobotnych zarejestrowanych (z poziomu 5% w roku 2016, do poziomu 2,5% w roku 2019). Jednak od roku 2019 nastąpiło odwrócenie spadkowego trendu i liczba osób pozostających bez stałego miejsca zatrudnienia zaczęła ponownie rosnąć do poziomu 3,6% w roku 2020. Jednocześnie podobną tendencję w kształtowaniu się poziomu bezrobocia można było zauważyć w całym powiecie zielonogórskim oraz województwie lubuskim. Warto zauważyć jednak, że wskaźnik ten w 2020 dla Gminy Zabór był najniższy spośród analizowanych jednostek.



Rysunek 16. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Zabór na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres poniżej jest analizą udziału bezrobotnych w Gminie Zabór na tle wszystkich jednostek w powiecie zielonogórskim. Wynika z niego, że najniższy wskaźnik bezrobocia obserwuje się w Gminie Świdnica – 2,6% oraz w Gminie Babimost – 3%. Najwyższy natomiast charakteryzuje Gminę Trzebiechów – aż 6,5%. Gmina Zabór na tle analizowanych jednostek wypada korzystnie.



Rysunek 17. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Zabór na tle pozostałych gmin powiatu zielonogórskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.2. Infrastruktura i środowisko

Infrastruktura drogowa

Na terenie Gminy Zabór sieć komunikacyjna tworzona jest przez drogę wojewódzką, drogi powiatowe oraz drogi gminne. Rozmieszczenie ich jest adekwatne do sieci osadniczej i na ten moment wystarcza na aktualne potrzeby mieszkańców. Jakość dróg oraz ich stan techniczny nie jest jednak na dobrym poziomie i wymaga poprawy w tym zakresie.

Na terenie Gminy nie wyróżnia się autostrad ani dróg ekspresowych czy krajowych. Droga wojewódzka nr DW 282 przebiegająca przez teren Gminy ze wschodu na zachód i ma długość 12 km. Charakteryzuje się dużą ilością zakrętów i zbyt małą szerokością. Stan techniczny natomiast jest zadowalający.

Sieć dróg powiatowych wynosi 24,86 km, przebiegają one w następujących relacjach:

- 1184F – o relacji Droszków-Czarna-Dąbrowa,
- 1029F – o relacji Zabór-Czarna-Niedoradz-Zatonie,
- 1028F – o relacji Otyń-Bobrowniki-Dąbrowa-Milsko,
- 1185F – o relacji Łaz-Przytok-Jany.

Drogi posiadają jezdnie utwardzone, utrzymane w średnim stanie technicznym – wymagają modernizacji.

Łączna długość dróg gminnych wynosi 46,62 km, z czego o nawierzchni gruntowej jest 24,254 km, a o nawierzchni twardej 22,368 km. Sieć kołową uzupełniają ulice w poszczególnych wsiach. Przebiegają one w następujących relacjach:

- 004004F – o relacji Bobrowniki-Czarna,

- 004010F – o relacji Niedoradz-Droszków,
- 007001F – o relacji Miłsko-Tarnawa,
- 007002F – o relacji Zabór-Tarnawa-Mielno
- 007003F – o relacji Łaz-Wielobłota-Rajewo-Jany,
- 007004F od dr. wojewódzkiej nr 279 – Przytok – Rajewo – Przytoczki – Stożne,
- 007005F – o relacji Zabór-Proczyki,
- 007006F – o relacji Czarna-Miłsko,
- 007007F – o relacji Przytok-Chynów-Łężyca,
- 007008F – o relacji Ługowo-Droszków,
- 007009F – miejscowość Zabór: ul. Pocztowa, ul. Szkolna, ul. Stolarska,
- 0070010F – miejscowość Zabór: ul. Akacyjowa, ul. Kwiatowa, ul. Sportowa, ul. Ogrodowa, ul. Morwowa,
- 0070011F – miejscowość Miłsko,
- 0070012F – miejscowość Droszków: ul. Akacyjowa, ul. Bukowa, ul. Brzozowa, ul. Grabowa, ul. Klonowa, ul. Lipowa, ul. Jesionowa, ul. Jazzowa, ul. Wierzbowa,
- 0070013F – miejscowość Droszków: ul. Ceglana, ul. Kalinowa,
- 0070014F – miejscowość Zabór: ul. Leśna,
- 0070015F – miejscowość Droszków: ul. Drobiarska,
- 0070016F – miejscowość Zabór: ul. Okrężna, ul. Wapienna,
- 0070017F – miejscowość Droszków: ul. Sosnowa.

Na terenie Gminy nie ma komunikacji kolejowej. Najbliższy dworzec znajduje się w Zielonej Górze, a kierunkami połączeń kolejowych są: Wrocław, Kołobrzeg, Gdynia, Gorzów, Warszawa, Poznań, Wrocław, Szczecin, Gdańsk, Świnoujście, Olsztyn, Leszno, Berlin, Goerlitz, Kraków, Przemyśl, Frankfurt/Oder oraz Lublin.

Przez teren Gminy przebiega natomiast szlak żeglowny o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. W Miłsku działa prom w ciągu drogi wojewódzkiej nr 282. Do tej pory rzeka Odra stanowiła barierę komunikacyjną, jednak budowa mostu ułatwi połączenia na wschód od Gminy.

Na terenie Gminy wytyczono oraz oznakowano 3 szlaki piesze, które w większości nadają się także do pokonania ich rowerem:

- trasa czerwona: Nowy Kisielin – Droszków – Zabór – Miłsko
- trasa niebieska: Zielona Góra (schronisko PTMS) – Amfiteatr Zielonogórski – Góra Wilkanowska – Ochla – Kiepin – Zatonie – Niedoradz – Otyń – Bobrowniki – Miłsko – Zabór – Przytok – Zielona Góra.
- trasa: Zielona Góra – Nowy Kisielin – Łaz – Zabór.

Do najważniejszych inwestycji w zakresie infrastruktury drogowej należy budowa obwodnicy Droszkowa, budowa ścieżki pieszo-rowerowej z Droszowa do Starego Kisielina oraz modernizacja dróg gminnych.

Transport zbiorowy na terenie Gminy jest obsługiwany przez Zielonogórski Związek Powiatowo-Gminny w Czerwieńsku oraz Miejski Zakład Komunikacji w Zielonej Górze. Miejscowościami obsługiwanymi są: Droszków, Zabór, Przytok, Łaz, Wielobłota, Czarna, Dąbrowa, Miłsko oraz Tarnawa. Zauważa się potrzebę rozszerzenia linii oraz zwiększenia częstotliwości kursów autobusowych.

Urządzenia sieciowe

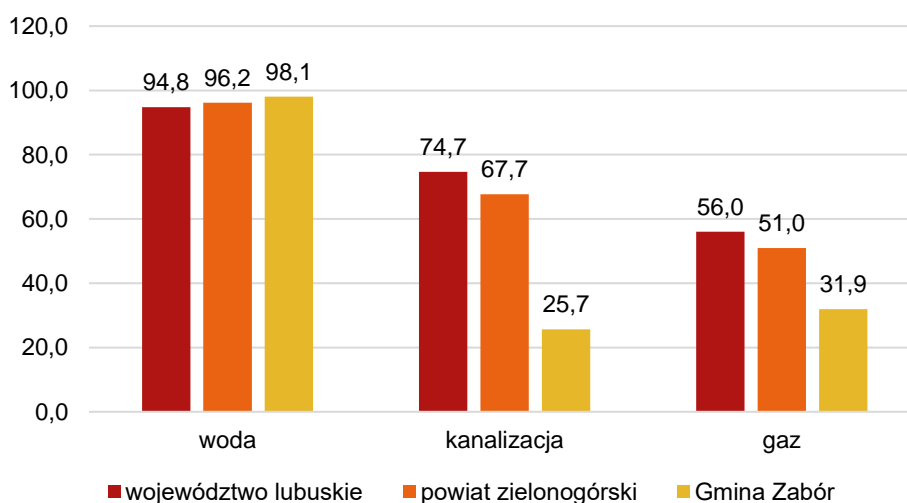
Podmiotem odpowiedzialnym za zaopatrzenie (pobór, uzdatnianie, dystrybucją) mieszkańców Gminy w wodę i odprowadzanie ścieków komunalnych z jej terenu jest Gmina Zabór.

Dostarczanie wody odbywa się za pomocą 7 ujęć, w tym z 6 stacji uzdatniania wody i 1 hydroforni. Długość czynnej sieci wodociągowej na koniec 2021 r. wynosiła 50,67 km i w stosunku do roku 2020 wydłużyła się o 1,44 km. W 2021 roku 1126 odbiorców korzystało z wody, a 262 odbiorców korzystało zarówno z sieci wodociągowej, jak i kanalizacyjnej. Na terenie Gminy na koniec 2021 roku zainstalowanych było 1330 przyłączy. Zauważa się potrzebę budowy nowej jak i modernizacji starej sieci, z uwagi na fakt, że zdarzają się spadki ciśnienia.

Gmina Zabór zajmuje się odbieraniem ścieków zarówno dowożonych, jak i dopływających do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków typu BOS-200 w Zaborze (są do niej podłączone niemal wszystkie gospodarstwa z tej miejscowości). Rocznie oczyszczalnia oczyszcza ok. 52 000 m³ ścieków komunalnych. Długość sieci kanalizacyjnej w 2021 roku wynosiła 5,7 km, a bilans przyłączy kanalizacyjnych na koniec roku wynosił 204 sztuki. Już na ten moment zauważa się braki w przepustowości oczyszczalni. Tam, gdzie miejscowości nie są skanalizowane stosuje się system szamb oraz przydomowych oczyszczalni ścieków, dla których prowadzony jest rejestr i regularne kontrole. Gmina nie jest ujęta w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Podmiotem odpowiedzialnym za przesył gazu i rozbudowę sieci gazowej jest EWE ENERGIA Sp. z o.o., nie jest to jednak najpopularniejsza metoda pozyskiwania ciepła i energii na terenie Gminy. Sieć gazowa położona jest w Zaborze, Łazie, Przytoku i Droszkowie.

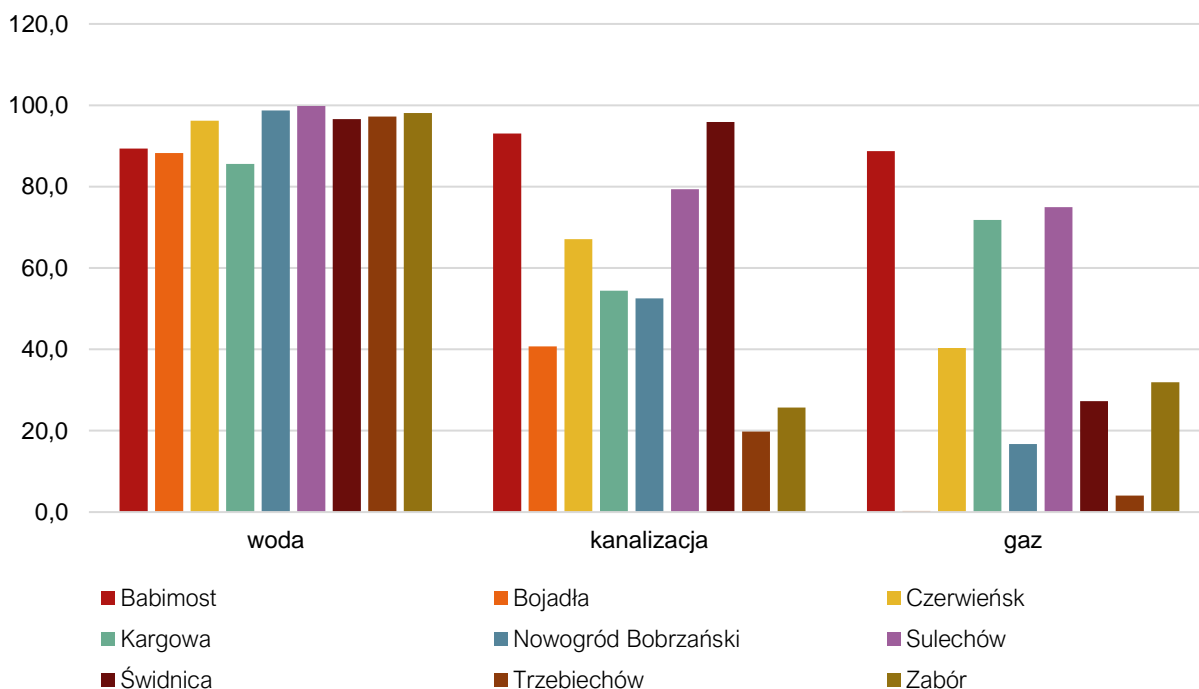
Poniżej zaprezentowano analizę procentowego udziału korzystających z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej w Gminie Zabór na tle powiatu zielonogórskiego oraz województwa lubuskiego. Poziom zwodociągowania w Gminie Zabór wyniósł w 2020 roku 98,1%, co daje wyższy udział niż w powiecie (96,2%) oraz w województwie (94,8%). Poziom skanalizowania jest na bardzo niskim poziomie – jedynie 25,7%, przy czym dla powiatu średnia to 67,7%, a dla województwa 74,7%. Sytuacja wygląda analogicznie w przypadku korzystających z sieci gazowej – w Gminie Zabór jest to 31,9%, w powiecie obornickim – 51%, a w województwie wielkopolskim 56%.



Rysunek 18. Udział korzystających z instalacji sieciowych w Gminie Zabór w 2020 roku na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Uszczegółowieniem danych dotyczącej infrastruktury sieciowej jest poniższy wykres przedstawiający poziom skanalizowania, zwodociągowania oraz gazyfikacji wszystkim gmin powiatu zielonogórskiego. Z analizy wynika, że poziom zwodociągowania najwyższy wśród jednostek osiągnęła Gmina Zabór, najniższy zaś Gmina Kargowa. W kwestii kanalizacji najlepiej rozwinięta jest Gmina Babimost – 93,1% udział korzystających z instalacji, najmniejszy udział ma znow Gmina Trzebiechów – jedynie 19,8%. Poziom zgazyfikowania gmin jest ogólnie na niskim poziomie, choć wyróżniają się gminy: Bojadła, Kargowa oraz Sulechów.



Rysunek 19. Udział korzystających z instalacji sieciowych w Gminie Zabór w 2020 roku na tle innych gmin powiatu zielonogórskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Charakterystyka sieci osadniczej Gminy Zabór, a więc rozmieszczenia małych miejscowości o rzadkiej zabudowie położonych w znacznych odległościach od siebie nie sprzyja budowie instalacji zbiorczej – kanalizacyjnej i gazowej.

Przez teren Gminy nie przebiega żadna czynna sieć ciepłownicza, a wszystkie istniejące kotłownie mają charakter lokalny.

Do Internetu szerokopasmowego mają dostęp mieszkańcy wsi: Czarna, Dąbrowa, Milsko, Łaz, Przytok, Zabór oraz Tarnawa.

Gospodarka odpadami oraz działalność w zakresie ochrony środowiska

Zgodnie z Ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, gminy zapewniają czystość i porządek na swoim terenie i tworzą warunki niezbędne do ich utrzymania, a w szczególności tworzą warunki do wykonywania prac związanych z utrzymaniem czystości i porządku na terenie gminy lub zapewniają wykonanie tych prac przez tworzenie odpowiednich jednostek organizacyjnych.

Podmiotem odpowiedzialnym za odbiór i wywóz odpadów komunalnych z terenu Gminy Zabór jest TRANS-FORMACJA - Marcin Wijatyk OŁOBOK ul. Słoneczna 17, 66-213 Skąpe. Na stan 31 grudnia 2021 r. zbierano odpady z 1427 nieruchomości zamieszkałych. Z nieruchomości niezamieszkałych odpady zbierane są w ramach odrębnych umów. Wymagania w zakresie utrzymania porządku i czystości na obszarze Gminy Zabór reguluje Uchwała Nr XIV.97.2019 Rady Gminy Zabór z dnia 23 stycznia 2020 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy.

Zbieranie odpadów odbywa się w podziale na 5 frakcji:

- niesegregowanie (zmieszane) odpady komunalne,
- odpady biodegradowalne,
- papier,
- tworzywa sztuczne, metale, opakowania wielomateriałowe,
- szkło.

Częstotliwość odbiorów:

- niesegregowanie (zmieszane) odpady komunalne, tj. pozostałości po segregacji – 2 razy w miesiącu,
- odpady biodegradowalne
 - w miesiącach kwiecień - październik – 2 razy w miesiącu,
 - w miesiącach styczeń - marzec oraz listopad - grudzień – 1 raz w miesiącu,
- odpady zbierane w sposób selektywny tj. papier oraz tworzywa sztuczne, metale, opakowania wielomateriałowe – 1 raz w miesiącu,
- odpady zbierane w sposób selektywny, tj. szkło – 1 raz na dwa miesiące,
- odpady wielkogabarytowe – 2 razy w roku.

Na terenie Gminy funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów znajdujący się w Zaborze. PSZOK przyjmuje odpady selektywnie zebrane takie jak: papier, szkło, tworzywa sztuczne, metale i opakowania wielomateriałowe, opony, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, odpady budowlano-rozbiórkowe, odpady ulegające biodegradacji, ze szczególnym uwzględnieniem bioodpadów, zużyte baterie i akumulatory, leki i chemikalia, niekwalifikujące się do odpadów medycznych powstałe w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igły i strzykawki. Szczegółowy sposób i zakres świadczenia usług przez PSZOK reguluje Uchwała Nr XIV.98.2020 Rady Gminy Zabór z dnia 23 stycznia 2020 r. w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów, w zamian za uiszczoną przez właściciela opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Punkt otwarty jest w czwartki w godzinach 8:00-16:00 oraz w soboty w godzinach 10:00-16:00.

Tabela 9. Stan gospodarki odpadami w Gminie Zabór w latach 2016-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi (os.)	3703	3 736	3 773	3 849	3 838	3 940
Łączna ilość zebranych odpadów komunalnych (Mg), w tym:	1 315,60	1 019,26	1 062,03	1 478,28	1 718,85	2 150,13
<i>zmieszane</i>	909,76	484,46	524,51	943,09	828,64	905,48
<i>segregowane</i>	405,84	534,80	537,52	535,19	890,21	1 244,65

Udział odpadów segregowanych w łącznej ilości odpadów		31%	52%	51%	36%	52%	58%
Ilość zebranych odpadów na mieszkańca		0,36	0,27	0,28	0,38	0,45	0,55
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła (%)	gmina	43	41,4	28,9	40	75	Brak danych
	wymagany	18	20	30	40	50	Brak danych
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami odpadów budowlanych i rozbiórkowych (%)	gmina	100	100	100	99	100	Brak danych
	wymagany	42	45	50	60	70	Brak danych
Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania (%)	gmina	0	13,7	0	0	0	Brak danych
	wymagany	45	45	40	40	35	Brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań

Powyższa tabela przedstawia stan gospodarki odpadami w Gminie Zabór w latach 2016-2021. Wskazane ilości odpadów dotyczą sumy odpadów odebranych (odebranych z nieruchomości) oraz zebranych (przyjętych w PSZOK). Analizując dane, zauważa się systematyczny wzrost liczby mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi na przestrzeni lat – od 2016 roku wzrosła o 237 osób. Co za tym idzie, wzrasta łączna ilość zebranych odpadów, jednak na mieszkańca z roku na rok przypada coraz więcej zebranych odpadów. Od 2016 masa odpadów uległa blisko dwukrotnemu zwiększeniu. Pozytywnym aspektem jest fakt, iż w 2021 roku udział segregowanych odpadów w łącznej ilości zebranych był większy niż odpadów zmieszanych.

Gmina Zabór do 2019 roku (poza 2018) osiągała wymagany wskaźnik dotyczący poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, jednak w 2020 poziom nie został dotrzymany. Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami odpadów budowlanych i rozbiórkowych w analizowanych latach był dotrzymywany. Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania w każdym analizowanym roku został osiągnięty.

Na terenie Gminy nie jest prowadzony monitoring jakości powietrza oraz nie ma wyznaczonych terenów dla rozwoju odnawialnych źródeł energii. Gmina wykonała inwestycje termomodernizacji Szkoły Podstawowej w Zaborze, przedszkola w Zaborze a także budynku urzędu gminy w Zaborze a także planuje wprowadzanie rozwiązań OZE oraz termomodernizacje budynków użyteczności publicznej i mieszkań socjalnych i komunalnych będących w zasobach gminy.

W Urzędzie Gminy mieszkańcy mają możliwość skorzystania ze wsparcia w ramach Programu Czyste Powietrze. Został utworzony punkt konsultacyjno-informacyjny, który jest czynny od 8:00 do 14:00 od poniedziałku do piątku. Celem Programu jest poprawa efektywności energetycznej oraz zmniejszenie (lub uniknięcie) emisji zanieczyszczeń do powietrza z istniejących lub nowo-wbudowanych jednorodzinnych budynków mieszkalnych. Program skierowany jest do osób fizycznych posiadających prawo do własności lub będących współwłaścicielami jednorodzinne-go budynku mieszkalnego.

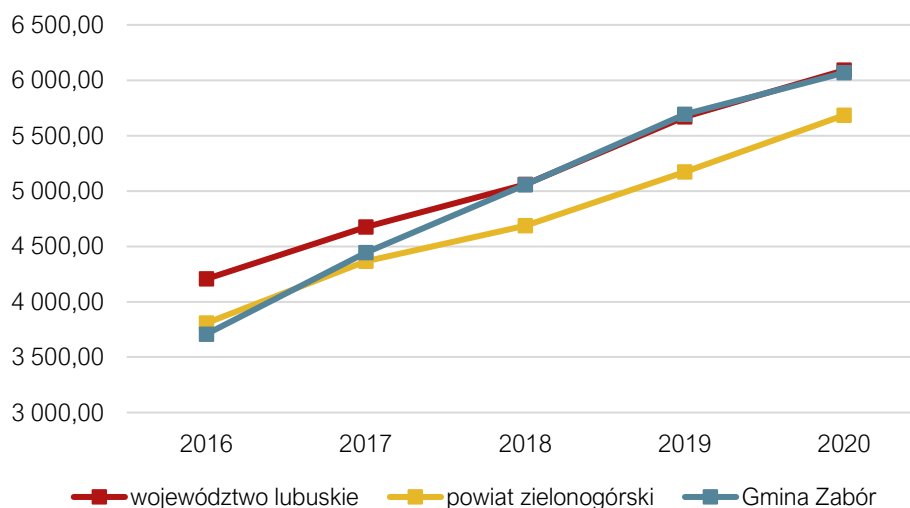
2.3. Stan finansów samorządowych

Wykonanie budżetu

Dochody budżetu Gminy Zabór na przestrzeni lat 2016-2020 corocznie ulegały zwiększeniu z 15 mln zł w 2016 roku do lekko ponad 26 mln zł w 2020, a więc wzrosły dwukrotnie. Od pierwszego

analizowanego roku do 2019 wzrastały o średnio 3 mln zł, w 2020 były wyższe o 2 mln zł. W 2021 roku dochody te uległy zmniejszeniu o ponad 200 tys. zł.

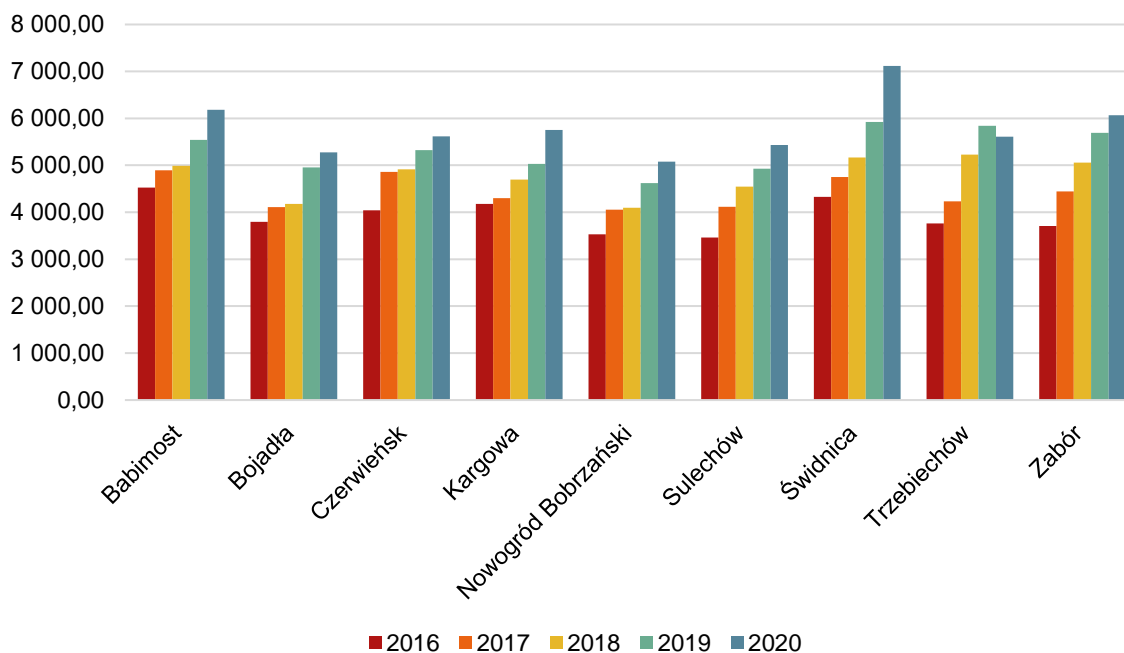
Poniższy wykres przedstawia dochody ogółem na jednego mieszkańca w Gminie Zabór na tle powiatu zielonogórskiego i województwa lubuskiego. Na przestrzeni lat dochody systematycznie wrastały, z poziomu 3 707,78 zł w 2016 roku do 6 067,20 zł w 2020. Różnica więc wynosi prawie 2,5 tys. zł. Warto zauważyć, że jeszcze w pierwszym analizowanym roku były one niższe niż średnia dla powiatu zielonogórskiego (3 807,41 zł) i województwa lubuskiego (4 206,24 zł), a w 2020 przewyższyły średnią dla powiatu (5 684,30 zł) i bardzo zbliżyły się do średniej dla województwa (6 089,96 zł)



Rysunek 20. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Zabór na tle powiatu i województwa w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ten sam wskaźnik zestawiono dla wszystkich gmin powiatu zielonogórskiego. W 2016 roku dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Zabór były najniższe spośród analizowanych jednostek. Co warto zauważyć, różnica między pierwszym a ostatnim analizowanym rokiem w Gminie Zabór jest największa. W poniższym zestawieniu zdecydowanie wyróżnia się Gmina Świdnica, gdzie dochody ogółem na 1 mieszkańca w 2020 roku wynosiły 7 118,13 zł, kolejną gminą jest Gmina Babimost – 6 181,96 zł, na trzecim miejscu jest Gmina Zabór.



Rysunek 21. Dochody ogółem na jednego 1 mieszkańca w gminach powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2020

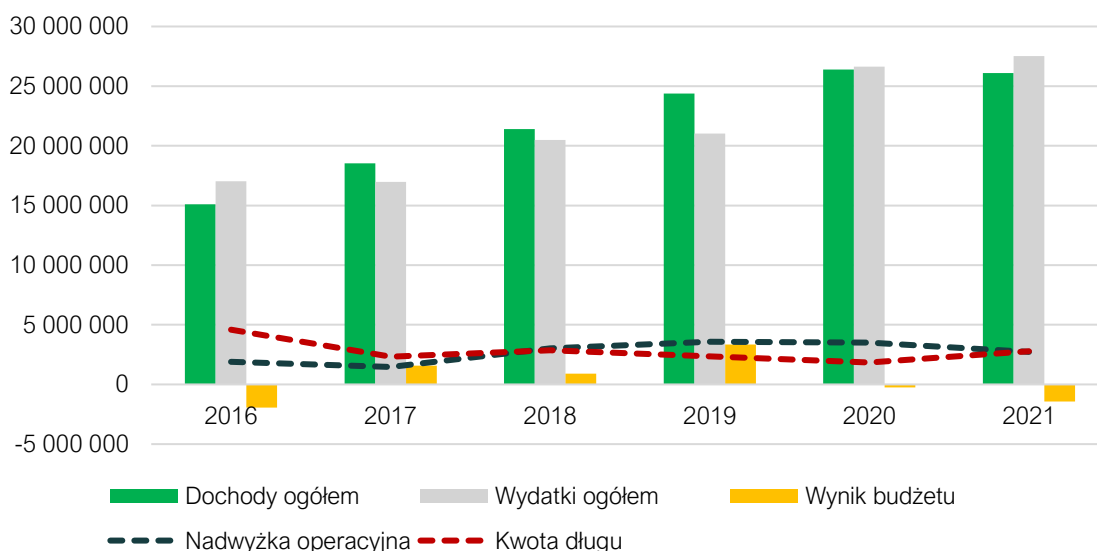
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wśród dochodów budżetowych najwyższy udział stanowią dochody bieżące (średnio 86,6%). Widoczny wpływ na ich kształtowanie ma coroczne i stabilne zwiększanie się udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych, subwencji oraz dochodów z tytułu dotacji na cele bieżące.

Corocznie wzrastają również wydatki bieżące Gminy. W 2016 roku wydatki bieżące kształtowały się na poziomie 12,5 mln zł i do 2021 roku wzrosły o ponad 8,4 mln zł. Tendencja ta jest zjawiskiem naturalnym, jednak ważne jest, aby wzrost wydatków bieżących był współmierny do wzrostu uzyskiwanych dochodów bieżących.

W Gminie Zabór w latach 2016-2021 nadwyżka inwestycyjna była na stabilnym poziomie, od 2018 roku wahała się między 2,7 mln a 3,5 mln zł, co stanowiło średnio 13% dochodów ogółem. Z kolei wydatki ogółem w 2016, 2020 i 2021 roku przewyższyły dochody ogółem, co przekłada się na ujemny wynik budżetu, na poziomie kolejno: -1,9 mln zł, - 245 tys. zł i -1,4 mln zł. Co warto zauważyć, że kwota długu na przestrzeni analizowanych lat uległa zmniejszeniu.

Ujemny wynik budżetu był spowodowany wyższymi nakładami na inwestycje w tym okresie. Należy jednak mieć na uwadze, iż niestabilna sytuacja na rynku usług oraz rosnąca inflacja może wpłynąć na obniżenie dochodów własnych Gminy, a w konsekwencji spadek jej zdolności inwestycyjnych.



Rysunek 22. Wykonanie budżetu Gminy Zabór w latach 2016-2021
 Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych

Struktura dochodów i wydatków

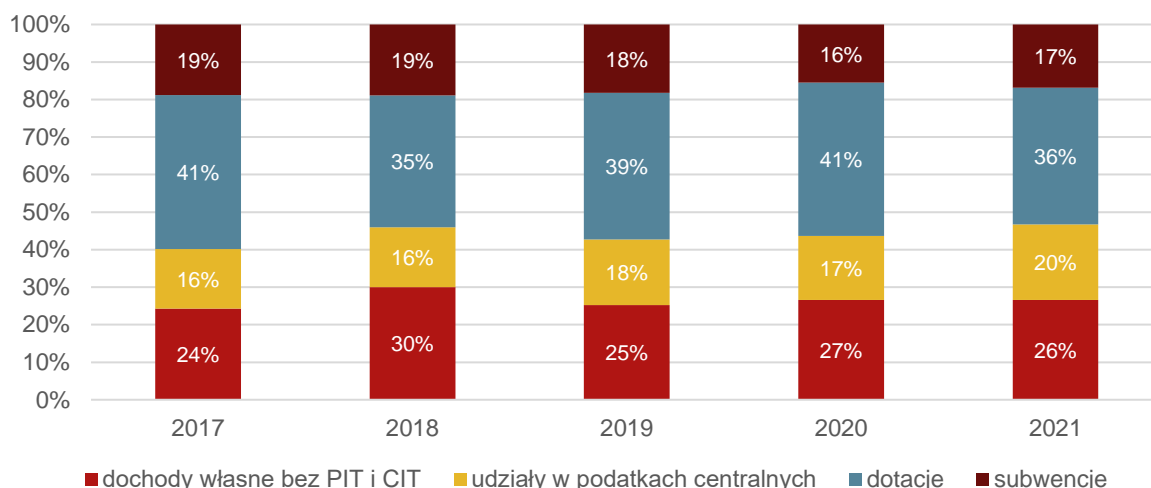
Wśród dochodów budżetowych jednostek samorządu terytorialnego wyróżnia się:

- dochody własne,
- subwencję ogólną,
- dotacje celowe z budżetu państwa.

Najważniejszą składową budżetu gminy są dochody własne, obejmujące przede wszystkim wpływy z podatków i opłat lokalnych. Dochody własne są kluczowe dla gminy, bowiem gmina może wpływać na ich wysokość – m.in. poprzez określanie stawek podatkowych, wprowadzanie ulg i zwolnień czy umarzanie należności. Dzięki temu jednostka samorządowa może oddziaływać na lokalne podmioty gospodarcze, a tym samym kreować miejscową gospodarkę.

Na poniższym wykresie zobrazowano strukturę dochodów budżetu Gminy Zabór w latach 2016-2021. Widać, że struktura ta jest stabilna. Na przestrzeni lat udział dochodów własnych bez PIT i CIT wzrósł o 2% i wahał się w granicach 24%-30%. Udziały w podatkach centralnych uległy największemu wzrostowi, bo o 4% do poziomu 20% w 2021 roku. Dotacje stanowią największy udział w strukturze dochodów Gminy Zabór – średnio 38%. Subwencje natomiast średnio liczyły 18% rocznie.

Duży udział w dochodach własnych i udziału w podatkach daje możliwości kształtowania polityki finansowej Gminy, a tym samym samodzielnego finansowania inwestycji.



Rysunek 23. Struktura dochodów Gminy Zabór w latach 2017-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych

Zagłębiając się dalej w analizę dochodów budżetu Gminy Zabór, największy wpływ na wynik budżetu miał podatek od osób fizycznych (PIT), który dynamicznie wzrastał z roku na rok. Generował od dochody na poziomie średnio 3,8 mln zł rocznie. W 2021 roku było to 5,2 mln zł. Bardzo znaczący w strukturze dochodów był także podatek od nieruchomości, który poza 2020 rokiem także systematycznie wrażał, dając średni roczny dochód na poziomie 1,5 mln zł. Wśród pozostałych dochodów warto wyróżnić także podatek od czynności cywilnoprawnych – średnio 328 tys. zł rocznie, podatek rolny – średnio 202 tys. zł rocznie, a także podatek leśny – średnio 56 tys. zł rocznie.

W 2023 roku Gmina Zabór rozpoczęła kampanię zachęcającą mieszkańców do złożenia zeznania podatkowego PIT w Gminie Zabór. Wiele osób zamieszkujących Gminę zameldowana jest poza jej granicami. W kwestii rozliczeń podatkowych w PIT nie ma już znaczenia miejsce zameldowania, ponieważ w świetle przepisów podatkowych wysłanie deklaracji PIT do urzędu skarbowego właściwego według meldunku nie jest poprawne. Świadomość mieszkańców w tym zakresie umożliwi w dłuższej perspektywie zwiększenie dochodów Gminy z tytułu podatku od osób fizycznych, co poprawi kondycję finansową budżetu i pozwoli na wzrost działalności inwestycyjnej, a co za tym idzie – pozytywnie wpłynie na jakość życia na terenie Gminy Zabór.

Tabela 10. Dochody podatkowe Gminy Zabór w latach 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
PIT	2 923 616,00	3 393 821,00	4 254 389,00	4 461 702,00	5 202 645,00
CIT	4 437,51	12 684,34	19 467,82	37 986,50	44 625,79
podatek rolny	189 059,04	189 294,32	209 113,43	200 651,52	226 518,06
podatek od nieruchomości	1 212 290,18	1 593 598,34	1 862 726,70	1 668 390,85	1 705 243,11
podatek leśny	156 913,18	161 130,49	154 319,15	156 670,40	158 718,00
podatek od środków transportowych	52 464,84	66 608,00	47 951,75	57 397,08	59 289,18
karta podatkowa	1 440,00	1 504,80	1 488,00	1 200,16	1 482,00
podatek od czynności cywilnoprawnych	227 650,04	279 597,16	293 787,00	407 212,64	553 948,32
wpływy z opłaty skarbowej	11 134,90	13 765,40	17 570,20	23 969,00	41 622,25
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych

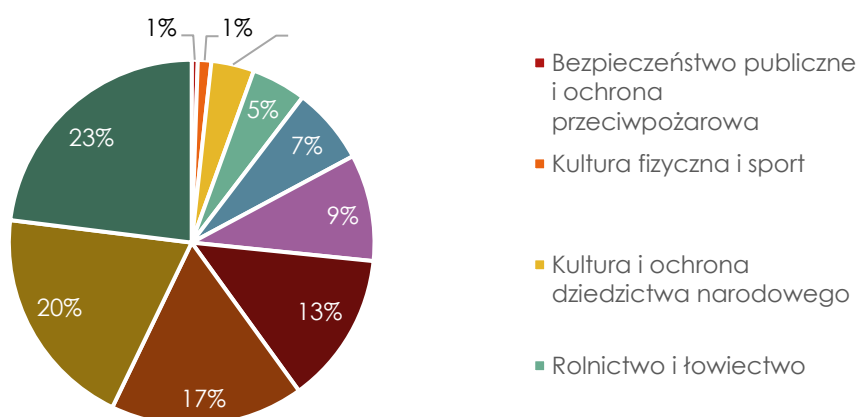
Warto mieć jednak na uwadze, że potencjał finansowy Gminy w zakresie podatku od nieruchomości, podatku od środków transportowych oraz podatku rolnego jest wyższy. Wynika to z faktu, iż Gmina stosuje niższe niż maksymalne stawki podatkowe, a także stosuje ulgi i zwolnienia podatkowe. W efekcie w latach 2017-2021 łączna wartość zmniejszenia wpływów z tytułu podatku od nieruchomości wynosiła 4,8 mln zł, z tytułu podatku od środków transportowych 275 tys. zł, a z tytułu podatku rolnego 82 tys. zł.

Tabela 11. Kwoty stawek podatkowych oraz ulg i zwolnień podatkowych w Gminie Zabór w latach 2017-2021

		2017	2018	2019	2020	2021
podatek rolny	skutki obniżenia górnych stawek podatków	22 088,07	30,02	7 585,00	34 076,41	18 814,15
	skutki udzielonych ulg i zwolnień	0,00	9 524,00	0,00	0,00	0,00
podatek od środków transportowych	wykonanie	52 464,84	66 608,00	47 951,75	57 397,08	59 289,18
	skutki obniżenia górnych stawek podatków	37 696,28	38 593,66	55 976,86	60 743,18	82 965,32
	skutki udzielonych ulg i zwolnień	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
podatek od nieruchomości	skutki obniżenia górnych stawek podatków	679 245,10	595 634,07	900 990,45	946 929,32	1 015 250,44
	skutki udzielonych ulg i zwolnień	0,00	201 768,17	204 086,72	164 601,90	164 957,60

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych

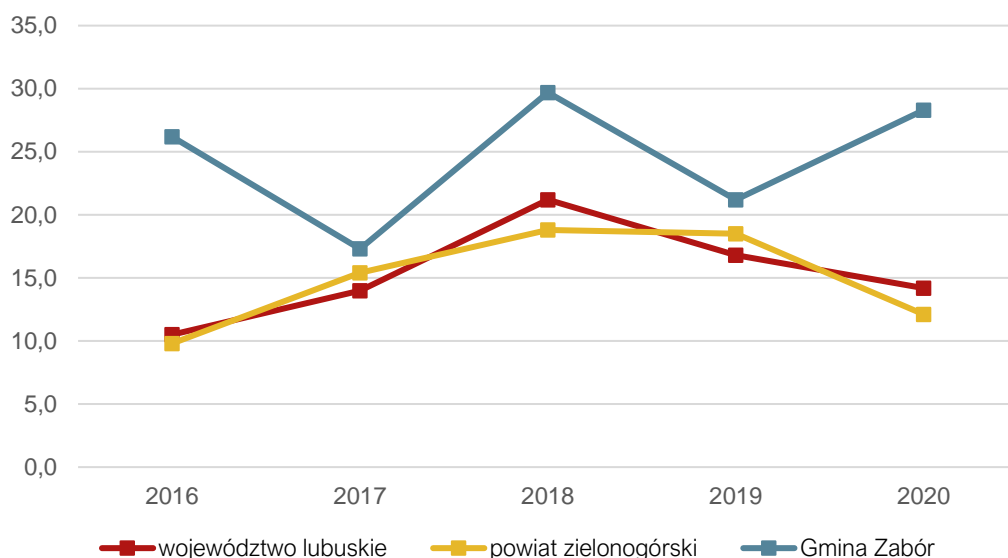
Biorąc pod uwagę wydatki, największy udział przypadają w działach: rodzina (23%), oświata i wychowanie (20%), transport i łączność (17%) oraz gospodarka komunalna i ochrona środowiska (13%). Szczegóły ukazuje rycina poniżej. Na wykresie nie znalazły się działy: wymiar sprawiedliwości, pozostałe zadania w zakresie pomocy społecznej, obrona narodowa, edukacyjna opieka wychowawcza, urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa, ochrona zdrowia, obsługa długu publicznego oraz działalność usługowa, które generowały wydatki poniżej 1%.



Rysunek 24. Struktura wydatków Gminy Zabór w 2021 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych

Poniżej przedstawiono udział wydatków inwestycyjnych w ogólnych wydatkach Gminy Zabór na tle powiatu zielonogórskiego i województwa lubuskiego latach 2016-2020. Z analizy wynika, że największy udział nakładów inwestycyjnych, podobnie jak w przypadku powiatu i województwa, Gmina poniosła w 2018 roku 29,1%. Warto zauważyć, że udział ten ulegał wahaniom na przestrzeni lat, jednak zawsze był wyższy, niż wskaźniki dla powiatu oraz województwa. Najniższy z nich został odnotowany w 2017 roku i było to 17,3%.



Rysunek 25. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Gminie Zabór na tle powiatu i województwa

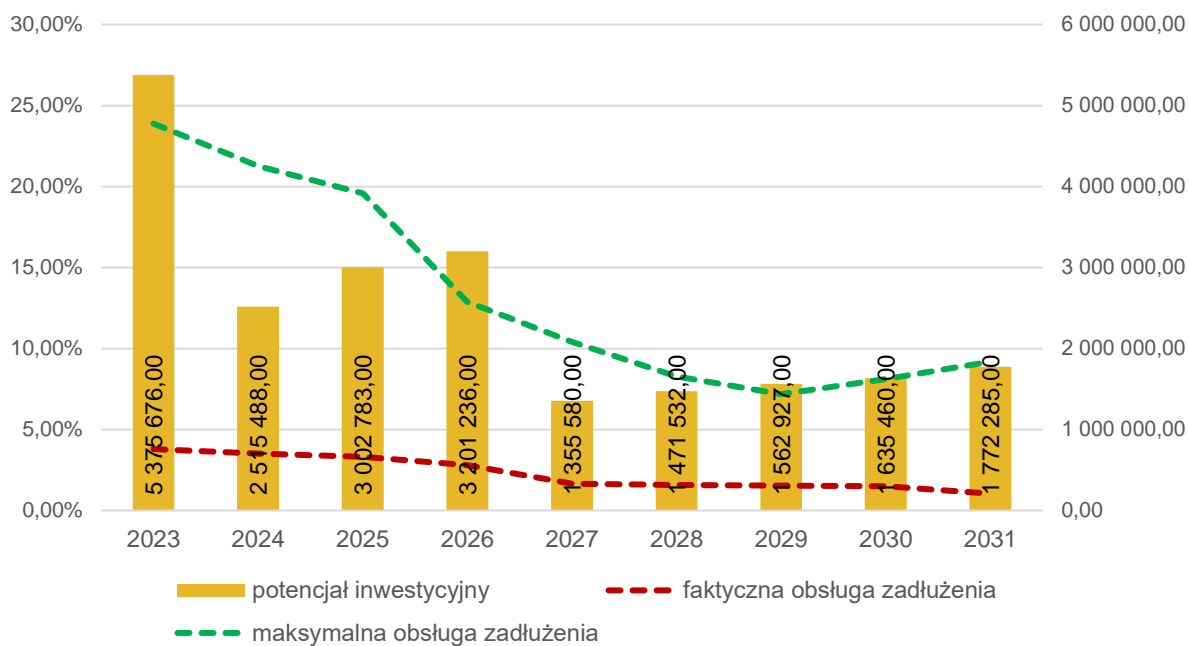
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Potencjał inwestycyjny

Wykres poniżej przedstawia kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Zabór na lata 2023-2031 zgonie z Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Zabór na lata 2022-2034 przyjętą Uchwałą Nr XXXIV.234.2021 Rady Gminy Zabór z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Zabór na lata 2022-2034. Pozwala on na ocenę możliwości inwestycyjno-kredytowych Gminy w przyszłości.

Zgodnie z art. 243 ustawy o finansach publicznych, dopuszczalna wysokość spłaty zobowiązań JST w danym roku (faktyczna obsługa zadłużenia) nie może przekroczyć indywidualnie liczonego, maksymalnego wskaźnika obsługi zadłużenia. Jak wynika z wykresu, obecny kształt wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Zabór pozwala na obsługę dodatkowych zobowiązań.

Dodatkowo na wykresie przedstawiono potencjał inwestycyjny Gminy rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach 2023-2031. Wynika z niego, że potencjał inwestycyjny w okresie prognozy wyniesie około 31,6 mln zł. Należy mieć jednak na uwadze, że WPF najbardziej precyzyjnie odnosi się do roku bieżącego i przyszłego. Prognoza na kolejne lata wyznaczana jest na podstawie trendów makroekonomicznych, które w obecnej sytuacji gospodarczej często ulegają zmianie, dlatego potencjał inwestycyjny przedstawia również szacunkowe wartości.

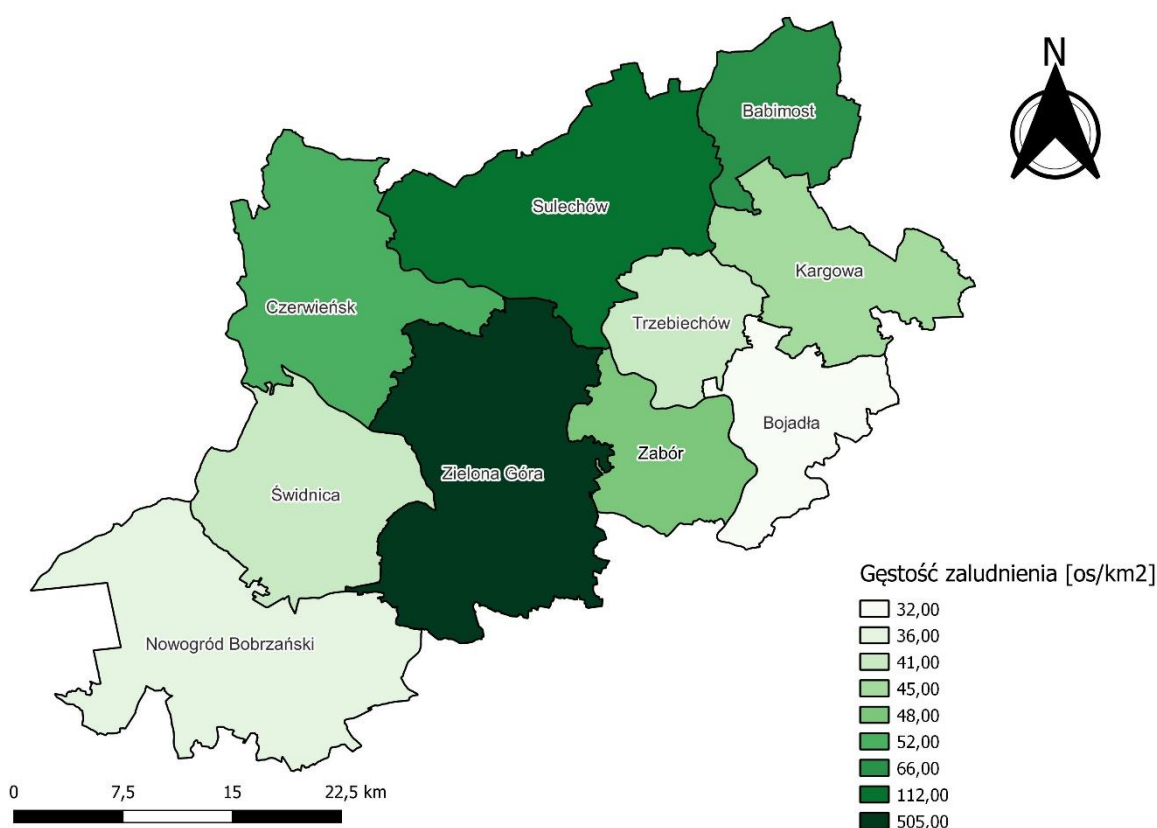


Rysunek 26. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Zabór na lata 2023-2031
 Źródło: opracowanie własne na podstawie Zarządzenia nr 0050.53.2022 Wójta Gminy Zabór na lata 2022-2034 w sprawie zmian Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Zabór na lata 2022-2034

CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY

3.1. Demografia

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, Gminę Zabór w 2021 roku zamieszkiwało 4 493 osób, co stanowiło 6% liczby ludności w powiecie zielonogórskim. Przekładając powyższe dane na powierzchnię, gęstość zaludnienia wynosiła 48 os/km². Najwyższą gęstością zaludnienia w powiecie charakteryzuje się Gmina Sulechów – 112 os/km², następną jest Gmina Babimost, gdzie na 1 km² przypada 56 osób. Najniższa gęstość jest obserwowana w Gminie Bojadła – 32 os/km². Średnia dla powiatu zielonogórskiego to 56 os/km², a dla województwa lubuskiego 71 os/km². Kartogram poniżej ukazuje szczegóły gęstości zaludnienia dla powiatu zielonogórskiego w zestawieniu z miastem Zielona Góra, które zdecydowanie się wyróżnia cechując się wskaźnikiem na poziomie 505 os/km².



Rysunek 27. Gęstość zaludnienia w gminach powiatu zielonogórskiego oraz w Zielonej Górze

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

Tabela poniżej przedstawia zmiany liczby ludności w powiecie zielonogórskim w latach 2017-2021. Z analizy danych wynika, że mieszkańców Gminy Zabór z roku na rok było coraz więcej, liczba ta na przestrzeni 5 lat wzrosła o 282 osoby. Warto zauważyć, że wskaźnik średniej dynamiki dla Gminy Zabór był najwyższym w badanej grupie porównawczej – 101,6%, następnym był wskaźnik dla Świdnicy – 100,4% i dla Sulechowa – 100%. W pozostałych gminach liczba ludności uległa zmniejszeniu. Najszybciej wyludniająca się gminą jest Gmina Nowogród Bobrzański, gdzie liczba ludności spadła na przestrzeni lat o 150 oraz Gmina Trzebiechów, gdzie w 2021 roku jest o 132 mieszkańców mniej, niż w 2017.

Tabela 12. Zmiany w liczbie ludności w powiecie zielonogórskim w latach 2017-2021

JST	2017	2018	2019	2020	2021	udział w 2021 r.	średnia dynamika
powiat zielonogórski	75 558	75 750	75 559	75 673	75 417	100%	100,0%
Babimost	6 190	6 202	6 226	6 177	6 145	8%	99,8%
Bojadła	3 280	3 269	3 277	3 282	3 259	4%	99,8%
Czerwieńsk	10 055	10 050	9 979	10 041	10 022	13%	99,9%
Kargowa	5 851	5 829	5 821	5 815	5 765	8%	99,6%
Nowogród Bobrzański	9 454	9 490	9 441	9 381	9 304	12%	99,6%
Sulechów	26 498	26 588	26 521	26 540	26 445	35%	100,0%
Świdnica	6 573	6 619	6 602	6 685	6 670	9%	100,4%
Trzebiechów	3 446	3 426	3 371	3 343	3 314	4%	99,0%
Zabór	4 211	4 277	4 321	4 409	4 493	6%	101,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

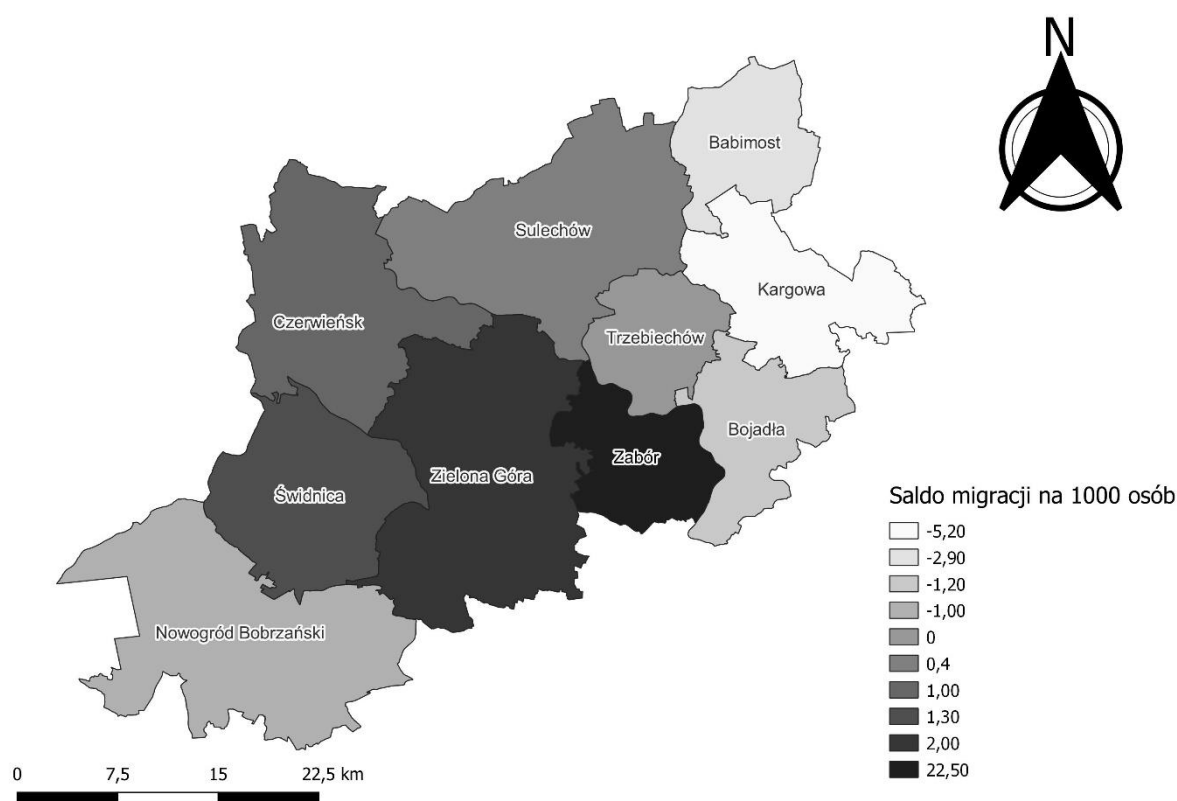
Wzrost liczby ludności jest uwarunkowany dwoma wskaźnikami – przyrostem naturalnym na 1000 mieszkańców oraz saldem migracji na 1000 mieszkańców. Analizując tabelę poniżej obserwuje się dodatni przyrost naturalny w 2021 roku w Gminie Zabór (0,45), który rośnie – zmiana wskaźnika od 2017 r. na poziomie 0,17. Co warto zauważyć jest to jedyny przypadek w powiecie zielonogórskim, gdzie przyrost naturalny jest dodatni, co wskazuje na bardzo korzystną sytuację demograficzną w Gminie Zabór. Najniższy wskaźnik obserwuje się w Gminie Bojadła (-8,60) oraz w Gminie Nowogród Bobrzański (-7,38). Wskaźnik dla powiatu zielonogórskiego wynosi -3,88, a dla województwa lubuskiego -5,89. W przypadku salda migracji sytuacja jest jeszcze bardziej sprzyjająca. Gmina Zabór charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem – aż 22,50, co więcej jest on 22 razy większy, niż w gminie, która jest pod tym względem na drugim miejscu – w Gminie Świdnica – 1,30. Dodatkowo w Gminie Zabór od 2017 roku obserwuje się najszybszy wzrost wskaźnika w całym powiecie.

Tabela 13. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 tys. mieszkańców w Gminie Zabór w latach 2017 -2021 na tle powiatu i województwa

JST	przyrost naturalny na 1000 mieszkańców		saldo migracji na 1000 mieszkańców	
	2021 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2017 r.	2021 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2017 r.
województwo lubuskie	-5,89	-1,48	-1,00	-0,03
powiat zielonogórski	-3,88	-1,21	0,90	0,02
Babimost	-2,28	-0,49	-2,90	1,28
Bojadła	-8,60	-1,54	-1,20	1,00
Czerwieńsk	-3,00	-0,93	1,00	-0,95
Kargowa	-4,15	-1,94	-5,20	-0,70
Nowogród Bobrzański	-7,38	-1,50	-1,00	-0,68
Sulechów	-3,40	-1,65	0,40	0,53
Świdnica	-1,94	-0,10	1,30	-1,25
Trzebiechów	-8,11	-1,66	0,00	-0,65
Zabór	0,45	0,17	22,50	1,30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Potwierdzeniem powyższych wyników analiz demograficznych jest kartogram poniżej ukazujący saldo migracji na 1000 mieszkańców w gminach powiatu zielonogórskiego oraz w mieście Zielona Góra. Najczęściej wybieranym miejscem do zamieszkania jest Gmina Zabór. Im dalej od miasta wojewódzkiego tym bardziej saldo migracji spada. Dodatkowo salda migracji w gminach bezpośrednio przyległych do Zielonej Góry sugeruje zaistnienie w tym obszarze silnego zjawiska suburbanizacji w wymiarze demograficznym. Coraz więcej mieszkańców zaczyna cenić spokój, ciszę oraz naturę w odróżnieniu od dynamicznego życia w dużych miastach, czego skutkiem jest przenoszenie się ludności miejskiej na otaczające obszary wiejskie. Elementami przyciągającymi mieszkańców na tereny wiejskie są również tańsze ceny gruntów, domów czy mieszkań, a także korzystne połączenia komunikacyjne.



Rysunek 28. Saldo migracji na 1000 mieszkańców w powiecie zielonogórskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

Analizując wskaźniki demograficzne dla Gminy Zabór zaobserwować można stopniowe starzenie się społeczeństwa. Wskaźnik senioralnego obciążenia demograficznego przedstawia ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym. Dynamika wzrostu tego wskaźnika wyniosła dla Gminy 125%. Z kolei na tle pozostałych jednostek z grupy porównawczej starzenie społeczeństwa zachodzi niemal najszybciej. Wyższą dynamikę ma jedynie Gmina Czerwieńsk – 126%. Z kolei biorąc pod uwagę udział osób w wieku senioralnym do ogółu mieszkańców w Gminie Zabór jest on najmniejszy i wynosi 20,10%. Najwyższy udział osób starszych występuje w Gminie Babimost – 23,30%.

Pogłębiając analizę struktury demograficznej Gminy Zabór można zauważyć, że wyraźnie zmniejsza się w niej odsetek mieszkańców w tzw. wieku kreatywnym (ludność w wieku 25-34 lat). Nie jest to pozytywna cecha gminy, ponieważ ludność w tym wieku jest główną siłą napędową jednostki samorządu terytorialnego. Dynamika spadku tego wskaźnika w latach 2017-2021 była na

poziomie 86% – wynika z tego, że udział mieszkańców w wieku kreatywnym spada. Mimo, iż dane są na ten moment zadowalające, należy zwrócić uwagę na wymiar długofalowy, w efekcie którego zmniejszy się liczba osób aktywnych zawodowo, co może mieć negatywne skutki dla funkcjonowania Gminy Zabór.

Tabela 14. Wskaźniki demograficzne dla gmin powiatu zielonogórskiego w latach 2017-2021

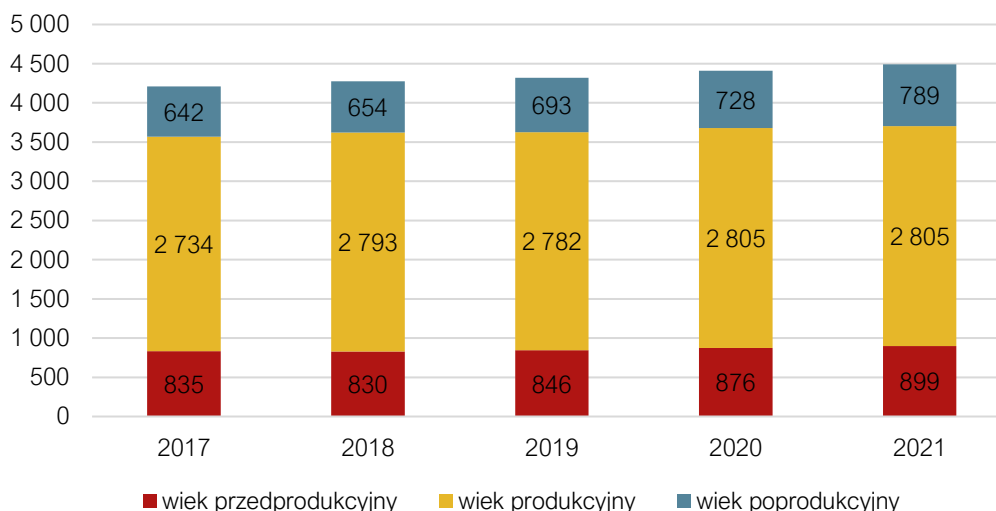
JST	mieszkańcy w wieku kreatywnym (%)			senioralne obciążenie demograficzne (%)		
	2017	2021	dynamika	2017	2021	dynamika
województwo lubuskie	15,11	13,07	87%	23,60	28,40	120%
powiat zielonogórski	15,75	13,91	88%	21,10	26,00	123%
Babimost	15,16	12,91	85%	23,30	27,40	118%
Bojadła	15,08	13,58	90%	22,20	26,60	120%
Czerwieńsk	14,13	12,35	87%	20,10	25,40	126%
Kargowa	15,18	14,53	96%	21,90	25,10	115%
Nowogród Bobrzański	15,79	15,17	96%	20,30	25,50	126%
Sulechów	16,33	14,64	90%	22,30	27,80	125%
Świdnica	16,41	14,79	90%	18,60	24,10	130%
Trzebiechów	15,38	13,52	88%	22,00	25,40	115%
Zabór	14,20	12,28	86%	16,10	20,10	125%

¹ ludność w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem

² ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Uszczegółowieniem analizy struktury demograficznej jest poniższe graficzne zestawienie liczbowe osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2017-2021 w Gminie Zabór. Liczba seniorów na przestrzeni 5 lat zwiększyła się o 147, proces ten zachodzi stosunkowo szybko. Warto jednak zauważyć, że liczba osób w wieku produkcyjnym wzrasta (o 71), podobnie jak liczba dzieci – o 64, co jest pozytywnym zjawiskiem. Warto mieć na uwadze, że w przyszłości zapotrzebowanie na usługi społeczne skierowane do seniorów będzie wzrastać. Należy jednak pamiętać, że coraz więcej osób decyduje się osiedlić w Gminie, co będzie generowało popyt na wszystkie rodzaje usług społecznych i nie tylko. Dodatkowo wpłynie to na konieczność rozbudowy infrastruktury technicznej, zwiększenia połączeń komunikacyjnych, zapewnienie opieki dzieciom do lat 3, zwiększenie miejsc w szkołach oraz zapewnienie ogólnego rozwoju, rekreacji oraz dostępu do kultury. Ponadto zwiększy się zapotrzebowanie na opiekę zdrowotną.



Rysunek 29. Struktura ludności w Gminie Zabór w latach 2017-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.2. Kapitał społeczny

Przedszkola i żłobki

Opiekę nad dziećmi do lat 3 na terenie Gminy Zabór od 2020 roku oferuje Klub Dziecięcy, który zlokalizowany jest w budynku przedszkola w Zaborze. W 2021 roku Gmina otrzymała kolejną transzę dofinansowania na działalność Klubu, który wyposażono w zabawki i pomoce dydaktyczne oraz dofinansowano zakup słupków ogrodzeniowych do wykonania ogrodzenia. Placówka jest czynna od poniedziałku do piątku w godzinach 7:00-16:00, a liczba miejsc wynosi 15. Opłata miesięczna za pobyt dziecka wynosi 451,50 zł, a opłata za wyżywienie 10,00 zł za dzień. Klub jest dostosowany do potrzeb dzieci niepełnosprawnych i wymagających szczególnej opieki.

Na terenie Gminy funkcjonują dwa przedszkola, które zapewniają opiekę łącznie 132 dzieciom. Do Niepublicznego Przedszkola w Zaborze „Zielona Nutka” uczęszcza 72 dzieci, podzielonych na 3 grupy o średniej wielkości 24. „Zielona Nutka” jest czynne od 7:00 do 16:00. Społeczne Przedszkole w Droszkowie działa w godzinach 6:30-17:00 i zapewnia opiekę 60 dzieciom w podziale na 4 grupy o średniej wielkości 15.

Tabela 15. Przedszkola na terenie Gminy Zabór

Nazwa przedszkola/oddziału/punktu przedszkolnego	Liczba dzieci	Liczba grup	Średnia wielkość grupy	Godziny otwarcia
Niepubliczne Przedszkole w Zaborze „Zielona Nutka”	72	3	24	7.00-16.00
Społeczne Przedszkole w Droszkowie	60	4	15	6.30-17.00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela poniżej przedstawia informacje na temat upowszechniania opieki przedszkolnej na terenie Gminy Zabór. Z analizy danych wynika, że udział dzieci objętych opieką przedszkolną wzrósł o 17% na przestrzeni 5 lat i w roku szkolnym 2021/2022 był na poziomie 81%. Liczba dzieci z terenu Gminy korzystających z usług przedszkoli na terenie innych gmin także ulega zwiększeniu – z 21 dzieci w roku szkolnym 2016/2017 do 28 dzieci w roku szkolnym 2021/2022. Liczba dzieci z

terenu innych gmin uczęszczających do przedszkoli z Gminy Zabór na przestrzeni lat nie ulegała znaczącej zmianie, w 2021/2022 było to troje dzieci. Wysokość miesięcznej dotacji na 1 dziecko w przedszkolu niepublicznym z roku na rok rosła, wynosząc ostatecznie 789,81 zł.

Tabela 16. Upowszechnianie opieki przedszkolnej na terenie Gminy Zabór

	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Udział dzieci objętych opieką przedszkolną (%)	64%	64%	78%	67%	80%	81%
Liczba dzieci z terenu gminy w przedszkolach na terenie innych gmin (os.)	21	11	20	20	25	28
Liczba dzieci z terenu innych gmin w przedszkolach na terenie gminy (os.)	2	2	2	2	2	3
Wysokość miesięcznej dotacji na 1 dziecko w przedszkolu niepublicznym (zł)	457,00	483,82	435,10	616,82	529,21	789,81

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Edukacja

Realizacja obowiązku szkolnego na terenie Gminy Zabór odbywa się w Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Zaborze, dla której organem prowadzącym jest Gmina Zabór oraz w Społecznej Szkole Podstawowej w Droszkowie prowadzonej przez Stowarzyszenie Oświatowe „Przyjazna Szkoła”. Do SP w Zaborze uczęszcza 196 dzieci, w podziale na 10 oddziałów przy średniej wielkości 19,6. Szkoła w Droszkowie liczy 34 uczniów, w podziale na 3 oddziały o średniej wielkości 3,1. Żadna z placówek nie prowadzi zmianowego systemu pracy. Ponadto na terenie Gminy funkcjonują dwie placówki edukacyjne o statusie szkół specjalnych: Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Zaborze oraz Zespół Szkół Specjalnych w Zaborze.

Tabela 17. Szkoły podstawowe na terenie Gminy Zabór

Lp.	Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia wielkość oddziału	Liczba etatów nauczycieli	Zmiany system pracy
1.	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zaborze	196	10	19,6	19,1	nie
2.	Społeczna Szkoła Podstawowa w Droszkowie	34	3	11,3	3,1	nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Tabela poniżej przedstawia liczbę uczniów na terenie Gminy Zabór oraz innych gmin na przestrzeni 6 lat. Liczba uczniów uczęszczających do szkół na terenie Gminy (łącznie z klasami „0”) corocznie wzrastała z poziomu 151 uczniów w roku szkolnym 2016/2017 do 208 w 2021/2022. Obserwuje się więc zwiększenie o 57 uczniów. Sytuacja jest analogiczna w przypadku uczniów z terenu Gminy Zabór, którzy edukują się w szkołach poza Gminą (m.in. w Zielonej Górze). Liczba ta również w analizowanym okresie wzrosła o 33.

Tabela 18. Liczba uczniów na terenie Gminy Zabór i na terenie innych gmin

	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Łączna liczba uczniów uczęszczających do szkół na terenie gminy wraz z klasami "0" (os.)	151	171	197	196	203	208
Liczba uczniów z terenu gminy, uczęszczających do szkół na terenie innych gmin (os.)	158	142	232	195	198	191

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Stan bazy dydaktycznej w obu placówkach jest zróżnicowany. Żadna ze szkół nie posiada klas dwujęzycznych, integracyjnych czy sportowych. W SP w Zaborze znajduje się pracownia językowa, natomiast w Droszkowie jej nie ma. Ze względu na ilość uczniów, szkoły różnią się wielkością oraz liczbą sal – w Zaborze jest ich 14, a w Droszkowie jedynie 3. Każda ze szkół posiada komputery oraz projektory multimedialne. Baza sportowa jest średnio rozwinięta – w Zaborze uczniowie korzystają z dużej sali gimnastycznej w dobrym stanie, a także nowo wyremontowanego orlika i dużego boiska trawiastego. W Droszkowie jest jedynie boisko sportowe, którego nawierzchnia wymaga wymiany. W obu szkołach został zamontowany monitoring. SSP Droszków posiada szafki dla każdego ucznia (w przeciwieństwie do SP w Zaborze), brakuje jednak parkingu oraz gabinetu pielęgniarstwa.

Tabela 19. Stan bazy dydaktycznej szkół podstawowych na terenie Gminy Zabór

Nazwa szkoły:	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zaborze	Społeczna Szkoła Podstawowa w Droszkowie
Liczba sal lekcyjnych (szt.)	14	3
Rodzaj i stan obiektów sportowych/sal gimnastycznych	sala gimnastyczna -duża stan dobry, nowo wyremontowany orlik, duże boisko trawiaste	boisko sportowe - nawierzchnia do wymiany
Pracownie językowe	tak	nie
Klasy dwujęzyczne / sportowe / integracyjne	nie	nie
Komputery do użytku uczniów (szt.)	40	15
Projektory multimedialne (szt.)	17	3
Kamery - monitoring szkolny	tak	tak
Szafki dla każdego ucznia	nie	tak
Świetlice	7:00-16:00	7.00-8.00; 12.30-16.00
Parkingi dla kadry / rodziców	tak	nie
Gabinet pielęgniarstwa / stomatologiczny	tak	nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

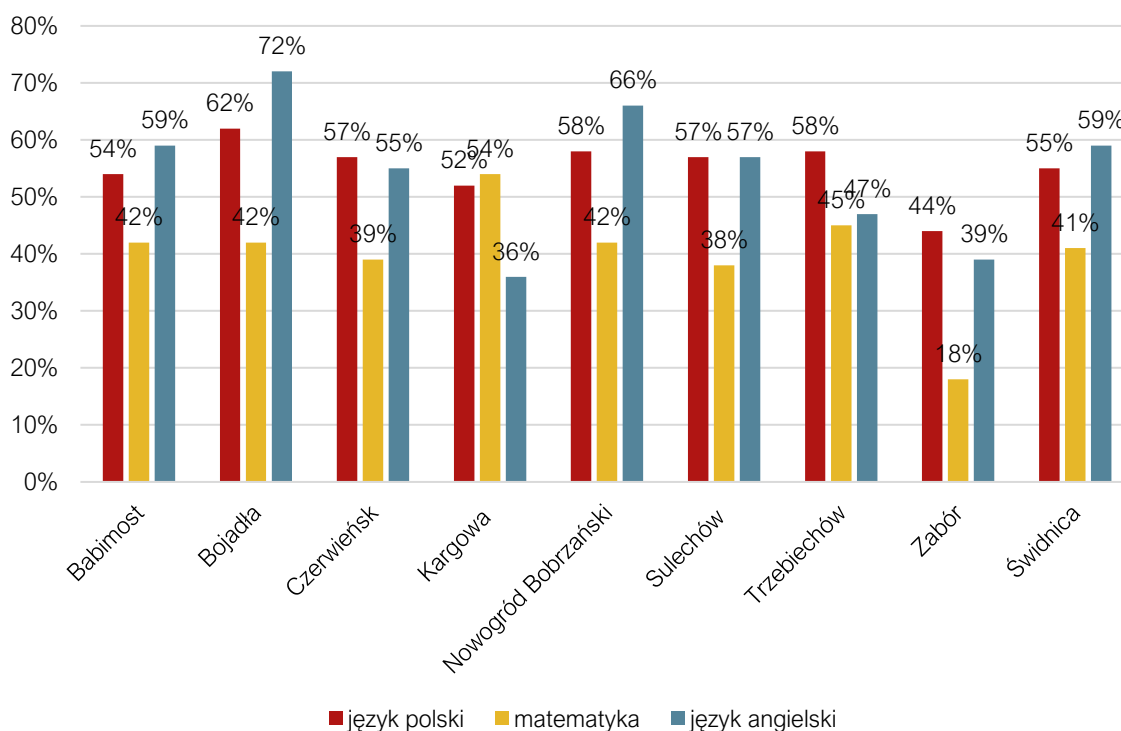
Dowóz uczniów szkół odbywa się w ramach Zielonogórskiej Komunikacji Samochodowej utworzonej w ramach Zielonogórskiego Związku Powiatowo-Gminnego. Na terenie Gminy realizowane są następujące trasy:

- Zabór-Wielobłota-Przytok-Łaz- Zabór,
- Zabór-Miłsko-Zabór,
- Zabór-Dąbrowa- Czarna- Zabór,
- Zabór- Tarnawa-Mielno- Zabór,

- Zabór-Droszków-Zabór,
- Miłsko-Zabór - Łaz-Przytok-Stary Kisielin-Zielona Góra.

Od roku 2003 uczniom szkół, dla których organem prowadzącym jest Gmina Zabór przyznawane jest stypendium Wójta Gminy Zabór za ich osiągnięcia w nauce. W roku 2021 stypendium otrzymało 25 uczniów. Na ten cel przeznaczono z budżetu gminy środki w wysokości 39 200,00 zł.

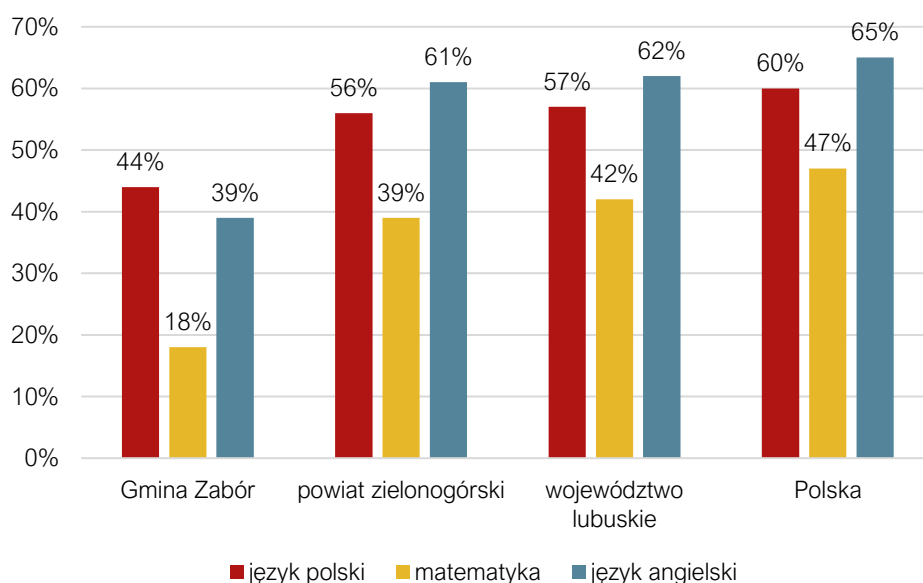
Analiza postępów edukacyjnych i osiągnięć uczniów może przybierać różne formy. Najczęściej są to sprawdziany wewnętrzne i zewnętrzne oraz konkursy przedmiotowe. Wyniki klas VIII szkół podstawowych z egzaminu na zakończenie szkoły podstawowej w roku szkolnym 2020/2021 w podziale na gminy powiatu zielonogórskiego przedstawia poniższe zestawienie. Wynika z niego, że najwyższy średni wynik z języka polskiego osiągnęli uczniowie w Gminie Bojadła (62%), najniższy natomiast Gmina Zabór (44%). Z matematyki uczniowie z Gminy Kargowa osiągnęli najwyższy średni wynik – 54%, najniższy Gmina Zabór – 14%. Z języka angielskiego najlepiej poradzili sobie znów uczniowie Gminy Bojadła – 73%, a najgorzej uczniowie z Gminy Kargowa – 36%.



Rysunek 30. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w szkołach powiatu zielonogórskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE 2021

Średnie wyniki dla Gminy Zabór zestawiono także ze średnią dla powiatu zielonogórskiego, województwa lubuskiego oraz dla kraju. Analizując wykres poniżej zauważa się, że wyniki uczniów z Gminy Zabór znacznie odbiegają od średnich dla przedstawionych grup porównawczych. W 2021 roku najgorzej poradzili sobie z matematyką, a najlepiej z językiem polskim. Należy zwrócić uwagę na poziom kształcenia w szkołach w Gminie, tak, by chętniej wybierano placówki dostępne na miejscu.



Rysunek 31. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Zabór na tle powiatu, województwa oraz kraju

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE 2021

Tabela poniżej przedstawia dane dotyczące wykonania wydatków w dziale 801 Oświata i wychowanie w latach 2016-2020. Można z niej wnioskować, że wydatki bieżące na oświatę corocznie wzrastały od 2016 roku o blisko 2 mln zł. Najwyższy udział stanowiły wydatki na wynagrodzenia i pochodne (średnio 51% wydatków bieżących). Pozostałe wydatki bieżące mieściły się w przedziale 1,4-2,9 mln zł rocznie. Gmina nie przeznaczala środków na inwestycje w dziale oświata. Ponadto warto zauważyć, że stopień pokrycia maleje – od 2016 zmalał o 12%.

Tabela 20. Wydatki w dziale Oświata i wychowanie w latach 2016-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
WYDATKI OGÓŁEM	3 491 185,67	3 723 481,48	3 897 945,41	4 410 892,38	4 570 177,07	5 318 085,89
Wydatki bieżące, w tym:	3 491 185,67	3 723 481,48	3 897 945,41	4 410 892,38	4 570 177,07	5 318 085,89
<i>Wynagrodzenia i pochodne</i>	<i>2 033 572,87</i>	<i>1 958 445,44</i>	<i>2 144 379,34</i>	<i>2 207 355,36</i>	<i>2 206 853,36</i>	<i>2 393 919,00</i>
<i>Pozostałe wydatki bieżące</i>	<i>1 457 612,80</i>	<i>1 765 036,04</i>	<i>1 753 566,07</i>	<i>2 203 537,02</i>	<i>2 363 323,71</i>	<i>2 924 166,89</i>
Wydatki majątkowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
SUBWENCJA OŚWIATOWA	2 025 671,00	2 350 007,00	2 383 599,00	2 534 848,00	2 442 999,00	2 448 856,00
Różnica między subwencją oświatową a wydatkami w dziale 801	1 465 514,67	1 373 474,48	1 514 346,41	1 876 044,38	2 127 178,07	2 869 229,89
Stopień pokrycia	58%	63%	61%	57%	53%	46%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Kultura i sport

Na terenie Gminy Zabór nie ma wspólnego ośrodka, w którym byłoby centrum kultury i sportu. Zaplecze na rzecz rozwoju tych obszarów w Gminie nie jest zadowalające.

Głównym podmiotem, który zajmuje się zadaniami w zakresie rozpowszechniania kultury wśród mieszkańców Gminy Zabór jest **Gminna Biblioteka Publiczna w Zaborze** wraz z czterema punktami bibliotecznymi w Dąbrowie, Czarnej, Milsku i Droszkowie. Na dzień 31 grudnia 2021 r. stan księgozbioru w Gminnej Bibliotece Publicznej wyniósł 16.715 woluminów i 231 egzemplarze zbiorów

audiowizualnych (audiobooki, filmy). Biblioteka oprócz rozpowszechniania czytelnictwa organizuje następujące wydarzenia:

- spotkania autorskie,
- realizacja programów czytelniczych,
- Dyskusyjny Klub Książki dla Dzieci,
- Lekcje biblioteczne,
- warsztaty z książką dla dzieci,
- projekty biblioteczne dla przedszkolaków m.in. „Narodowe Czytanie”, „Mała książka – wielki człowiek”,
- Projekt „Muzyczno-kulinarne podróże w przeszłość w gminie Zabór”,
- warsztaty kulinarne,
- projekt „Liga eSzkoła robotyka”
- spektakle muzyczne.

Najwięcej wydarzeń oraz imprez o charakterze kulturalnym odbywa się w świetlicach wiejskich. Inicjatorami imprez w tych obiektach są sołtysi, rady sołeckie, organizacje pozarządowe działające w poszczególnych miejscowościach lub po prostu nieformalne grupy mieszkańców. Działania w większości wypadków finansowane są z dotacji uzyskanych w ramach działalności pożytku publicznego i wolontariacie, ze środków pochodzących z funduszy sołeckich oraz środków uzyskanych z projektów zewnętrznych. Prowadzone są zajęcia plastyczne, taneczne oraz artystyczne dla wszystkich grup wiekowych. Wśród najważniejszych cyklicznych wydarzeń należy wymienić: Noc Kupały oraz Gminne Dożynki. W ramach integracji wielopokoleniowej, przez Stowarzyszenia z terenu Gminy, organizowane są spotkania, a także wycieczki.

Aktywnie działającym ośrodkiem sportowo-rekreacyjnym jest kompleks sportowy z boiskami **„Moje Boisko - ORLIK 2012”** w Zaborze. Kompleks wyposażony jest w boisko ze sztuczną nawierzchnią pozwalającą na uprawianie takich sportów jak: siatkówka, koszykówka, tenis ziemny, speedball oraz piłka nożna. Obiekt wykorzystywany jest przez cały rok. Boiska ze sztuczną nawierzchnią znajdują się również w Droszkowie i Przytoku. Ponadto w miejscowościach: Zabór, Czarna, Dąbrowa, Przytok oraz Droszków znajdują się siłownie zewnętrzne.

Głównymi organizatorami sportu są następujące organizacje pozarządowe, z których pomocą organizowane są wszelkie zawody oraz wydarzenia sportowe:

- Gminny Klub Piłki Nożnej „LIWNO Zabór”,
- PZW Koło Zabór i Przytok,
- Lubuskie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej w Zielonej Górze,
- Klub Ju-Jitsu „TORA”.

W miejscowości Miłsko działa **klub jeździecki „Lansada”**, który jest organizatorem regionalnych zawodów w skokach przez przeszkody, wpisanych na stałe do kalendarza oraz zawodów we Wszechstronnym Konkursie Konia Wierzchowego. W ośrodku prowadzone są także zajęcia rehabilitacyjne dla osób z niepełnosprawnościami. Posiada 3 stajnie z boksami dla 30 koni oraz hala do ujeżdżania i trenowania koni, oferuje nie tylko padoki i wspaniałe miejsca do jazdy terenowej, ale także krytą ujeżdżalnię.

W Przytoku zlokalizowane jest 9-dolkowe **pole golfowe Przytok Golf&Resort**. Poza polem golfowym, znajdują się tu także stanowiska treningowe oraz dom klubowy zapewniający gastronomię i noclegi. Na terenie kompleksu Przytok Golf resort znajdują się korty tenisowe - **Przytok Tennis Club**,

które prowadzą zajęcia z nauki gry w tenisa dla dzieci i młodzieży. Jest hala tenisowa, dwa oświetlone korty ze sztucznej trawy, plażowe boiska do Beach Tenisa i Beach Soccera oraz domek klubowy z barem sportowym i strefa wypoczynku na pole golfowe.

Najważniejszymi wydarzeniami sportowymi są:

- Półmaraton w Przytoku - Bieg odbywa się pod honorowym patronatem Wójta Gminy Zabór Roberta Sidoruka. Do tej pory zorganizowano 20 edycji. Uczestnicy biegu rywalizują na dystansie 21,097 km.
- Ultramaraton kolarski „Lubuska Szosa” – cała trasa jest o długości 500 km, meta znajduje się w Zaborze.

Bezpieczeństwo publiczne

Za bezpieczeństwo mieszkańców Gminy Zabór odpowiada dwóch funkcjonariuszy ze struktury **Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze**. Wyznaczono dwa rejony patrolowania, które obejmują:

- dzielnica nr 37 - Łaz, Mielno, Miłsko, Proczki, Przytoczki, Rajewo, Tarnawa, Wieloblota, Zabór,
- dzielnica nr 38 - Czarna, Dąbrowa, Droszków, Przytok.

Do najbardziej zagrożonych miejsc z tytułu zakłóceń porządku publicznego oraz spożywania alkoholu w miejscu niedozwolonym na terenie Gminy należą:

- przystanek PKS, pobliskie sklepy oraz scena w Zaborze,
- rejon skweru przy ul. Dębowej w Droszkowie,
- okolice sklepu „Lewiatan” w Przytoku,
- rejony przy sklepach w Miłsko i Łazie.

W 2021 roku na terenie gminy Zabór objętej działaniem Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze przeprowadzono 557 interwencji, z czego 60 to interwencje domowe, co stanowi 51 interwencji więcej ogółem niż w 2020 roku i więcej o 14 interwencji domowych. Stwierdzono także 63 czyny przestępcze. Z przeprowadzonej analizy wynika, że jest to spadek w porównaniu do roku 2020 o 8 przestępstw. Do najważniejszych zagrożeń na terenie Gminy należą kradzieże, włamania, spożywanie alkoholu w miejscach niedozwolonych oraz zaśmiecanie terenu.

Za bezpieczeństwo pożarowe odpowiada głównie jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej w Zaborze wspierana przez Państwową Straż Pożarną w Zielonej Górze. W roku 2021 na terenie Gminy Zabór powstała druga jednostka ochotniczej Straży Pożarnej - OSP Łaz, która prowadziła działania prewencyjne oraz działania mające na celu pozyskanie środków finansowych na funkcjonowanie jednostki.

Poza działaniami ratowniczymi, OSP z Gminy Zabór biorą udział w obchodach Dnia Dziecka, zabezpieczaniu uroczystości Bożego Ciała, zabezpieczaniu mistrzostw w kolarstwie szosowym, a także w Półmaratonie w Przytoku.

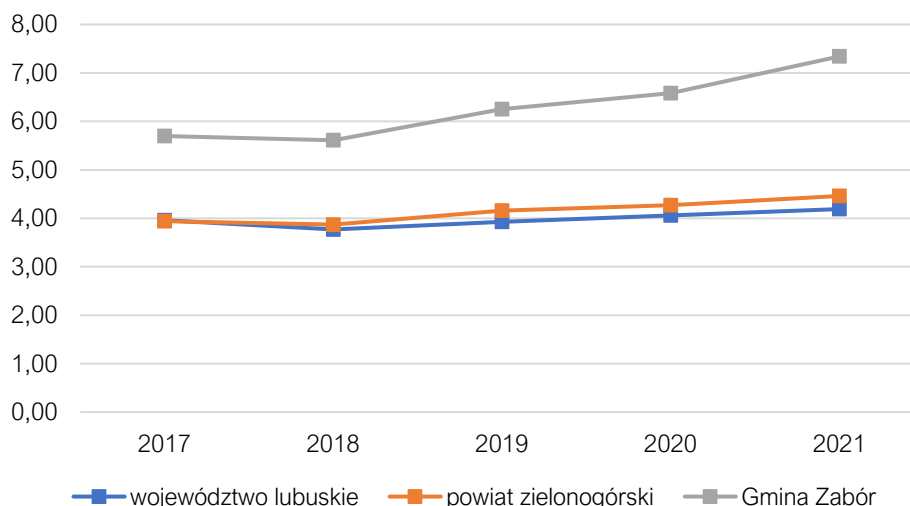
Otoczenie wewnętrzne i zewnętrzne Gminy

Jako, że w Gminie Zabór nie ma instytucji, która wychodzi do mieszkańców i inicjuje przedsięwzięcia mające na celu integrację społeczności, tymi działaniami zajmują się organizacje pozarządowe i jednostki pomocnicze. Łącznie w Gminie Zabór swoją działalność prowadzi 31 organizacji pozarządowych, które skupiają około 1000 członków. Organizacje prowadzą szeroką działalność m.in.

w zakresie upowszechnienia kultury fizycznej i sportu, ekologii i ochrony zwierząt, edukacji oświaty i wychowania, profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi, osób w wieku emerytalnym, osób niepełnosprawnych. Według systemu EKRS swoją działalność na rzecz Gminy Zabór prowadzą następujące stowarzyszenia:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze,
- Lansada,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Zaborze,
- Towarzystwo Wspierania Rozwoju Dzieci i Młodzieży Wiejskiej,
- Stowarzyszenie Perspektywa,
- Stowarzyszenie Miłośników Droszkowa,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych Gminy Zabór,
- Gminny Klub Piłki Nożnej „Liwno”,
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem,
- Stowarzyszenie Lokalnych Inicjatyw i Działań Oddolnych,
- Zielona Przystań Tarnawa Nad Odrą,
- Stowarzyszenie Miłośników Przystoku,
- Institutum Orientalium,
- Stowarzyszenie Sympatyków Łazu,
- Odra Milsko,
- Fundacja Pro Arte Vivo,
- Stowarzyszenie Miłośników Czarnej,
- Stowarzyszenie Oświatowe „Przyjazna Szkoła”,
- Stowarzyszenie „Za Borem”,
- Fundacja Kanaan,
- Podwodne Ogrody,
- Apis Fundacja,
- Lubuskie Centrum Rozwoju i Integracji Społecznej „Rytmy Żywiołów”,
- Stowarzyszenie Bezpieczna i Aktywna Gmina Zabór,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Gminy Zabór,
- Stowarzyszenie „Ruczajowe”,
- Stowarzyszenie Wokół Kultury,
- Stowarzyszenie „Pasja W Drewnie”,
- Stowarzyszenie Bachus Team Zielona Góra,
- Ochotnicza Straż Pożarna „Łaz” z Siedzibą w Zaborze,
- Fundacja „Wolny Chów Zwierząt” im. Tomasza Krzysztofa Jakiela.

O aktywności mieszkańców danej gminy oraz ich zaangażowaniu w życie społeczne świadczy m.in. liczba działających na jej terenie organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. Zestawiając ten wskaźnik dla Gminy Zabór, powiatu zielonogórskiego i województwa lubuskiego zauważyć można, iż charakteryzuje się on tendencją wzrostową na przestrzeni analizowanych lat, a oprócz tego jest blisko dwukrotnie jest wyższy niż średnie dla powiatu i województwa.



Rysunek 32. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w Gminie Zabór na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gmina Zabór jest także członkiem następujących ponadlokalnych stowarzyszeń oraz związków międzygminnych:

- **Stowarzyszenie Gmin Euroregion Sprewa-Nysa Bóbr** – po polskiej stronie obejmuje południową i środkową część województwa lubuskiego, w skład której wchodzi powiaty oraz ich gminy: Krośnieński, Nowosolski, Świebodziński, Wschowski, Zielonogórski, Żagański, Żarski, gmina Cybinka i Torzym oraz gmina Zbąszyń, która należy do województwa wielkopolskiego. Po stronie niemieckiej Euroregion obejmuje powiat Sprewa-Nysa oraz miasto Cottbus. Nadrzędnym celem Euroregionu zgodnie z podpisaną Umową jest wszechstronna działalność na rzecz obszarów przygranicznych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Federalnej Niemiec, ich sanacji ekologicznej, rozkwitu gospodarczego i kulturalnego oraz stałej poprawy warunków życia ich mieszkańców, w tym zniwelowanie istniejących różnic sytuacji ekonomicznej.
- **Zrzeszenie Gmin Województwa Lubuskiego** – jest jedyną w Polsce organizacją skupiającą wszystkie 82 jednostki samorządu gminnego jednego regionu. Ponadto Zrzeszenie jest sygnatariuszem Ogólnopolskiego Porozumienia Organizacji Samorządowych, dzięki czemu głos wypracowany na forum regionalnym dostrzegany jest przez Sejm i Senat RP oraz przez Radę Ministrów. Głównym celem jest tworzenie warunków formułowania i wyrażania interesów gmin oraz zabieganie o środki pomocowe z Unii Europejskiej.
- **Zielonogórski Związek Powiatowo-Gminny** – członkami są Powiat Zielonogórski oraz dziewięć gmin: Babimost, Bojadła, Czerwieńsk, Kargowa, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów oraz Zabór. Celem ZZPG jest usprawnienie funkcjonowania publicznego transportu zbiorowego.
- **Stowarzyszenie Odra dla Turystów** – celami działania stowarzyszenia są m.in. wspieranie i upowszechnianie idei samorządu terytorialnego w zakresie tworzenia warunków do rozwoju turystyki w tym turystyki wodnej na rzece odrze w szczególności poprzez rozwój in-

frastruktury turystycznej, promocję i rozwój ruchu turystycznego; aktywizacja gospodarcza dorzecza Odry, działania na rzecz zrównoważonego rozwoju dorzecza Odry oraz poprawę warunków żeglugowych na rzece; kreowanie, upowszechnianie oraz promowanie wizerunku regionu ze szczególnym uwzględnieniem obszaru doliny Odry i zabytków regionu oraz obszaru członków stowarzyszenia jako miejsc atrakcyjnych pod względem turystycznym i kulturalnym.

- **Stowarzyszenie Lokalna Grupa Między Odrą a Bobrem** – celem jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich; aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich; realizacja lokalnej strategii rozwoju opracowanej przez lokalną grupę działania; promocja środowiska naturalnego, krajobrazów i zasobów historyczno-kulturalnych, rozwój turystyki i sportu oraz jej szerokiej popularyzacji; działanie na rzecz rozwoju regionalnego poprzez wsparcie lokalnych środowisk i inicjatyw oddolnych.

Ponadto Gmina Zabór współpracuje z niemiecką **Gminą Nautrebbin**. Partnerstwo polega na odwiedzinach, uczestniczeniu władarzy w ważnych wydarzeniach dla gmin, analizie doświadczeń oraz wymianie między uczniami szkół.

3.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Opieka zdrowotna dla mieszkańców z terenu Gminy Zabór od 2000 roku jest zapewniana przez **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Praktyka Lekarza Rodzinnego Tadeusz Kiwka”**, który przyjmuje pacjentów 5 dni w tygodniu. Główna placówka zlokalizowana jest w Zaborze, jednak z uwagi na ilość mieszkańców w Drzonkowie, tam również została zlokalizowana filia. W 2021 r. w Praktyce Lekarza Rodzinnego w Zaborze pracuje specjalista medycyny rodzinnej, lekarz pediatra oraz dodatkowy lekarz po studiach. W Ośrodku Zdrowia w Zaborze i w filii w Drzonkowie pracują 3 pielęgniarki na pełnym etacie i 3 na cząstkowe umowy zlecenia, w tym pielęgniarki środowiskowo-rodzinne oraz medycyny szkolnej.

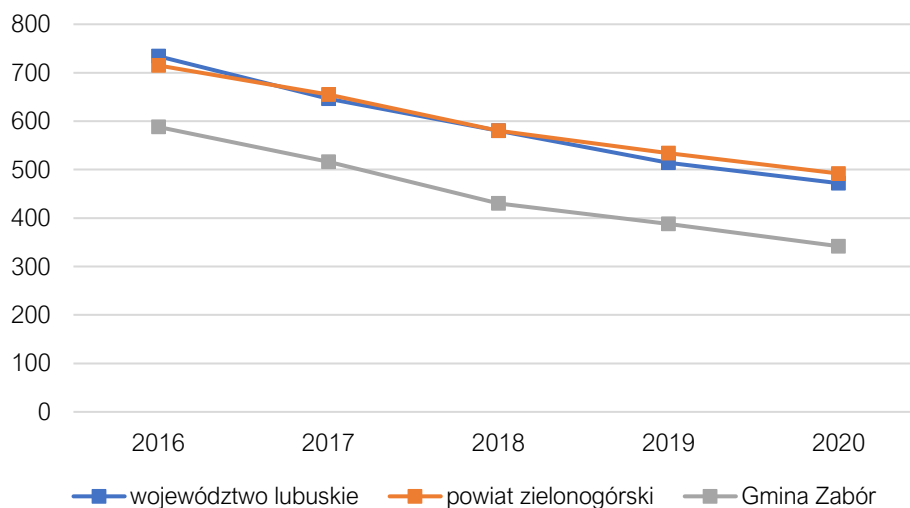
Na terenie Gminy znajduje się jeden punkt apteczny zlokalizowany w Zaborze. Najbliższa stacja pogotowia ratunkowego znajduje się w Zielonej Górze.

Gmina Zabór wykazuje duże zapotrzebowanie na Gabinet Rehabilitacji i Fizykoterapii w ramach ubezpieczenia.

Głównym podmiotem świadczącym usługi społeczne na terenie Gminy Zabór jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Zaborze przy ul. Lipowej 15. GOPS realizuje zadania zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, m.in. wypłacanie świadczeń rodzinnych wraz z dodatkami, świadczeń i zasiłków pielęgnacyjnych oraz funduszu alimentacyjnego, świadczeń wychowawczych 500 plus, dodatków mieszkaniowych i energetycznych, stypendiów szkolnych. Ponadto przyznaje Karty Dużej Rodziny oraz wydaje zaświadczenia o dochodach w ramach programu „Czyste powietrze”. Jednostka prowadzi również postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych i prowadzi postępowania w sprawie dodatków osłonowych. Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie OPS zapewnia obsługę Zespołowi Interdyscyplinarnemu zajmującemu się problemami przemocy. W ośrodku tworzone są również grupy robocze d/s przemocy zajmujące się daną sprawą przy realizacji procedury Niebieskiej Karty, których w 2021 roku przyznano 15.

Na terenie Gminy Zabór działają trzy placówki wsparcia dziennego, w Przytoku, Zaborze oraz Droszkowie. W 2021 roku odbyło się 118 spotkań. W sumie w zajęciach oferowanych przez świetlicę uczestniczyło 341 dzieci.

Poniższy wykres przedstawia liczbę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców na tle powiatu i województwa. Na przestrzeni lat 2016-2020 zauważa się trend spadkowy liczby osób korzystających z pomocy społecznej. W całym analizowanym okresie Gmina Zabór uzyskiwała wskaźnik dużo niższy w porównaniu do średniej dla powiatu oraz województwa. Od 2016 roku liczba ta spadła z poziomu 588 beneficjentów na 10 tys. mieszkańców do 342.



Rysunek 33. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie x na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najczęstszymi przyczynami kwalifikującymi do udzielenia pomocy społecznej przez GOPS w Zaborze są: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała bądź ciężka choroba, trudności w przystosowaniu życia po zwolnieniu z zakładu karnego, potrzeba ochrony macierzyństwa, wielodzietność, alkoholizm bądź zdarzenia losowe lub sytuacje kryzysowe.

Polityka pomocy społecznej na terenie Gminy jest oparta o następujące dokumenty:

- **Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017-2022** – celem Strategii jest zapobieganie marginalizacji i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz doprowadzenie do usamodzielnienia osób, rodzin i grup społecznych, a także wyposażenie w narzędzia umożliwiające samodzielne radzenie sobie z problemami.
- **Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii** – przyjmowany corocznie, którego celem jest zmniejszenie zjawiska alkoholizmu, występowania narkomanii oraz zapobieganie spożywaniu alkoholu i używania innych substancji psychoaktywnych przez dzieci, młodzież, zwiększenie pomocy osobom uzależnionym, rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, narkotykowe oraz przemoc.
- **Program wspierania rodziny** – celem programu jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w procesie przywracania zdolności rodziny do prawidłowego funkcjonowania w szczególności poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci.

- **Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018-2022** – stworzony w celu przeciwdziałania i zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie, zapewnienia ochrony jej ofiarom oraz skutecznego oddziaływania na jej sprawców. Program realizowany jest przez zespół Interdyscyplinarny, którego zadaniem jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

W roku 2021 realizowano programy terapeutyczne i edukacyjne dla osób uzależnionych oraz sprawców przemocy domowej organizowane przez PCPR w Zielonej Górze. Motywowano do uczestnictwa w terapii uzależnień prowadzonej przez Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia lub Lubuski Ośrodek Profilaktyki Terapii Uzależnień i Współuzależnienia. Działał Punkt Konsultacyjny w Droszkowie, następnie również w Zaborze. Ponadto funkcjonuje **Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**, która zajmuje się realizacją zadań związanych z zobowiązaniem do podjęcia leczenia odwykowego.

Zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych członków wspólnoty samorządowej jest zadaniem własnym gminy, nałożonym przez ustawę z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2018 r., poz. 1234 z późn.zm.). Polityka mieszkaniowa na terenie Gminy Zabór jest oparta o **Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Zabór na lata 2019-2023**. Na przestrzeni 5 lat zasób mieszkaniowy wzrósł o jedno mieszkanie komunalne oraz socjalne, w 2021 roku było ich kolejno 8 i 16. Gmina Zabór nie jest w posiadaniu mieszkań wspomaganych i chronionych.

Tabela 21. Liczba mieszkań socjalnych i komunalnych w zasobie Gminy Zabór w latach 2016-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba mieszkań komunalnych	8	8	8	8	8	8
Liczba mieszkań socjalnych	15	15	15	15	15	16
Liczba mieszkań wspomaganych	0	0	0	0	0	0
Liczba mieszkań chronionych	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

Spis Tabel

Tabela 1. Najlepiej i najgorzej oceniane elementy w poszczególnych obszarach według ankietowanych.....	21
Tabela 2. Cele strategiczne i cele operacyjne dla Gminy Zabór.....	30
Tabela 3. Cele strategiczne i operacyjne rozwoju przestrzennego województwa lubuskiego	52
Tabela 5. Spójność kierunków rozwoju Gminy Zabór z kierunkami rozwoju województwa lubuskiego	56
Tabela 6. Powierzchnia jednostek terenowych poszczególnych kategorii terenów, na których możliwa jest lokalizacja zabudowy według obrębów geodezyjnych wyznaczonych w Studium.....	71
Tabela 7. Liczba decyzji o warunkach zabudowy wydanych w latach 2016-2020.....	73
Tabela 8. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w powiecie zielonogórskim w latach 2017-2021	79
Tabela 9. Podmioty działające na terenie Gminy Zabór w 2021 r. według sekcji PKD	80
Tabela 10. Stan gospodarki odpadami w Gminie Zabór w latach 2016-2021	87
Tabela 11. Dochody podatkowe Gminy Zabór w latach 2017-2021	92
Tabela 12. Kwoty stawek podatkowych oraz ulg i zwolnień podatkowych w Gminie Zabór w latach 2017-2021	93
Tabela 13. Zmiany w liczbie ludności w powiecie zielonogórskim w latach 2017-2021	97
Tabela 14. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 tys. mieszkańców w Gminie Zabór w latach 2017 -2021 na tle powiatu i województwa	97
Tabela 15. Wskaźniki demograficzne dla gmin powiatu zielonogórskiego w latach 2017-2021	99
Tabela 16. Przedszkola na terenie Gminy Zabór.....	100
Tabela 17. Upowszechnianie opieki przedszkolnej na terenie Gminy Zabór.....	101
Tabela 18. Szkoły podstawowe na terenie Gminy Zabór	101
Tabela 19. Liczba uczniów na terenie Gminy Zabór i na terenie innych gmin.....	102
Tabela 20. Stan bazy dydaktycznej szkół podstawowych na terenie Gminy Zabór	102
Tabela 21. Wydatki w dziale Oświata i wychowanie w latach 2016-2021.....	104
Tabela 22. Liczba mieszkań socjalnych i komunalnych w zasobie Gminy Zabór w latach 2016-2021.....	111

Spis Ilustracji

Rysunek 1. Położenie Gminy Zabór na tle gmin sąsiadujących.....	7
Rysunek 2. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Zabór na lata 2023-2031	14
Rysunek 3. Zmiany liczby ludności w Gminie Zabór w latach 2011-2021	15
Rysunek 4. Poziom rozwoju poszczególnych obszarów według ankietowanych.....	20
Rysunek 5. Główne priorytety rozwoju Gminy Zabór według ankietowanych	22
Rysunek 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Zabór	47
Rysunek 7. Obszary Strategicznej Interwencji w województwie lubuskim	58
Rysunek 8. Położenie Gminy Zabór na tle województwa i powiatu	68
Rysunek 9. Położenie Gminy Zabór na tle sąsiadujących gmin.....	69
Rysunek 10. Położenie wsi na terenie Gminy Zabór oraz sieć drogowa	70
Rysunek 11. Formy ochrony przyrody występujące na terenie Gminy Zabór	75
Rysunek 12. Mapa turystyczna Gminy Zabór	78
Rysunek 13. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Zabór na tle powiatu i województwa.....	81
Rysunek 14. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Zabór na tle gmin powiatu zielonogórskiego.....	81
Rysunek 15. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Zabór na tle powiatu i województwa.....	82
Rysunek 16. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Zabór na tle powiatu i województwa.....	82
Rysunek 17. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Zabór na tle pozostałych gmin powiatu zielonogórskiego	83
Rysunek 18. Udział korzystających z instalacji sieciowych w Gminie Zabór w 2020 roku na tle powiatu i województwa	85
Rysunek 19. Udział korzystających z instalacji sieciowych w Gminie Zabór w 2020 roku na tle innych gmin powiatu zielonogórskiego.....	86
Rysunek 20. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Zabór na tle powiatu i województwa w latach 2016-2020.....	89

Rysunek 21. Dochody ogółem na jednego 1 mieszkańca w gminach powiatu zielonogórskiego w latach 2016-2020	90
Rysunek 22. Wykonanie budżetu Gminy Zabór w latach 2016-2021	91
Rysunek 23. Struktura dochodów Gminy Zabór w latach 2017-2021	92
Rysunek 24. Struktura wydatków Gminy Zabór w 2021 roku	93
Rysunek 25. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Gminie Zabór na tle powiatu i województwa	94
Rysunek 26. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Zabór na lata 2023-2031	95
Rysunek 27. Gęstość zaludnienia w gminach powiatu zielonogórskiego oraz w Zielonej Górze	96
Rysunek 28. Saldo migracji na 1000 mieszkańców w powiecie zielonogórskim	98
Rysunek 29. Struktura ludności w Gminie Zabór w latach 2017-2021	100
Rysunek 30. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w szkołach powiatu zielonogórskiego	103
Rysunek 31. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Zabór na tle powiatu, województwa oraz kraju ...	104
Rysunek 32. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w Gminie Zabór na tle powiatu i województwa	108
Rysunek 33. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie x na tle powiatu i województwa	110

Załącznik 2: Wzór ankiety

ANKIETA

Strategia Rozwoju Gminy Zabór na lata 2023-2031 – konsultacje społeczne

Szanowni Państwo,

W związku z przygotowaniem Strategii Rozwoju Gminy Zabór na lata 2023-2031, zwracamy się z prośbą o wypełnienie ankiety. Ankieta jest anonimowa.

Dziękujemy Państwu za udział w zbieraniu danych, Państwa opinia i uwagi pomogą zaplanować działania, niezbędne do rozwoju naszej Gminy!

Część I

Proszę o wpisanie znaku X w odpowiednie pola poniższej tabeli. W przyjętej skali 1 oznacza najniższą, natomiast 5 najwyższą ocenę.

Spółeczeństwo							
Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5	
Aktywność mieszkańców na rzecz gminy?							
Skuteczność działania pomocy społecznej?							
Dostęp do podstawowej opieki medycznej?							
Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej?							
Dostęp do żłobków / klubów malucha?							
Jakość opieki żłobkowej na terenie gminy?							
Jakość infrastruktury żłobkowej na terenie gminy?							
Wsparcie osób starszych oferowane przez gminę? (DPS, Klub Seniora)							
Wsparcie osób niesamodzielnych?							
Zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy?							
Bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy?							
Funkcjonalność budynków administracji publicznej?							
Gospodarka							
Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5	
Atrakcyjność inwestycyjną obszaru gminy?							
Możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie gminy?							
Warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej na terenie gminy?							
Funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie gminy?							
Połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami?							
Dostępność usług na terenie Gminy?							

Perspektywy rozwojowe działalności rolniczej w Gminie?						
Konkurencyjność gminy jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji?						
Konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym?						
Środowisko i przestrzeń						
Jak oceniasz:	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Estetykę swojej gminy?						
Jakość powietrza w gminie?						
Ofertę gminy w działaniach wspierających ochronę środowiska?						
Czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających?						
Infrastrukturę melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty itp.)?						
Czystość terenów zieleni (lasów, parków)?						
Świadomość ekologiczną mieszkańców?						
System odbioru odpadów na terenie gminy?						
Efektywność zagospodarowania przestrzeni w gminie (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)?						
Walory środowiska przyrodniczego w gminie?						
Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gminy?						
Infrastruktura techniczna						
Jak oceniasz:	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Stan dróg w gminie?						
Małą infrastrukturę drogową (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp.)?						
Bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych?						
Jakość sieci wodociągowej?						
Jakość sieci kanalizacyjnej?						
Jakość sieci gazowej?						
Dostęp do Internetu w gminie?						
Turystyka i rekreacja						
Jak oceniasz:	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Atrakcyjność turystyczną gminy?						
Poziom bazy sportowo-rekreacyjnej w gminie?						
Poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej?						
Poziom bazy gastronomicznej?						
Wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych						
System ścieżek rowerowych?						

Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dzieci?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla młodzieży?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dorosłych?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla seniorów?						
Działania promocyjne gminy, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów?						
Edukacja i kultura						
<i>Jak oceniasz:</i>	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Dostęp do edukacji przedszkolnej?						
Jakość edukacji przedszkolnej w gminie?						
Jakość infrastruktury przedszkolnej na terenie gminy?						
Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych?						
Jakość edukacji w szkołach podstawowych w gminie?						
Jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sale sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, inne)?						
Wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach na terenie gminy?						
Wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach na terenie gminy?						
Dodatkową ofertę (kółka zainteresowań, klasy sportowe, dodatkowe zajęcia itp.) w szkołach na terenie gminy?						
Organizację dowozu dzieci do szkół?						
Jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w gminie?						
Dostęp do obiektów kulturalnych w gminie? (godziny i dni otwarcia, itp.)						
Działalność domu kultury i biblioteki?						
Działalność świetlic wiejskich?						

Część II:

1. Proszę o zaznaczenie 5 aspektów, które są najistotniejsze do poprawy w gminie w ciągu najbliższych lat:

- poprawa infrastruktury drogowej (chodników, dróg)
- rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych
- rozbudowa oświetlenia ulicznego
- rozwój infrastruktury sportowej
- budowa i modernizacja sieci wodociągowej
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków
- rozwój sieci gazowej
- budowa i modernizacja świetlic wiejskich
- rozwój przedsiębiorczości/ ułatwienie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej
- poprawa poziomu czystości wód powierzchniowych i podziemnych
- poprawa funkcjonowania gospodarki odpadami na terenie gminy
- zwiększenie dostępu do Internetu
- wsparcie dla budowy instalacji pozyskujących energię odnawialną ze słońca, wiatru, biomasy
- stworzenie miejsc opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi
- poprawa dostępu do usług medycznych
- zmniejszenie bezrobocia
- promocja gminy
- inwestycje w rozwój turystyki
- budowa obwodnicy
- podniesienie poziomu nauczania w szkołach podstawowych
- zwiększenie dostępności przedszkoli
- zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży
- poprawa bezpieczeństwa publicznego
- rozwój kultury
- aktywizacja osób starszych
- inne (*jakie?*)

Część III:

1. Co Pani/Pana zdaniem powinno być wizytówką gminy?

.....

Metryczka

Płeć: kobieta mężczyzna

Wiek: poniżej 18 lat 18-25 lat 26-35 lat 36-45 lat 46-55 lat
 56-65 lat powyżej 65 lat

Zatrudnienie:

uczeń/student rolnik przedsiębiorca osoba pracująca osoba bezrobotna
 emeryt / rencista inne (jakie?)

Załącznik 3: Tabela ewaluacyjna

CEL STRATEGICZNY I: Gmina Zabór rozwinięta infrastrukturalnie z poszanowaniem środowiska naturalnego					
CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Plany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK/NIE)
1.1. Chronione i zadbane środowisko przyrodnicze w Gminie Zabór	Podjęcie działań na rzecz budowy oczyszczalni ścieków na terenie Gminy;				
	Modernizacja istniejącej oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnej;				
	Podejmowanie działań i przeprowadzanie akcji edukacyjnych na rzecz podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy;				
	Wsparcie przy likwidacji dzikich wysypisk śmieci;				
	Poprawa oraz kontrola jakości powietrza;				
	Podejmowanie działań na rzecz zagospodarowania odpadów niebezpiecznych;				
	Uporządkowanie polityki gospodarowania odpadami;				
	Wsparcie oraz rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy i ich promocja wśród mieszkańców;				
	Wsparcie oraz działania na rzecz termomodernizacji budynków na terenie Gminy;				
	Wymiana źródeł ciepła na niskoemisyjne;				
	Przeciwdziałanie występowaniu zjawisk ekstremalnych oraz adaptacja do zmian klimatu poprzez zachowywanie naturalnej zdolności retencyjnej gruntów, promowanie i wspieranie rozwiązań w zakresie zwiększania retencji oraz rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury;				
	Zachowanie obszarów chronionych oraz zapewnienie ochrony miejsc posiadających szczególne walory środowiskowe;				
	1.2. wysoka jakość infrastruktury technicznej w Gminie Zabór	Rozbudowa i modernizacja gminnej infrastruktury drogowej;			
Rozwój systemu ścieżek rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą;					
Współpraca z powiatem zielonogórskim i województwem lubuskim na rzecz poprawy stanu technicznego dróg powiatowych i wojewódzkich;					
Podejmowanie działań na rzecz budowy obwodnicy Droszkowa;					
Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej;					

	Rozwój usług teleinformatycznych, ze szczególnym uwzględnieniem usług światłowodowych;				
	Wsparcie działań na rzecz budowy stacji benzynowej na terenie gminy z zachowaniem zasad poszanowania środowiska naturalnego;				
1.3. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią w Gminie Zabór	Regulacja polityki przestrzennej m.in. poprzez opracowanie nowych i aktualizację miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP);				
	Partycypacyjne zarządzanie przestrzenią gminy przy udziale i zaangażowaniu mieszkańców na rzecz poprawy jakości życia;				
	Sporządzenie zgodnej ze stanem faktycznymi i realnymi potrzebami aktualizacji Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego;				
	Dokonanie czytelnego wyznaczenia obszarów inwestycyjnych i mieszkaniowych w strukturze funkcjonalno-przestrzennej;				
	Podniesienie poziomu estetyki obiektów publicznych i przestrzeni publicznej;				
	Działania na rzecz rewitalizacji obszarów zdegradowanych;				
	Podjęcie działań na rzecz wykonania bilansu związanego z liczbą mieszkańców a zasobami mieszkaniowymi i przestrzennymi w przyszłości;				
1.4. Bezpieczna Gmina Zabór	Dostosowanie obiektów użyteczności publicznej do standardów technicznych spełniających wymagania ustawy o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;				
	Wyposażenie przystanków autobusowych w bezpieczne zatoki autobusowe gwarantujące bezpieczeństwo podczas wsiadania i wysiadania z pojazdu;				
	Rozbudowa i modernizacja oświetlenia ulicznego;				
	Poprawa bezpieczeństwa ruchu pieszych poprzez budowę chodników oraz bezpiecznych przejść;				
	Wsparcie przy modernizacji bazy i sprzętu Ochotniczych Straży Pożarnych służących bezpieczeństwu publicznemu;				
	Rozbudowa i modernizacja monitoringu gminnego;				
	Współpraca z Komendą Miejskiej Policji w Zielonej Górze oraz dążenie do zwiększenia częstotliwości patroli w miejscach szczególnie niebezpiecznych;				

CEL STRATEGICZNY II: Turystycznie rozpoznawalna oraz przedsiębiorcza Gmina Zabór

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
2.1. Gospodarka Gminy Zabór oparta na jej potencjale turystycznym	Rozwój i modernizacja bazy rekreacyjno-turystycznej opartej na polepszaniu dostępu do terenów turystyczno-rekreacyjnych, szlaków turystycznych umożliwiających uprawianie różnych dyscyplin sportowych oraz form spędzania czasu wolnego;				
	Podjęcie działań w ramach powstania Lokalnego Szlaku Enoturystycznego;				
	Wspieranie rozwoju winiarstwa, pszczelarstwa, apiturystyki oraz enoturystyki na terenie gminy z jednoczesnym wsparciem różnych form rolnictwa;				
	Stworzenie sieci współpracy branży turystycznej oraz producentów produktów lokalnych, wsparcie promocji lokalnych produktów (m.in. miodu oraz wina);				
	Wsparcie przy rozwoju bazy turystycznej, w tym agroturystycznej;				
	Współpraca z Lokalnymi Grupami Działania;				
	Wytyczenie oznakowanych szlaków turystycznych, w oparciu o gminne zabytki oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe Gminy;				
	Działania mające na celu wyznaczenie w Urzędzie Gminy stanowiska, które jest odpowiedzialne za turystykę oraz promocję Gminy;				
2.2. Aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy w Gminie Zabór	Tworzenie odpowiednich warunków dla przedsiębiorców nowych, a także już istniejących;				
	Organizacja szkoleń, warsztatów i paneli dyskusyjnych związanych z przedsiębiorczością;				
	Wsparcie okołorolniczych działalności gospodarczych i promocja nowoczesnego, ekologicznego rolnictwa;				
	Wspieranie przedsiębiorstw winiarskich na terenie Gminy;				
	Współpraca międzysektorowa pomiędzy samorządem a przedsiębiorcami z uwzględnieniem NGO (np. szkolenia, stworzenie platformy wymiany informacji);				
2.3. Wysoka rozpoznawalność Gminy Zabór	Opracowanie strategii i planu promocji Gminy Zabór oraz określenie priorytetowych wydarzeń;				
	Opracowanie interaktywnej mapy turystycznej Gminy z informacjami o turystyce, możliwościach wypoczynku, czy turystycznych ciekawostkach;				

	Współpraca z okolicznymi gminami, stowarzyszeniami, partnerami społecznymi oraz przedsiębiorcami w celach promocyjnych Gminy Zabór;				
	Organizacja imprez tematycznych w oparciu o dostępność produktów lokalnych;				
	Utworzenie Punktu Informacji Turystycznej;				
	Kształtowanie pozytywnego wizerunku Gminy jako miejsca, w którym warto żyć, prowadzić działalność gospodarczą i wypoczywać;				
	Udział w wydarzeniach i spotkaniach lokalnych i ogólnokrajowych promujących Gminę, jej produkty lokalne oraz region;				
2.4. Wysoka świadomość dziedzictwa lokalnego wśród mieszkańców	Krzewienie wśród mieszkańców poczucia tożsamości lokalnej i poszanowania dla tradycji i dziedzictwa lokalnego związanego z historią Gminy Zabór oraz winiarstwem;				
	Realizacja projektów edukacyjnych na temat regionalnego dziedzictwa podnoszącego świadomość o historii Gminy, jej zabytkach, tradycjach i produktach lokalnych;				
	Utworzenie Izby Pamięci na terenie Gminy;				
	Podjęcie partycypacyjnych działań w celu opracowania Strategii Rozwoju Turystyki;				

CEL STRATEGICZNY III: Gmina Zabór bliżej mieszkańców

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Plany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
3.1. Efektywne kształcenie w Gminie Zabór	Wsparcie psychologiczne dla dzieci i rodziców, którzy zmagają się z problemami;				
	Modernizacja placówek oświatowych (w tym modernizacji przyszkolnej bazy sportowej, bazy przedszkolnej, monitoringu, placów zabaw);				
	Poprawa zaplecza sportowego oraz infrastruktury towarzyszącej w placówkach oświatowych;				
	Rozwój infrastruktury multimedialnej oraz cyfrowej w gminnych placówkach oświatowych;				
	Doposażenie bazy dydaktycznej w szkołach na terenie Gminy;				
	Wsparcie i stymulowanie uczniów uzdolnionych (matematycznie i przyrodniczo, artystycznie, sportowo) poprzez efektywny system stypendialny oraz organizowanie kółek zainteresowań;				
	Podnoszenie kompetencji oraz kwalifikacji nauczycieli poprzez szkolenia oraz udział w projektach rozwijających i wspierających edukację;				
	Podejmowanie działań na rzecz tworzenia miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 np. utworzenie żłobka w byłej sali wiejskiej;				

	Monitorowanie udziału dzieci objętych opieką przedszkolną oraz działania mające na celu zapewnienie opieki dla wszystkich chętnych dzieci;				
	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej oraz sportowej oraz podjęcie działań na rzecz utworzenia wspólnego ośrodka, w którym mieściłoby się centrum kultury i sportu;				
	Wspieranie oraz promowanie działań Gminnej Biblioteki Publicznej w Zaborze wraz z jej oddziałami na terenie gminy;				
	Rozwój oferty kulturalnej i sportowej dostosowanej do potrzeb wszystkich grup wiekowych, w tym organizacja zajęć, wydarzeń, imprez;				
	Wykorzystanie budynków pełniących rolę świetlic wiejskich w rozwoju kulturalno-sportowym sołectw poprzez organizację zajęć dla dzieci i dorosłych;				
	Zachęcanie do uczestnictwa w gminnych wydarzeniach oraz działalności w ramach organizacji pozarządowych;				
	Wsparcie organizacji pozarządowych w aplikowaniu o środki zewnętrzne oraz zapewnienie im zaplecza lokalowego, a także powierzanie szerszego spektrum zadań własnych Gminy organizacjom pozarządowym;				
	Zabezpieczenie miejsca w Droszkowie służącego integracji społecznej mieszkańców w każdym wieku;				
3.2. Aktywne i zintegrowane społeczeństwo oraz zapewniony dostęp do infrastruktury kulturalnej i sportowej	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej oraz sportowej oraz podjęcie działań na rzecz utworzenia wspólnego ośrodka, w którym mieściłoby się centrum kultury i sportu;				
	Wspieranie oraz promowanie działań Gminnej Biblioteki Publicznej w Zaborze wraz z jej oddziałami na terenie gminy;				
	Rozwój oferty kulturalnej i sportowej dostosowanej do potrzeb wszystkich grup wiekowych, w tym organizacja zajęć, wydarzeń, imprez;				
	Wykorzystanie budynków pełniących rolę świetlic wiejskich w rozwoju kulturalno-sportowym sołectw poprzez organizację zajęć dla dzieci i dorosłych;				
	Zachęcanie do uczestnictwa w gminnych wydarzeniach oraz działalności w ramach organizacji pozarządowych;				
	Wsparcie organizacji pozarządowych w aplikowaniu o środki zewnętrzne oraz zapewnienie im zaplecza lokalowego, a także powierzanie szerszego spektrum zadań własnych Gminy organizacjom pozarządowym;				
	Zabezpieczenie miejsca w Droszkowie służącego integracji społecznej mieszkańców w każdym wieku;				
3.3. Wzrost jakości oraz dostępności świadczonych	Wsparcie działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej;				
	Wspieranie rozwoju opieki krótko i długoterminowej dla osób ze szczególnymi potrzebami;				
	Tworzenie miejsc przyjaznym seniorom (np. Klub Seniora, DPS) oraz rozwój gminnej polityki senioralnej;				

usług społecznych i zdrowotnych	Podjęcie działań w zakresie przeciwdziałania przemocy i uzależnieniom oraz pomoc rodzinom z trudnościami;				
	Wdrażanie programów polityki zdrowotnej lub profilaktyki zdrowotnej i społecznej i podejmowanie inicjatyw uczących mieszkańców zdrowego trybu życia;				
	Wsparcie działań zmierzających do rozwoju i poprawy dostępności do usług medycznych o charakterze ogólnym i specjalistycznym;				
	Zabezpieczenie oraz modernizacja mieszkań komunalnych oraz socjalnych;				
3.4.Efektywne zarządzanie administracji gminnej oraz wzrost dostępności	Organizowanie szkoleń dla pracowników zatrudnianych przez Gminę współpracujących z osobami ze szczególnymi potrzebami;				
	Elektronizacja i cyfryzacja usług świadczonych przez Urząd Gminy oraz podległe jednostki;				
	Zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwość komunikacji za pomocą różnych środków wspierających komunikowanie się;				
	Stałe podnoszenie poziomu dostępności cyfrowej, m.in. poprzez dostosowanie stron internetowych, mediów społecznościowych, aplikacji, odtwarzaczy multimedialnych do nowoczesnych rozwiązań z uwzględnieniem osób ze szczególnymi potrzebami;				